ספרים נוספים · הבית היהודי

קונטרס יבוא עזרי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קונטרס יבוא עזרי

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קונטרס-יבוא-עזרי/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4

מבוא - השידוך וחשיבותו 15

פרק ראשון - הנהגות כלליות 18

א. גיל הנישואין 18

ב. מצוות נשואי הבת 27

ג. תועלת הקדמת הנישואין 29

ד. חובת התפילה, וההכנה לתקופת השידוכים 31

פרק שני - הנחיות בחיפוש בן הזוג, והברורים 36

פרק שלישי - הדגשים בעשיית השידוך(פירוט) 42

א. התאמה 42

ב. תכונות 45

ג. חינוך והשקפות 46

ד. משפחה (ייחוס) 47

ה. בריאות 50

ו. כשרונות 52

ז. אמצעים 52

ח. מראה חיצוני 56

פרק רביעי - ההיכרות (הפגישות) 59

א. חובת הפגישות, ומטרתן 59

ב. הנהגות כלליות 60

ג. ההכנה לפגישות 62

ד. מהלך הפגישה 65

פרק חמישי - ההחלטה 69

פרק הששי - שלא לעכב את השידוך יותר מדי 75

פרק שביעי - מה יעשה המתאחר להינשא 79

פרק שמיני - בין האירוסין לנישואין 83

א. צניעות וקדושה 83

ב. פגישות בין האירוסין לנישואין 85

ג. שמחת החידוש 86

ה. השפעת הצניעות על חיי הנישואין בעתיד 87

ו. התשלום לשדכן 88

ז. חובת ההדרכה לחתונה 88

סיכום - איך מוצאים את האשה הנכונה? 90

קובץ מאמרים 91

עם סגולה 96

תיכון תפילתי - תפילות למציאת הזיווג הנכון . 98

הנהגות החתן ביום החופה וסדר עריכת הקידושין 103

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון CC BY-NC-SA 2.5 **- אסור בשימוש מסחרי**
בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) **ל הרב יוחנן רפאלי שליט"א**
מדריך מעשי ייחודי לשידוכים על כל שלביהם בתוספת תפילות וסגולות למציאת הזיווג
הרב יוחנן רפאלי שליט"א
שנת שבשפלנו זכר לנו (תשס"ח) לפ"ק עיה"ק ירושלים תובב"א
תגובות, הארות והערות יתקבלו ברצון, בתודה ובברכה, ע"פ הכתובת: רפאלי, ת.ד 5517 חולון : 050-4116033

הקדמה

הסכמות
הספר בהסכמותיהם של הרבנים (ע"פ סדר ה א-ב של שמות המשפחה)
הרב הגאון הרב ראובן אלבז שליט"א - רב ומו"צ שכונת בית ישראל - ראש ישיבת "אור החיים"
הסכמת הרב הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א - ראש ישיבת "חזון עובדיה" - מח"ס "ילקוט יוסף"
הסכמת הרב הגאון הרב חיים רבי שליט"א - ראש כולל "עטרת חכמים" - חולון
הסכמת הרב הגאון הרב יעקב שכנזי שליט"א - רב ומו"צ בעדה החרדית הספרדית
הערה חשובה
הערה חשובה:
כל הדברים המובאים לקמן הם בגדר הנחיות כלליות, שבדרך כלל מתאימות לכל הבא להינשא. אמנם, ברור שלענין ההנהגה "**למעשה**" בכל יחיד ויחיד, יש לו לפנות ולהתייעץ עם רבותיו שמכירים אותו באופן אישי, וינחוהו בדרך הרצויה ביותר עבורו, לעשות רצונו כרצונו [והוא הדין לבנות הבאות להינשא].
נאמר בגמרא (מו"ק יח:): אמר רב משום רבי ראובן בן אצטרובילי, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים- **מה' אשה לאיש**.
מן התורה, דכתיב (בראשית כד): "ויען לבן ובתואל ויאמרו, מה' יצא הדבר".
מן הנביאים, דכתיב (שופטים יד): "ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא".
מן הכתובים, דכתיב (משלי יט): "בית והון נחלת אבות, ומה' אשה משכלת".

ויעויין ברבנו הגר"א (יהל אור, בביאור ההיכלות פרשת פקודי, היכל ו') שכתב על הפסוק (תהלים קכז): "אם ה' לא יבנה בית [שהוא הזיווג, כידוע], שווא עמלו בוניו בו", פירוש, ששווא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה'. ע"ש.

ומפורסמים גם דברי המדרש (רבה, "ויצא") שמִזמן בריאת העולם הקדוש ברוך הוא יושב ומזווג זיווגים. ועל זה נאמר הכתוב (תהלים סח): "מושיב יחידים ביתה, מוציא אסירים בכושרות".

אם כן עלינו לשאול, לכאורה, מה טעם יש לנו לטרוח כל כך בעשיית השידוך, ובכל הנלווה לכך?

ואע"פ כן, פטור בלא כלום אי אפשר, שהרי כבר אמרו חכמים (מד"ר שם, סוטה ב.): קשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף. וכן ביאר הגרש"ז אוייערבאך זצ"ל (הובא בקובץ מבקשי תורה, כרך ה' קובץ כג עמ' ט') בדברי הגר"א הנ"ל, שאין כוונתו שלא להשתדל כלל בענייני השידוך, אלא שיש להשתדל בשידוכים פחות ממה שמשתדל בשאר צרכיו [וראה בהרחבה בגוף החיבור, פרק שני, אות ג'].

ובגמ' שבת (יב סע"א) אמרו, אין משדכין את התינוקות ליארס בשבת, דברי בית שמאי. ופירש רש"י, משום "ממצוא חפציך" (ישעיה נח). ובית הלל מתירין, דקא סברי "חפציך" אסורים, והא- חפצי שמים הוא. וכן הוא בשבת (קנ.): תנא דבי רבי מנשה, משדכין את התינוקות ליארס בשבת, "ממצוא חפציך ודבר דבר", חפציך אסורים, חפצי שמים מותרים.

ונפסק להלכה בשולחן ערוך (או"ח סי' ש"ו סע' ו'): חפצי שמים מותר לדבר בהם [בשבת], כגון לשדך התינוק ליארס. ע"ש.

היוצא מן המחובר, שהעיסוק בענייני השידוכים נחשב לחפצי שמים, עד שהתירוהו אפילו בעצם יום השבת הקדושה.

ובספר 'פחד יצחק' (ערך זיווג) כתב, מצווה להתעסק בהם ולשדך זכרים ונקבות, בכל צריך סרסור, וגם התורה נתנה ע"י סרסור.

ובאמת מצינו מעלה גדולה למסייע בשידוכין, וכמו שכתב ב'גבעת שאול' (פרשת תרומה) שהשדכן הראשון היה הקב"ה, שזיווֵג בין אדם הראשון לחווה, אֵם כל חי. וכן מובא בילקוט שמעוני (פרשת יתרו סי' רעט) שמשה רבינו ע"ה זכה לקירון עור פניו, בזכות שהיה סרסור ושדכן בין ישראל להשי"ת.

ובספר 'הנישואין כהלכתם' (פ"ד הע' 130) הביא משם החוזה מלובלין שאמר כי שדכן המכוון לשם שמים, סגולה היא שיזכה לבנים תלמידי חכמים (ועי' מהרש"א שבת לא. ד"ה עסקת).

רואים אנו מכאן את גודל החשיבות של ההשתדלות בענייני השידוכים לשם שמים, ואת גודל השכר לו זוכים המשתדלים בזה. וכל מי שיש בידו אפשרות לעזור לכל בר או בת ישראל, ולהציע להם שידוך הגון, או להדריכם ולעודדם בעניין זה, מצוה רבה היא, ומעלתו גדולה מאוד.

וכן אמר בדרך רמז **מרן שר התורה רבינו עובדיה יוסף שליט"א** (בשיעורו השבועי, מוצאי שבת-קודש פרשת "כי תשא", תשס"ח), כשדיבר במעלת העוסקים בשידוך לשם שמים, שראשי תיבות היוצאים מהפסוק (תהלים קז, טז): "כי שיבר דלתות נחושת", עולים למילת "שדכן", והיינו שהשדכן [כמובן, כאשר עושה מלאכתו נאמנה וביראת שמים טהורה] מסייע בחכמתו לשבר את כבלי העיגון הקשים של הרווקים והרווקות, ולהקים כמה שיותר בתים כשרים בישראל. ודברי פי חכם חן.

והנה, כאשר נבדוק נמצא, שעל פי מנהג השידוכים כיום, הרבה פרטים הנחוצים במהלך השידוך אינם ברורים די הצורך. כגון:

מהו הגיל הראוי ביותר להתחיל בשידוכים?

באיזה נוסח יש להתפלל על השידוך?

כיצד מבררים על השידוך?

מעלת המראה החיצוני בשידוך, ומתי הוא לעיכובא?

בת עשירים, יתרון או שמא חיסרון?

מה משקל חשיבות המשפחות בשידוך?

כמה פגישות יש להיפגש, היכן ומתי?

כיצד להתכונן לפגישות, ועל מה אפשר לדבר בהן?

מה אסור לדבר בפגישות?

כיצד נדע להחליט שזהו זיווגנו האמיתי?

מה הנזק הנגרם מבררנות מיותרת?

איך מוסרים או מקבלים תשובה שלילית?

כיצד יתחזקו המתעכבים בשידוך באמונה ובטחון?

כמה זמן ראוי להמתין בין האירוסין לחתונה?

ועוד ועוד...

על כל זה ועוד ידובר ב"ה בהרחבה בקובץ שלפנינו.

והנה ביושבינו עם חברים מקשיבים, מצינו שישנה מבוכה רבה כיצד לגשת באופן מעשי לעניין השידוכין, כיצד מבררים, כיצד נפגשים, ובצניעות הראויה, ומה מדברים בפגישה, ואיך להחליט את ההחלטה הנכונה, וכדומה, וחסרון הידיעה גרם לעיתים להנהגות שאינן הולמות במהלך השידוך, ולהחלטות פזיזות, ופעמים אף לעיכובים רבים ובלתי מוצדקים בהקמת בתים קדושים כראוי.

וכיוצ"ב אמר **הגאון בעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל** (הובא בספר 'פניני יעקב' ח"א עמ' לד), וזו לשונו:

"והדבר מצוי מאד [שיתכן שהאדם במעשיו יכול לגרום שלא יזכה ב"בת פלוני" שלו], וכבר ראיתי זאת הרבה פעמים, דהנה נהוג שמציעים שידוך, וקובעים פגישה בין המדובר והמדוברת. וב"ה שהבחורים דידן אין להם כל נסיון לדבר עם בנות, וכן גם אצל הבנות. והצעירים נפגשים, וכמעט שאין מדברים ביניהם רק כמה מילים ספורות, בביישנות, ואחרי הפגישה אומר הבחור להוריו שכמדומה לו שהמדוברת היא מאוד שתקנית, ובדומה לזה אומרת המדוברת להוריה, וכאשר בא השדכן לשאול את הצדדים על ההמשך, משיבים לו: "צריך עוד ישוב הדעת...", וזה לשון נקיה לתשובה שלילית...

ולא יוצא כלום מהענין הזה, ובהחלט יתכן שזה היתה ה"בת פלוני לפלוני", אלא שלא נגשו לענין בצורה נכונה, ולא טיפלו כמו שצריך, **כי כל ענין צריך הכנה וטיפול ולא כמתעסק בעלמא**.

ואיך צריך לטפל? צריך להכין מראש את המדובר והמדוברת שיהיה להם חומר לדיבור... וכמו כן צריך להכינם לנושאים של שיחה... אשר כל זה כבר יהיה מספיק חומר לשיחה שוטפת, ואז יוכלו לבוא להמשך חיובי ולגמור השידוך, ואז תהיה "הבת פלוני לפלוני". מה שאין כן בלי הכנה – כי אז התוצאות הן כנ"ל.

ולפעמים יש כאלה שיש להם סייעתא דשמיא, שאפילו שהפגישה הראשונה לא הצליחה, כנ"ל, מ"מ מבינים הם את **הסיבה של חוסר הכנה** כנ"ל, וקובעים הם לפעם שניה, **ואז כבר משתדלים ומכינים**, **והענין מתקדם**. אבל אם כבר אחרי הפעם הראשונה מנתקים את הענין, כי אז נדחתה ה"בת פלוני" מה"פלוני" ..." . ע"כ.

הוסף על זה את המבוכה והשיבושים הגדולים המצויים בדורנו בגדר האמיתי של המושג "יופי" במשמעותו הפנימית והאמיתית, והבלבול הגדול בענין ההבנה במשקל של **המראה החיצוני** וחשיבותו לענין השידוך, ועד כמה יש לתת לו משמעות, ומתי הוא באמת לעיכובא, ולא רק מתוך רגשות ודעות חיצוניות ובלתי ענייניות, כפי שהסביבה בה אנו מצויים בדור זה גורמת לחשוב.

וכן חוסר הבהירות בדרגת החשיבות של רמת **האמצעים** (הממון) שמביאים עימם החתן או הכלה, ובגדר האיסור של "הנושא אישה לשם ממון". וכן מה חשיבות המשפחות והייחוס, ובפרט בימינו שהתרבו ב"ה משפחות של בעלי תשובה יראים ושלמים. וכיצד להתייחס לעֵדה או לגיל בשידוך, וכהנה רבות.

כמו כן, חסרה תשומת לב מספקת **להכנה לפגישה**, ולצורת ההופעה הנכונה בפגישה, ומה לדבר בה, וכיצד לקבל **החלטה נכונה** לגבי המשך הפגישות. והחששות והמתח הטבעיים המלווים את המדוברים בעת הצורך להחלטה הגורלית להינשא, פעמים שגוררים עיכובים וברירות מיותרים. וכנ"ל.

ובפרט, בלט הצורך במתן דגש לזהירות בענייני **קדושה וצניעות** במהלך הפגישות, וביותר בתקופה שבין האירוסין לחתונה.

ולכן, עלה במחשבה לאסוף ולרכז בחיבור אחד ובמקום אחד את כל הנצרך לעניין זה, בלשון קצרה ותמציתית, שיהא מצוי בנקל לעיני כל הבא להינשא.

ואחר שרבותינו שליט"א עוררו אותנו בזה, אזרנו חיל ללקט בין האומרי'ם כמה עלי'ם לתרופה לסייע במלאכת שמים זו, ולרכז ולהתוות מספר קווים כלליים, מועתקים מדברי רבותינו, המפוזרים מעט פה מעט שם, ולעורכם דבר דבור על אופניו, ע"פ פרקים ונושאים מוגדרים בסדר נכון ב"ה.

כן הוספנו באיזהו מקומן של שבחי'ם מדברי גדולי הדורות, ראשי הישיבות, בעלי המוסר והפוסקים, ובפרט מדברי מרן מלכא, פאר הדור והדרו, רבנו עובדיה יוסף בעל ה"יביע אומר" נר"ו, וכן מעט מכתבים, עובדות, הנהגות ומעשים על גדולי ישראל מכל החוגים, הנוגעים לענין. ואע"פ שנאמר (ירושלמי, חגיגה סופ"ק) שאין למדים הלכה מן המעשה, נראה שיש בעובדות אלו משום מעשה-רב להנחותינו ברוח הדברים.

וכבר כתב רבינו ירוחם בהקדמת ספרו בזה הלשון: "אע"פ שאין שום דבר חידוש בספרי, מ"מ הסדר הנכון הוא יהיה לתועלת" (וכיוצ"ב כתב בשו"ת חת"ס יו"ד ריש סי' קצח).

ובספר 'אור ישרים' כתב בשם הגאון מהרש"ם זצ"ל: "וקיבלתי בשם רבותינו כי המביא הדיבורים הנמצאים בכתבי הקודש בשם צדיקים, ומלקט ומסדרם בחיבור אחד, הוא עושה יחוד גדול למעלה". ואנא דאמרי אלך בדרכי רבותינו הקדושים, וכדכתיב: "צאי לך בעקבי הצאן, ורעי את גדיותייך" (שה"ש א, ח, ורש"י שם).

קובץ זה מיועד להורים ולמחנכים הבאים להשיא את בניהם ובנותיהם, לאלו הרוצים לשדך בין בני זוג, ובפרט לשדכנים העוסקים בכך בקביעות, **ובעיקר לבחורים והבנות**

עצמם, בני ישראל היקרים מפז, הבאים להינשא, שבמיוחד להם מוקדש קובץ זה, בברכה רבה מעומקא דליבא, שיזכו לזיווגם ההגון בקלות, בתבונה ובמהרה.

גם המדריכים העוסקים בהדרכת חתנים וכלות ימצאו בו ענין, וכן העוסקים בחינוך ובהדרכת הנוער, וכל מי שמתעניין בנושא חשוב זה. כמו כן **הקדשנו פרק מיוחד להנהגה הראויה בתקופה שבין האירוסין לחתונה.**

אמנם, האמת ניתנה להיאמר, שקובץ זה הורתו כחלק ופרק נלווה לספר האֵם, בענייני טהרה, ליל החופה והמסתעף, באורך וברוחב (וכן מעט הנהגות לבעל ולאשה).

אך כאשר התרבו והתארכו הדברים, ואחר שראינו את גודל נחיצות הענין וחשיבותו, ועל פי עצת רבותינו חכמי התורה, יודעי דת ודין, יצאה ההוראה להוציאו לאור עולם כקונטרס נפרד בענייני השידוכים. ובזה גם נזדרזנו בס"ד להוציאו במהרה, לתועלת הנוגעים בדבר, אחר שעודדונו וביקשונו לברך על המוגמ'ר בקרוב.

לא הארכנו הרבה בחיבור זה במשא ומתן ההלכתי של הדברים ובדעות הפוסקים ראשונים ואחרונים, כדרך המחברים, ופעמים שהוזכרו רק בקצרה או ברמז, שכן אין זו מטרת חיבורינו, שתכליתו להיות מרוכז ותמציתי, כפי הנצרך, וכנ"ל, ובמקום שאמרו לקצר אי אתה רשאי להאריך, ולעולם יישנה אדם בדרך קצרה. ובפרט, **שברובו ככולו הובאו הדברים בשם אומרם**. אך כאמור, **הושם דגש מיוחד על הצד המעשי של הדברים לפרטיהם.**

יצויין שעיקר קובץ זה בתחילת יצירתו, עובד ע"פ הספר היקר "בנין עדי עד" להרה"ג יואל שוורץ שליט"א, ונראה שהיה בבחינת ה"חלוץ" בנושא חשוב זה. ותודתנו הרבה על הסכמתו.

עוד נציין שסגנון הדברים הותאם בד"כ לבני הישיבות, אך השתדלנו להביאם בצורה שתהיה שווה לכל נפש. **ניתנה התייחסות מיוחדת להנהגות הראויות בבעלי תשובה, בני ובנות ישראל המסולאים בפז, כן ירבו. וכן מה שנאמר למשודך בד"כ מתאים גם למשודכת.**

ויהי רצון שיהיה חיבור זה לתועלת כל הנוגעים בדבר, הן למשדכים והן למשודכים, למען ידע ישראל את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

השיר והשבח - לחי עולמים!

וכאן המקום עמי להודות, להלל ולשבח למלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שלא עזב חסדו מאיתי, מיום היותי על פני האדמה, ועד עצם היום הזה, ולולי השגחתו וחסדיו

עלינו בעינא פקיחא יומם ולילה, הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל, לא מצאנו ידינו ורגלינו. וברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.
ואילו פינו מלא שירה כים, ולשוננו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ועינינו מאירות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלינו קלות כאַיָלות- אין אנחנו מספיקין להודות לך, ה' אלוהינו, ולברך את שמך מלכנו, על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רִבֵי רבבות פעמים הטובות, ניסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו.
ואנן סהדי כיצד בכל עיכוב שבא לידינו, הן במילי דעלמא, וביותר במילי דשמיא, כשלא מצינו תשובה לספקותינו, או מקור לדברים, ואין עמנו יודע עד מה, שלח לנו שלוחיו הנאמנים, וחלקם הלא המה בכתובים, להורותינו את הדרך נלך בה, ולהאיר את עינינו בתורתו. מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי (תהלים קטז). ומה אנו ומה חיינו.
והנה עומד אני היום, בחמלת ה' עלי, בפני סיומו של פרי ביכורינו בכתובים. ואע"פ שיודע אני היטב שאין פה לא חכמה ולא תבונה, אלא מלאכה בעלמא, אע"פ כן קרבתי למלאכה, מלאכת ה', מתוך תקוה שיועילו הדברים, ולו גם להקים בית אחד, ולהרבות קדושה וטהרה בישראל.
וכבר כתבו גדולי המחברים שאפילו אם יהיה דבר א' טוב בכל החיבור, ראוי הוא להציל על החיבור כולו. וגם אם יימצא דבר אחד טוב בחיבורנו זה, והיה זה שכרנו, ואולי אזכה ואיבנה גם אנכי ממנו, ולזכות בו את הרבים:

"**הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו**"!

מזמור לתודה

עלינו לשבח ולהודות לכל רבותי שליט"א שהדריכוני, לימדוני ועודדוני מעודי ועד הלום:
הרה"ג ניסים טולידאנו שליט"א, ועל ידו אח"י שנ"י הרה"ג עמנואל טולידאנו שליט"א, והמשגיח היקר הגה"צ הרב שמואל דראפקין שליט"א, ושאר הצוות שליט"א, בישיבה המעטירה "שארית יוסף" בעי"ת באר יעקב תכב"ק, שהואילוני לחסות בצילם במיטב שנותיי.
הרב יצחק עזרא שליט"א ושאר העוסקים במלאכה בכולל "סודאי", בעי"ת חולון יכב"ק.
ואחרונים חביבים מו"ר הגאון הרב חיים רבי שליט"א, ראש מוסדות "עטרת חכמים"-חולון, שקרבני כבן אל אב ירצה, ולא חסך מעימי מאומה להנחותני ולהנהיגני בדרכי האמונה והיראה הצרופה, והואיל להקדיש לי ממיטב שעותיו. ישלם ה' פעלו, ויאריך ימים על ממלכתו, ויזכה לראות נחת אמיתי מכל יוצאי חלציו, הרוחניים והגשמיים, וימלאו כל משאלות ליבו לטובה ולברכה.

ועל ידו השנ'י הרה"ג יגאל הכהן הגדול מאחיו שליט"א, שזכינו לשמוע מפיו דברי אלוקים חיים, בשעוריו הנפלאים תמידים כסדרם, בעיון נמרץ, במסירות נפש עצומה. ועתה מרביץ תורה בעדרים בירושלים עיה"ק ת"ו. יה"ר שעוד יעמיד תלמידים הרבה, הגונים, נבונים ויראים, ולהגדיל תורה ולהאדירה, ויוציא לאור במהרה את כל חידושיו הנפלאים, אשר המה בכתובים, לזכות בהם את הרבים.

ולא אחסוך פי מלהודות לרה"ג בנימין שאהר שליט"א, ראש כולל "תורת משה"- חולון, ולמוסדות "חסד לאברהם" סקולען הע"י, שזיכוני ללמוד וללמד בדיבוק חברים מקשיבים במסגרת כולל ערב לבעלי בתים חשובים במוסדותיהם, וקירבוני למלאכה ברוחב לב. יברך ה' את כל העושים והמעשים, בכל מילי דמיטב.

וכן רבותי הגדולים שליט"א בעיה"ק ירושלים ת"ו, שזכיתי לינוק ממימי תורותם, מתוקים מדבש ונופת צופים:

הרה"ג עזריאל מנצור שליט"א, כולל "שובי נפשי".

הרה"ג ברוך שרגא שליט"א, כולל "נווה דויד"

[ע"י בנו ידי"ן הרה"ג איל שרגא שליט"א].

הרה"ג יוסף שרגא שליט"א, כולל "אור שרגא".

וכן ברכות לראש משביר לרה"ג מעוז ומגדול, מזכה הרבים הגדול, המכתת רגליו להפיץ תורה ברחבי הארץ והעולם, אי בעית אימא תורה שבע"פ, אי בעית אימא בתורתו שבכתב, בחיבוריו העצומים והנפלאים, הגאון הגדול מורינו ורבינו הרב יצחק יוסף שליט"א, בעל המאור הגדול 'ילקוט יוסף', ראש הישיבה המעטירה "חזון עובדיה", שברוב ענוותנותו קירבני ועודדני לשמוע בלימודים, בשיעוריו החשובים.

יהי רצון שחפץ ה' בידו יצלח, להגדיל תורה ולהאדירה, מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא, וימצא חן וחסד בעיני כל רואיו, וירחיב ה' גבולו בעוד תלמידים הגונים ומפוארים, מתוך הרחבה וישוב טוב, תורה מפוארה בכלי מפואר, וירווה נחת אמיתי מכל יוצאי חלציו שליט"א, ויאריך ימים על ממלכתו, להפיץ בינה ודעת בכל קצוות תבל, עוד רבות בשנים, בהשראת מור-אביו הגדול אבינו רועינו מרן מלכא נר"ו, עד ביאת משיח צדקנו, ועד בכלל. אכי"ר.

וכן אצרף תודתי מקרב לב למו"ר הרה"ג יעקב שכנזי שליט"א, על שיעוריו הנעימים בהלכות טהרה, הנהגת הבית, ומוסריו הנעימים, במתק שפתיים, תמידים כסדרם. ותשובותיו בהלכה ובהנהגה בבית ההוראה הספרדי בשכונתינו.

יה"ר שיוסיף לאלפנו בינה עוד רבות בשנים, מתוך בריאות איתנה ונהורא מעליא, ויראה נחת אמיתי מכל יוצאי חלציו שליט"א.

וברכה מיוחדת להנהלת בתי הכנסת "מוסאיוף" בעיה"ק ירושלים ת"ו, הר"ר אברהם הכהן נר"ו, והרה"ג בן פורת שליט"א ולר' שמעון מיג'אן הי"ו, ושאר המנצחים על המלאכה, שהואילו לאפשר לנו למסור שיעורים בעתים מזומנות במקום הגדול לתפילה ולתורה. יה"ר שיזכו עוד להגדיל תורה ולהאדירה, ולזכות את הרבים לשם שמים עוד רבות בשנים, בטוב ובנעימים.

ולי נאה להודות להורי היקרים, הלא הם אדוני ורבי, מר אבי הרב אפרים שליט"א, ומרת אימי מלכה תחיה, שעמלו ללא לאות לחנכנו ולגדלנו על ברכי התורה והיראה, ולהנהיגנו במידות ישרות, והאצילו עלינו מצניעותם ואמונתם התמימה, ומלימוד תורתם הברה והזכה, ולא עזבו חסדם ואמיתם מעימנו עד עצם היום הזה.

ישלם ה' שכרם ופעולם, ויזכו לאורך ימים ושנות חיים בבריאות איתנה ונהורא מעלייא, ויזכו ליישוב טוב, אושר וכבוד, ברכה וישועה בכל מכל כל, וירוו נחת ושמחה מכל יוצאי חלציהם, ויראו בנים ובני בנים כשרים, בריאים ושלמים עד העולם.

וכן מקום עמדי להודות למר חמי ר' יהודה דבאח הי"ו ומרת חמותי הגב' רחל תחיה. יה"ר שיזכו לרפואה שלמה, אורך ימים ושנות חיים, וירוו נחת אמיתי מכל הבנים הבנות, החתנים והכלות.

וברכה מיוחדת לאחָי, שארי ובשרי, הלא הם, רבי נפתלי וב"ב היקרים הי"ו, רבי אברהם וב"ב הי"ו, ורבי רפאל-מאיר וב"ב הי"ו, שעזרוני להצלחת חיבור זה, מי בממונו, ומי בעידודו, ובהגהת הכתבים. ישלם ה' שכרם, ותהי משכורתם שלמה מאת ה', ויצליחו בכל מעשי ידיהם בכל מכל כל, ויזכו לכל הישועות, ולהגדיל תורה ולהאדירה, מתוך רוב אושר וברכה, עם כל בני ביתם היקרים, לאורך ימים טובים ושנות חיים.

ולא אחסוך פי מלהודות לעזרתי בחיים, אשת חיל עטרת בעלה, האשה הכשרה, צ'ופיה הליכות ביתה ולחם עצלות לא תאכל, שדואגת לכל מחסורי במסירות, ומעתירה בעדינו בתפילותיה הזכות, ומעודדת וממריצה אותנו לעסוק בתורתינו הקדושה יום וליל, וגם בחיבורינו זה, ולא פנתה אל רהבים ושטי כזב, ומזכה את בנות ישראל במוסריה והליכותיה הנעימים, טעמה כי טוב סחר'ה, לא יכבה בלילה נרה. ויהי רצון שתשרה השכינה בביתנו, מתוך אחווה ורעות, בבריאות איתנה ונהורא מעלייא לאורך ימים ושנות חיים, ונזכה לזרע אנשים של קיימא במהרה, לכבוד השם יתברך ותפארת שכינת עוזנו, אמן ואמן.

קראתי לחיבור זה "יבא עזרי" (תהילים קכא, א), ע"פ המדרש רבה (בראשית, ריש פרשת ויצא, פס"ח), שכאשר יצא יעקב אבינו ע"ה זי"ע לחרן למצוא את זיווגו, ע"פ ציווי אביו, ומצא עצמו בלא כל רכוש, לא התייאש ואיבד תקוותו ח"ו, אלא פנה אל ה' יתברך בתפילה זו: "מאין יבא עזרי", והשליך יהבו (משאו) על הקב"ה, שיושיעו.

ואחר שפנה ואמר "אשא עיני אל ההרים" [פירוש: דרכי ההורים- אבותינו הקדושים אברהם ויצחק ע"ה, וכן מלשון הוראה והריון. ע"ש במתנות כהונה], ולא מצא לכסף מוצא, בטח בה' לבדו, והמשיך בדרכו בעוז, ואמר "עזרי מעם ה'", ולבסוף אכן זכה להקים את בית ישראל לתפארה.

וזהו מעניין החיבור שעוסק בשידוכין וזיווגים, וגם עלינו ללכת בדרכי אבותינו הקדושים, ולאחוז בעיקר במידות האמונה והביטחון, ולהרגיש עצמנו כ"אַיִן", ולשאת תפילות ותחנונים לבורא עולם, מלך שומע תפילת עמו ישראל ברחמים, והישועה והעזרה האמיתית למציאת הזיווג היא אך ורק מאיתו יתברך, שיושב ומזווג זיווגים, ומושיב יחידים ביתה (וכפי שהדגשנו לאורך כל החיבור), ומעשה אבות סימן לבנים.

וכן מרומז שמי בשם הספר, שכן מילת "יבא" ראשי תיבות "יוחנן [יהונתן] בן אפרים". ומילת "עזרי" רומזת לזיווג, שהרי האשה נקראת "עזר" (ועי' הקדמת הטור "אבן העזר"). וכפי שמובא בספרים שיש לרמוז שם המחבר בשם ספרו.

ואת אחי אנכי מבקש, מכל ההוגים בקונטרס קטן זה, שיואילו ללמד עלי זכות, ואם טעיתי באיזהו מקומן, או שפלט קולמוסי בלא משים מילה שלא כהוגן, שיואילו נא להודיעני על כך, ולהעמידני על טעותי, כי "שגיאות מי יבין, מנסתרות נקני" (תהלים יט, יד). **ובוודאי אודה על כל הארה והערה שימסרו בידי, תהא קטנה או גדולה, ואכיר להם טובה על כך, ואשתדל בלא נדר לתקן הדבר.**

ובצאתנו את הקודש, נפרוש כפינו לשמייא, יהי רצון שלא תצא תקלה תחת ידינו, ויהיו הדברים לתועלת, ולא אכשל בדבר הלכה, וישמחו בי חברי, וכל הרווקים והרווקות ימצאו את זיווגם ההגון במהרה בתבונה ובקלות, ויקימו בתים של שלום ואחווה של קיימא, ותרבה הקדושה בישראל, ויהיה בזה נחת רוח ליוצר הכל, ובא לציון גואל (עי' 'ראשית חכמה' שער הקדושה פי"ז אות צד-צו).

ויזכנו ה' יתברך עוד ברחמיו להוציא לאור עולם את יתר חיבורינו שבכתובים, ולזכות את הרבים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, ויפוצו מעיינותינו חוצה ברוחניות ובגשמיות, להגדיל תורה ולהאדירה, ולרומם ולגדל שמו יתברך, ולהרבות קדושה וטהרה בעם סגולתו, עם ישראל, עם קודשו, מתוך בריאות איתנה ונהורא מעלייא, לאורך

ימים ושנות חיים. אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו (תהילים כז). ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים. אמן.

"ימים על ימי מלך תוסיף"

וכאן המקום להודות להלל ולשבח למרן מלכא פאר הדור והדרו, שר התורה, אבינו רועינו, המעיין הטהור, באר מים חיים, כל רז לא אניס ליה, "לוית חן" נסוך על פניו בעיני כל רואיו, יום ליום "יביע אומר" ולילה ללילה "יחוה דעת", מלאך ה' צבאות, לית דין בר איניש, אוצר התורה כולה, וכולנו תלמידיו ותלמידי תלמידיו. ותורתו, כתביו, ומוסריו הנעימים, הם שהביאונו עד הלום, ואיננו אלא דולים ומשקים, ומן הבאר ההיא ישקו העדרים

מרן הגאון הגדול רבינו עובדיה יוסף נר"ו

ויה"ר שנזכה לחזות בנועם זיוו, לראות בפני מלך חיים, ולהשתעשע בדברי קודשו עוד רבות בשנים, ולא יעדי זיוויה ויקריה מינן לעד, ויחזקהו השי"ת בבריאות איתנה ונהורא מעליא, עוד ינובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו, ימים על ימי מלך תוסיף ושנותיו כמו דור ודור, ונזכה להקביל במהרה פני משיח צדקנו, ומרן "מאור ישראל" נר"ו עטרה לראשנו, במהרה בימינו אמן.

בקובץ זה מוזכרים מדבריהם של מאורי וגדולי הדורות:

רבינו ישראל מאיר הכהן מראדין, החפץ חיים זצ"ל

הגאון רבי אברהם ישעיה קרליץ, החזון איש זצ"ל

הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי, הסטייפלער זצ"ל

הגאון ראש הישיבה רבי אליעזר מנחם מן שך זצ"ל

והגאון הצדיק רבי שלמה וולבה זצ"ל.

כמו כן הובאו מדבריהם של הבעש"ט הקדוש זיע"א, רבינו חיים בן עטר ה'אור החיים' הקדוש זיע"א, מרן החיד"א זיע"א, רבינו הגר"א זיע"א, רבינו אליעזר פאפו ה'פלא יועץ' זיע"א, רבינו חיים פלאג'י זיע"א, רבינו יוסף חיים ה'בן איש חי' זצ"ל, הגאון רבי חיים זוננפלד זצ"ל, הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל, הגאון רה"י הרב משה חברוני זצ"ל, הגאון רה"י הרב יהודה צדקה זצ"ל, הבית ישראל מגור זצ"ל, הגאון רבי שלמה זלמן אוייערבאך זצ"ל, הגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל, הצדיק המקובל רבי יצחק כדורי זצ"ל, ועוד.

ויבדלו לחיים טובים וארוכים:

מרן מלכא, פאר הדור והדרו, שר התורה הגאון רבנו עובדיה יוסף נר"ו

מו"ר הגאון הגדול רבי יצחק יוסף שליט"א, בספריו החשובים "שובע שמחות" ו"חופה וקידושין"
מו"ר הגאון שר האמונה הרב חיים רבי שליט"א, בספרו החשוב "אנשי קודש"
הגאון הצדיק הרב יעקב ישראל לוגאסי שליט"א, בספרו החשוב "אהליך יעקב"
וכאמור, מהגאון הצדיק הרב יואל שוורץ שליט"א, בספרו החשוב "בנין עדי עד".
כמו כן הובאו מדבריהם של הגאון הגדול הרב יוסף שלום אלישיב שליט"א, ראש הישיבה הגאון ראי"ל שטיינמן שליט"א, הגאון הרב מרדכי גרוס שליט"א, הגאון הרב נסים קרליץ שליט"א (חלקם הובאו ב"קובץ מבקשי תורה"), הגאון הצדיק רבנו אלעזר אביחצירא שליט"א, הגאון הצדיק הרב שלום ארוש שליט"א (בספרו החשוב "בגן האמונה"), ועוד.

מבוא - השידוך וחשיבותו

רבותינו הקדושים הרחיבו בחשיבות מושג הנישואין משני היבטים עיקריים:
א) לצורך עצם שלמות האדם.
ב) בהקשר למצות פריה ורביה.
האשה משלימה את האדם. קודם נישואיו נחשב הוא לחצי גוף ("פלג דגופא")- והיא משלימתו בגוף ובנפש. אין שלמות לאדם בלא אשה: תורתו לא שלמה, שמחתו לא שלמה, ברכתו וטובתו לא שלמים וכו', וזו גזרת רצון ה' יתברך: "זכר ונקבה בראם וכו', ויקרא את שמם **אדם**" (בראשית ה) - אין האדם נקרא "אדם", אלא כשנשוי הוא לבת זוגו (עי' יבמות סג ע"א וע"ב, זוה"ק ויקרא דף ז, נשא דף קמה, טור אבה"ע סי' א).
וכן מובא בגמרא (שם סב:):
אמר רבי תנחום א"ר חנילאי: כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה.
בלא **שמחה**, דכתיב (דברים יד): "ושמחת אתה וביתך".
[ואין בית אלא אשה, שאין ישיבת וקביעת דירה בלא אשה, כי צריך הוא בעצמו להיות טרוד לעסוק בצרכי ביתו, ויש לו עיצבון רוח גדול בזה, והרי הוא שרוי גם בלא שמחה. לבוש].
בלא **ברכה**, דכתיב (יחזקאל מד): "להניח ברכה אל ביתך".
בלא **טובה**, דכתיב (בראשית ב): "לא טוב היות האדם לבדו".
במערבא אמרי: בלא תורה, בלא חומה.
בלא **תורה**, דכתיב (איוב ו): "האם אין עזרתי בי, ותושיה נדחה ממני".

[עזרתי. אשתי, דכתיב עזר כנגדו, מיד תושיה נדחה ממני, שצריך לעסוק בצרכי ביתו, ותלמודו משתכח. רש"י].

בלא **חומה**, דכתיב (ירמיה לא): "נקבה תסובב גבר".

[שהנקבה תקיף עליו ותסובבנו כחומה להצילו מהרהורים רעים ופגעים רעים, שאם היא בעזרת צרכיו, הרי היא לו לחומה, ואם הוא שרוי בלא היא, שרוי בלא חומה. לבוש].

רבא בר עולא אמר:

בלא **שלום**, דכתיב (איוב ה): "וידעת כי שלום אהלך, ופקדת נָוך ולא תחטא".

[אהלך. בזמן שיש לך אוהל. ואין לך אוהל אלא אשתו, שנאמר שובו לכם לאהליכם. רש"י].

וכן נפסק להלכה ברמ"א (אבן העזר סי' א' סע' א'): וכל מי שאין לו אשה, שרוי בלא ברכה ובלא תורה, ולא נקרא אדם, וכיון שנשא אשה, עוונותיו מתפקקין, שנאמר מצא אשה מצא טוב.

גם במעשה הבריאה בששת ימי בראשית, מצינו בזיווגו של אדם הראשון שנאמר: "ולאדם לא מצא **עזר** כנגדו" (בראשית ב). הרי מדוקדק שחס הקב"ה למצוא לו אשה לשם עזר. לא נאמר "לשם בנים" אלא "עזר כנגדו", והיינו להשלימו.

מושג החיבור בין האיש ובין האשה, מקודש וגבוה ביותר, ופועל גם בעולמות העליונים. מבואר בזוהר הקדוש (ויקרא שם) שֶׁשֵּׁם הוי"ה ברוך-הוא נשלם, כביכול, בחיבור זה. וכידוע, אות יו"ד חכמה הנקרא אבא, וזה הבעל. אות ה"א בינה הנקראת אמא, וזו האשה. אות וא"ו כנגד ו' ספירות חג"ת נה"י, שזה בן. ואות ה"א אחרון כנגד מלכות, בנוקבא, שזה בת. נמצא שע"י הנישואין וקיום מצות פריה ורביה משלימים עשר ספירות מלמטה, וזוכים לשפע גדול מלמעלה.

הפן הנוסף לחשיבות השידוך הוא קיום המצוה הראשונה בתורה, מצות פריה ורביה, והמשכיות הדורות.

ביאור יפה לַקֶשֶׁר בין הדברים מוצאים אנו בפרשת "חיי שרה". התורה הקדושה מאריכה באותה פרשה בענין קבורת שרה אמנו ע"ה, ובענין השידוך של יצחק אבינו ע"ה. ולכאורה, הרי זהו דבר אישי ומשפחתי שקשור לאברהם אבינו ע"ה, ולשם מה צריכה התורה להאריך בזה כל כך?

הפרשה גם מתארת בפרטים רבים שני נושאים אלו: לספוד לשרה ולבכותה, וכן מקום הקבורה, והתשלום הקצוב של ארבע מאות שקל כסף. וכן בשידוך של יצחק: התפילה של אליעזר להצלחה, וכן השבועה שהשביע אברהם את עבדו, והגמלים והמזון שלקח איתו, והמבחן בו בדק את רבקה וכו', לשם מה צריך את כל הפרטים האלה?

רבנו ה''חפץ חיים'' זיע''א בספרו על התורה, ובספר ''קול יהודה'' למרן ראש הישיבה הגר''י צדקה זצ''ל, בארו, שמהעניין של קבורת שרה לומדים אנו שיש המשך לאחר המוות, ונחת רוח גדול לנפטר כשמספידים אותו. וכן כשטומנים אותו בחלקה ששילמו עליה כסף מראש, שהקבר הוא שלו בקנין גמור, וכן המצבה והאזכרה שעושים על קברו, כל זה מביא לעילוי הנשמה, ולכן האריכה התורה בזה.

וכן לומדים מעניין השידוך של יצחק שצריכים ההורים להשתדל מאוד עבור שידוך הבנים והבנות, ויפה שעה אחת קודם, שהרי אברהם אבינו השביע את אליעזר מאיזו משפחה יקח כלה לבנו, וגם נתן לו ממון רב, מתנות וכבוד גדול, כדי שהכלה תסכים לבוא מיד. וכן מבחן החסד שעשה איתה אליעזר. כל זה מלמדנו שנושא השידוכים צריך פרסום ועידוד רב.

ושני הנושאים הללו קשורים זה בזה. אדם מתחתן כי הוא מבקש להשאיר את זרעו אחריו, ויהיה לו בזה נחת רוח אחר אריכות ימים ושנים. וכן ניתן לבאר את מה שאמרו חז''ל (ברכות לא.) שבחתונה של מר בריה דרבינא, השיר המיוחד היה ''אוי לנו שנמות'', כי בחתונה חושבים על כך שצריך שארית בעולם הזה, כי דור הולך ודור בא.

ומכאן יש ללמוד: כמו שיש מצוה גדולה של חברא קדישא, שזהו חסד של אמת למתים, ועבודתם קודש. כך צריך, להבדיל, "חברא קדישא", כלומר **חברים קדושים**, שיעשו חסד של אמת **עם החיים** לעזור להם ולסייעם, לחזקם ולעודדם בדרכים שונות, לשם שמים בלבד!

וכן מבואר ברבינו יונה (שע"ת שער ג', אותיות יג, נד) וז"ל: "חייב אדם לטרוח בדרישת טוב לעמו ולשקוד בעמל נפשו על תקנת חברו, אם דל ואם עשיר, וזאת מן החמורות ומן העיקרים הנדרשים מן האדם... וחייב אדם לחשוב מחשבות ולהעלות עצות הגונות ומתוקנות לחברו, וזה אחד מעיקרי דרכי גמילות חסדים...". ע"כ.

ובפרט בענייני שידוכים חשוב מאד שבכל קהילה וקהילה יהיו אנשים מתאימים, שיראת-שמים טהורה על פניהם, שישימו עין טובה על כל הצעירים והצעירות, הרווקים והרווקות, לכוון ולהפגיש אותם למטרת נישואין. [וכן כתב בשלחן העזר (סי' ג'), ושהוא סניף ממצוות "ולדבקה בו". ע"ש].

תדע, שהרי חז''ל הקדושים (תענית כו:) קבעו לעשות שידוכים דוקא ביום הכפורים המקודש, פיסגת הימים הנוראים, לאחר ראש השנה שבו הרת עולם, מפני שתכלית בריאת העולם היא לשם פריה ורביה.

וכן רואים מכאן את מעלת הנישואין וגודל קדושתם לצורך השלמת האדם, וכפי שביום הכפורים נמחלים לו עוונותיו, ועָם ישראל נידמים ביום זה למלאכים, כך גם ביום חתונתו וביום שמחת ליבו, פוקקין לו עוונותיו, ויכולים החתן והכלה להגיע למעלות רמות ועליונות.

ויש לדעת: גיל הרווקות הוא גיל מסוכן, הן ברוחניות והן בגשמיות. וכך דרשו דורשי רשומות שאותיות "**נחת**" מקבילות לאותיות המילה "**חתן**". והיינו, שקשה לרוות נחת אמיתי ומושלם מן הילדים, אלא עד אחר שיינשאו כדת, שאז הם כבר מיושבים בדעתם. וכן פירש הרמ"א (יו"ד סי' רכח סע' מ"ג. ע"ש) שהחתן והכלה נקראים "משודכים", שהוא מלשון מנוחה והשקט. [ע"פ הפסוק (רות א' ט') "ומצאן **מנוחה** אשה בית אישה", ותרגום "ותשקוט הארץ" (שופטים ה'), **ושדיכת** ארעא. וע"ע בערוך ערך שדכן].

ולכן האריכה התורה בזה כדי לדעת חובת כולנו, ובפרט ההורים, לעזור למטרה זו, להשיא את הבנים בהקדם האפשרי, עם הדרכה נכונה ודעת תורה צרופה. (ועי' עוד יבי"א ח"ז סעמ' רלג, ושם ח"ח חיו"ד סי' כב).

דבר נוסף וחשוב מאד שיש להדגיש, שכדי להצליח בשידוך, צריכים החתן והכלה לקבל קודם החופה גם הדרכה לנישואין, הן בהלכות טהרת המשפחה, והן הדרכה מעשית של כבוד הדדי בין בעל לאשה וחיי אישות מתוקנים על פי דרך התורה הקדושה.

(חלק מהדברים לעיל ע"פ הספר החשוב "**אנשי קודש**" למו"ר **הגר"ח רבי שליט"א**, עמ' קיז).

פרק ראשון - הנהגות כלליות

א. גיל הנישואין

גיל הנישואין במקורות

נאמר במשנה באבות (פ"ה מכ"א): בן שמונה עשרה לחופה. ובגמ' (קידושין כט:) מובא: בן עשרים ולא נשא אשה וכו', כל ימיו בהרהור עבירה וכו', אמר רבא וכן תנא דבי רבי ישמעאל, עד כ' שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומצפה לאדם מתי ישא אשה, כיון שהגיע כ' ולא נשא, אומר: "תיפח עצמותיו". אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר, ואי נסיבנא בארביסר הוה אמינא לשטן גירא בעיניך.

פירוש: אותם המאחרים לשאת אשה יותר מגיל עשרים שנה [שלא לאונסם], עתידים להיכשל ח"ו כל ימיהם בהרהורי עבירה, ועומדים בקללת "תיפח". ומנגד, ככל שהקדימו לשאת אשה, אפילו בשנת הארבע עשרה, נתעלו יותר מחבריהם שאיחרו בכך.

ובגמרא (יבמות סב:) נאמר: המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר (איוב ה): "וידעת כי שלום אהלך, ופקדת נָוך ולא תחטא". [ועי' תוס' שם (ד"ה סמוך, ובדף צו: ד"ה נשא) שביארו דהיינו סמוך לגיל י"ג].

וכך נפסק בש"ע (אבה"ע סי' א' סע' ג-ד): מצוה על כל אדם שישא אשה בן י"ח, והמקדים לישא בן י"ג- מצוה, וכו', בשום ענין לא יעבור מכ' שנה בלא אשה וכו', ומיהו אם עוסק בתורה וטרח בה ומתיירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונו ויתבטל מן התורה, מותר להתאחר. ומי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי תמיד ונדבק בה כל ימיו ולא נשא אשה, אין בידו עוון, והוא שלא יהא יצרו מתגבר עליו. ע"כ. וכן הורו שאר רבותינו ראשונים ואחרונים.

נמצא שע"פ מרן הש"ע ישנם שלושה תנאים שהיה אפשר בעטיין לאחֵר את גיל הנישואין יותר מגיל ח"י [או עשרים לכל היותר]:

א. מפני עסק התורה (כבן עזאי).

ב. אם חושש שיצטרך לטרוח במזונו ולהתבטל משום כך מהתורה.

ג. כשאין יצרו מתגבר עליו.

וכפי המתבאר מגדולי הפוסקים המובאים לקמן, כמעט שלא יהיה בנמצא שיצטרפו כל התנאים הללו בדורותינו. שהרי אין היום מי שיהיה כבן עזאי, וגם ישנם כיום כוללים ואפשרויות פרנסה אחרות שאפשר יהיה להסתדר עימם כראוי, וגם גברה הפריצות מאוד, וכמעט שאין מי שיאמר שאין יצרו מתגבר עליו.

וממילא יש לחזור ולהעמיד הדין על עיקרו, ולהורות לרוב הבחורים ככולם, שיש להינשא בגיל ח"י.

מדוע אין נישאים בגיל י"ג

כפי המתבאר במרן הש"ע לעיל עיקרה של מצוות הנישואין הוא אמנם בגיל י"ח, אך יש מצוה מן המובחר לישא אשה החל מגיל י"ג.

וכן כתב למעשה **רבנו יוסף חיים זצ"ל**, בספרו "בן איש חי" (ש"ב פרשת שופטים ה"א) וז"ל: כל הקודם לישא אשה, תיכף ומיד אחר שנעשה בר מצוה, הרי זה משובח וכו', על כן כל אדם יהיה בדבר זה זריז ונשכר. [אך קודם ארביסר, שלא בא לשנים דגדלות, לאו יאות לישא אישה]. ע"ש.

ומ"מ שונָה מצוות הנישואין, שעיקרה החל מגיל שמונה עשרה, מיֶתר המצוות שעיקר זמן קיומן מתחיל מיד עם היכנס האדם לעול מצוות בגיל י"ג.

וכבר עמדו המפרשים על טעם המנהג שלא נושאים נשים מגיל י"ג. יש המבארים את סיבת הדבר משום חיוב לימוד התורה, מפני שלפי המבואר במשנה (אבות שם) בן ט"ו מתחיל בלימוד הגמרא, ואינו משלים חוק לימודיו עד גיל י"ח (חכמת אדם הל' אישות כלל קכג ס"ד, וכ"ה בח"מ שם סק"ב, ובב"ש סק"ג).

אחרים מבארים מפני שדורותינו חלושים ועדיין אינו ראוי כ"כ להולדה בגיל זה (כ"ה ברדב"ז בטעמי המצוות מצוה קכה. ועי' "סדר היום", וברכ"י שם סק"ז, וערוה"ש שם סי"א. ועי"ה במדרש קהלת רבה פ"ג על הפסוק "עת ללדת" וגו').

יתכן, שיש עוד זֶכֶר לדבר, למנהג הנישואין רק החל מגיל זה, לפי שיש מי שסובר כי רק בגיל שמונה עשרה מקבל האדם אחריות ושיקול דעת מלאים, ויכול הוא למכור קרקעותיו וכד', מה שלא ניתן לצעיר חסר הניסיון (ר' ב"ב קנה, וע"ע גיטין סה.., וב"ח חו"מ סי' ז' סע' ג' לענין מינוי דיינים). ובפוסקים הובאו עוד טעמים לדבר, ואין כאן מקומם.

לקט מגדולי הדורות זיע"א

בספר "**שובע שמחות**" (**למו"ר הגרי"צ יוסף שליט"א**. ח"א עמ' יא) הביא משם **הגר"מ פיינשטיין זצ"ל** ב'דברות משה' (עמ"ס קדושין, סי' מג) שדחיית הנישואין היא עד זמן שאינו מפריע לו "לעיין בעיון בזמן שלומד", וכשמגיע למידה זו מיד ישא אשה. ע"כ.

הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א העיד שדוד זקנו מרא דארעא דישראל **הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל** הזהיר בצוואתו את יוצאי חלציו להקפיד על קדימת מועד הנישואין לפני כ' שנה. (מובאים דבריו לקמן).

וגם בספר 'עשות משפט' (להר' צבי עידאן, קונטרס גיל הנשואין, עמ' 107) הביא מספר 'ונכתב בספר' (להגר"י שכטר, ח"א), שהגאון **רבי חיים זוננפלד זצ"ל** היה נוהג לגמור את ספר התהלים בכל יום, מפני שנשא אשה אחר גיל י"ח. והוא חשש לדברי רבותינו במסכת קדושין, שמי שעבר עשרים שנה ולא נשא אשה, כל ימיו וכו'.

והביא עוד שם (עמ' 102) בשם **החזון איש זצ"ל** (קדושין כט:), שכתב שלפי מה שאמר רב הונא, דאחר עשרים כל ימיו בהרהור עבירה, אין היתר לאחֵר יותר מגיל עשרים, אפילו בשביל לימוד התורה.

ועי' גם באגרותיו (ח"ב אגרת קל"ה), שכתב: רצוני להעירך, כי מן המשנה ומן הגמרא יש להקדים הפרק, ובי"ח שנה יש חיוב, וכן נהגו דורות הרבה. ויש מאחרים מפני עסק התורה, אבל אין דרך זו רק ליחידים וכו'. ע"ש.

ובספר 'מעשה איש' (ח"ב עמ' רו) מובא שהגרש"ד הכהן מונק זצ"ל שמע מרבינו (החזון איש) אומר: "וכי מי יכול לומר על עצמו בזמן הזה שאין יצרו מתגבר עליו?!" (הובא בשו"ת פאת שדך, סי' קמט סק"ז).

אמר רבינו (החזון איש) לבן ישיבה, צריך אתה לעשות שידוך בן ח"י. כשיצא מחדרו אותו בן ישיבה, שאל הרב ישראל זינגר לרבינו: יתכן שמה שאמרו בן ח"י לחופה, במה דברים אמורים, בזמניהם, אבל בזמנינו בחור בגיל זה אינו בוגר דיו? והשיב לו רבינו: אם כדבריך, אז גם מה שאמרו "בן י"ג למצוות" תאמר שזה היה רק בזמניהם, אבל בזמנינו אינו בוגר דיו? ולא כן הוא. אם חכמינו ז"ל קבעו זמן, קביעות זמן לעולם הוא. ע"כ.

מרן החזון איש זצ"ל ביום החמישי האחרון לחייו קרא לבן תורה והציע לו שידוך. "עדיין לא למדתי מספיק", הגיב הבחור. אמר לו רבינו: **תגיד לי, מתי היה הרע"א רבי עקיבא איגר - לפני החתונה או לאחר החתונה?! מתי היה החת"ס חתם סופר - לפני החתונה או לאחר החתונה?!** והוסיף: אם יש לך שאלות נוספות תשאל כל השאלות... כשעמד הבחור ללכת אמר לו רבינו: בינתיים שלום, אני לא יודע אם נוכל להיפגש פעם שניה!...

[ובשעת מעשה סבר הבחור שכוונת רבינו היתה שלא יפריע לו יותר. אך בליל שבת, כשנסתלק רבינו לבית עולמו, קיבלו הדברים משמעות אחרת...]. (מהג"ר ישראל בן שלום, 'מעשה איש' ח"ג עמ' רלט).

ובספר 'אורחות רבינו' (ח"א עמ' רסד) כתב: **מרנא החזון איש וכן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל אמרו להשיא הבנים והבנות בצעירותם בגיל שבע-עשרה שמונה-עשרה, וביותר את הבנות**. ע"כ.

וכן מפורסם בשם **הבית ישראל מגור זצ"ל** שהיה אומר בדרך הלצה, על המאחרים ולא נושאים אשה בגיל י"ח: "יש כאלה המאריכים בשמונה עשרה, מפסידים קדושה, ואח"כ מודים..." (עי' ספר 'התורה והמצוה' ח"א עמ' ח. וע"ז ניתן להמליץ: "אשרי נשוי- פשע כסוי").

ושמענו בשם מרן **רה"י הגאון ר' יהודה צדקה זצ"ל** שגם הוא היה מקפיד להשיא את בניו וחניכיו קודם גיל עשרים, במידת האפשר. (מפי חתנו הגר"א מרציאנו שליט"א).

ובספר 'נעימת החיים' (דף נ' אות ז') הביא בשם **הבעש"ט הקדוש**, שהיה מזהיר את אותם הבאים לחסות בצילו, שישיאו את ילדיהם כשיגיעו לגיל שמונה עשרה, ולא ישהו יותר על זמן זה. והיה מבטיח לכל מי שינהג כך שיזכה לבני, חיי ומזוני רוויחי. ע"כ.

וכן מפורש **במרן החיד"א** (נחל קדומים, פרשת אמור, ויקרא כא, יג) שאין לסמוך לאחֵר את גיל הנישואין בימינו יותר מגיל ח"י, דתורה חתומה ניתנה בש"ס ופוסקים, ואין להורות קולות בדבר שחיי עולם הבא תלויים בזה וכו', דהגם שעתה הגוף חלש, מ"מ עתה הזקין יצר הרע ונתחזק בתוקף גדול. ע"ש עוד.

ההנהגה להלכה בימינו

בספר "**חופה וקידושין**" (**למו"ר הגרי"צ יוסף שליט"א**, עמ' י') פסק:

"בזמן הזה אין לנו מי שיהיה כבן עזאי שהיה תורתו אומנותו, ושייפטר מלישא אישה, ולכן אף בן ישיבה שנפשו חשקה בלימוד התורה, וזכה ללמוד תורה בהתמדה, עם כל זה עליו להזדרז לישא אשה, כדי שיצרו לא יתגבר עליו, וילמד תורה בקדושה ובטהרה. **ובדרך כלל נכון לייעץ לבני הישיבות להינשא עד גיל עשרים**. [אך יש בחורים שהעצה היעוצה להם להינשא יותר מאוחר, והכל לפי מה שהוא הבחור]". **עכ"ל**.

וכתב בספר "**שובע שמחות**" (שם במקורות, עמ' יח. וכ"ה ב"חופה וקדושין", עמ' כ') שבזמן הזה שרבתה הפריצות דעת **מרן מלכא ה"יביע אומר" שליט"א** שיש להזדרז בזה, כדי שיעסוק בתורה מתוך קדושה וטהרה, שהרי יש כיום הרבה כוללים [שמאפשרים להתפרנס כראוי], ואצל הרבה אברכים עיקר הלימוד בהתעלות במשך השנים נעשה בכולל. ע"כ.

וכן מובא בספר "משעורי הרשא"ל שליט"א" (ח"ג עמ' י'). וידוע שבד"כ הלימוד אחר החתונה עולה באיכותו מהלימוד שקודם הנישואין. (עי' יומא עב:, וע"ע כתובות ד.).

ובשעורי **הראש"ל שליט"א** (ח"ג עמ' קנו) אמר הרב כדלהלן (מועתק בשפה חופשית):

"ועל כן הצעירים שדוחים נישואיהם שוגים הם, עדיף שיינשאו מוקדם בזמן שאין הרהורים רעים, ותורתם נלמדת בטהרה. יש צעירים שמציעים להם שידוך והם אומרים: אני רוצה עוד ללמוד. ואדרבה יתחתנו וילמדו אחר כך, כי זו המצוה הראשונה בתורה, ומצוה גדולה היא...

על כן, **כל אחד מגיל שמונה עשרה ומעלה ראוי למצוה זו**, אך לא קודם לכן, כיון שהוא עדיין נער. אמנם כשעבר גיל שמונה עשרה והוא יכול לישא אשה, צריך לדאוג לקיים מצוה זו. אך לא יפגש עם בת ויפנה לעוד הצעות, אלא יקח את הדבר ברצינות. [ולא צריך לחשוב על כסף, וכסף שמקבל על ידי הורי האשה אין בו ברכה, אלא רק אם נתקבל לשם שמים. ואמנם על אבי הבן והבת לתת כסף לנשואי בניהם]...והחתן זוכה לברכה ע"י הנשואים, כי השרוי עם אשה, שרוי בברכה". ע"כ.

ובספר "**חופה וקידושין**" (עמ' כא) כתב בזו הלשון:

"ואפילו אם רבו או ראש הישיבה שלו אוסר עליו להינשא בגיל עשרים, אין לו לשמוע להם בזה, דבזמן הזה שאפשר ללמוד תורה גם אחר הנישואין בכולל, וגם רבה הפריצות ברחוב, יש להזדרז להינשא, כדי ללמוד תורה בטהרה. ומי הוא זה אשר יקח על עצמו אחריות כבדה כזו למנוע בחור מלהינשא בצעירותו". ע"כ. (ועי' כיוצ"ב בדברי הגאון ר' מיכל יהודה לפקוביץ', הו"ד בירחון אור תורה, ניסן תשס"ב, סי' עט).

והנה סמוך לחתימה הגיע לידי **קונטרס** "**הגיע זמן**" בענין זמן הנישואין והמסתעף (מידי הגאון המחבר **הרב אליהו עבוד שליט"א**), ושם הובאו הסכמותיהם של גדולי ישראל על החיבור היקר הנ"ל, וזה תוכן דבריהם [הדברים מובאים בהסכמתו האדיבה של הגאון המחבר שליט"א]:

הגאון רבי מאיר מאזוז [הנאמ"ן] **שליט"א**: גם אני מסכים עם הרב המחבר שליט"א (הנ"ל) **שראוי להקדים ולישא אשה לפני גיל עשרים**, ובפרט בימינו שרבָה הפריצות בעוה"ר, ומאידך יש אפשרות ללמוד תורה בטהרה בכולל לאחר הנישואין- אין טעם לאחר גיל הנישואין. רק אם יראו ההורים והמשגיחים בישיבה שהבחור עודנו נער ואינו בשֵל לקראת הנישואין, אפשר לאחר עוד שנה או שנתיים. וכן אבא מארי **הגאון** ["**איש מצליח**"] **זצ"ל** הקפיד להשיא את בניו שיחיו לפני גיל עשרים. ולשומעים ינעם. ע"כ. (ועי' יחוין אור תורה שם. וע"ע שם אב תשנ"ד, סי' קכ"א).

ובשולי המכתב הנ"ל מופיעה הסכמתו של **הגאון רבי שריה דבליצקי שליט"א** בזה הלשון: גם אני מסכים לדברים הנשגבים שנאמרו מפי מחברנו הנכבד שליט"א (הנ"ל), ומפי ידידנו הנאמ"ן שליט"א, והדברים לעצמן אין צריכים לשום הסכמה.

וכך כתב שם **הגאון אב"ד הרב שלום משאש זצ"ל**: ואני מסכים לדבריו לענין הלכה **שאין מי שיכול להתאחר יותר מעשרים שנה**, רק מי שהוא מצליח בתורה וירא לישא אשה שיתמעט מלימוד התורה- זה יכול להתאחר, ואין קצבה לדבר. אבל זה רק ליחידים וכמ"ש כל הפוסקים, אבל זולת זה אסור להתאחר יותר מכ' שנה.

וכן כתב גם **הגאון רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א**: ...ודוד זקני מרא דארעא דישראל **הגרי"ח זוננפלד זי"ע** הזהיר בצוואתו את יוצאי חלציו **להקפיד על קדימת מועד הנישואין לפני כ' שנה**, וגם **מרן בעל שבט הלוי** [הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר] **שליט"א** מעורר בכתב ובע"פ על ענין זה. ע"כ.

ועי' בדברי **הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א** בשו"ת שבט הלוי (ח"ג אהע"ז סי' קע"ג אות ד) שהורה שאין נראה להתאחר כ"כ בזמן הזה, דמי יודע מה ילד יום, ועוד מי יאמר זכיתי לבי להיות נקי מהרהורי עבירה, ובפרט בדורנו אנו שכל רחובות ושווקים מגועלים בפריצות ושחת, **פשוט מאד דע"פ דין מצוה להקדים** אם אפשרות בידו. (וע"ע שם ח"ח סי' רס"ה).

וכן הובא שם בהסכמתו של **הגאון רבי אליהו טופיק שליט"א** (ראש ישיבת "באר יהודה" ירושלים ת"ו): ...והנה בעיקר הדבר אין צריך להסכמה אחרי שהגמ' בקידושין (כט:)

אומרת בן כ' ולא נשא אשה, הקב"ה אומר תיפח עצמותיו. וכמו שהביא כב' (הנ"ל) בשם מדרש קהלת שע"ז הקב"ה אומר עת למות ב"מ, ומה צריך הסכמה על דבר קשה כזה?!... ובאמת לענ"ד בזמן הזה בטלו כל הטענות, הן מבחינת פרנסה...והן מבחינת הלימוד...**ולכן חיוב גמור לישא אשה עד גיל עשרים**, והשי"ת לא ימנע טוב להולכים בתמים....ובפרט בזמן הזה שיצרו של אדם מתגבר עליו בהרהורי אשה מחמת הפריצות שגברה מאוד מאוד...ויש ריווח גדול בזה להורים שישתדלו לחתן את בניהם קודם הגיעם לגיל עשרים, וע"י זה יהיו שמורים מכל משמר...

ובטוחני שבחור שנושא אשה קודם גיל עשרים, סמוך לבו ובטוח שיצליח בכל העניינים, הן הרוחניים והן הגשמיים...ויה"ר שנזכה לקיים כל דברי רבותינו כהלכתם ללא התחכמויות ופשרות, ואזי יהיה לנו טוב בזה ובבא. אמן. ע"כ.

וכן הובאו שם מדברי רבותינו הגאונים שליט"א, כפי ששמע הרה"ג המחבר הנ"ל שליט"א מפי קדשם [הדברים נכתבו באישורם] בזו הלשון:

דברי **הגאון הגדול כמוהר"ר יוסף שלום אלישיב שליט"א**: **אין היתר לאחר את הנישואין לאחר גיל עשרים**, אלא למי שעוסק בתורה ומתייראּ שיתבטל מלימודו ע"י שישא אשה, ואין יצרו מתגבר עליו. עכ"ד. (כ' אדר תשס"ב).

דברי **הגאון הגדול רבי חיים קנייבסקי שליט"א**: רק מי שאין לו אפשרות ללמוד לאחר הנישואין, ואין יצרו מתגבר עליו, יכול לאחר את הנישואין לאחר גיל עשרים. עכ"ד. (י"ח סיון תשס"ב).

[ועי' בירחון אור תורה שם, שהובא: ולפ"ז (שצריך שלא יהיה יצרו מתגבר עליו) יוצא שבזמנינו כמעט אין מי שיכול להתאחר מחמת שטרוד בלימודו. ע"כ. וע"ע קונטרס גיל הנישואין הנ"ל עמ' 109].

דברי **הגאון הגדול רבי יעקב ישראל פישר שליט"א**: **אין היתר לאחֵר את הנישואין לאחָר גיל עשרים**, ואף מי שחשקה נפשו בתורה יזדרז לישא אשה קודם גיל עשרים, כדי ללמוד תורה בטהרה. עכ"ד. (אדר תשס"ב).

ושם (עמ' לב, לז) הביא הגאון המחבר שליט"א, שכ"כ **הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א** בשו"ת "תשובות והנהגות" (ח"ד סי' ער"ה): דבזמנינו דרבתה הפריצות, ומנגד אכשור דרא ונתרבו הכוללים, והבנות ב"ה חונכו לתורה, נראה שאין טעם לאחֵר את הנישואין לאחָר גיל עשרים מפני לימוד התורה, ואדרבה, הרבה מתעלים בתורה בטהרה לאחר חתונתם...ולכן **ראוי להורים להקדים את נישואי הבן לפני גיל עשרים**. ע"ש.

ושם (בעמ' טל) כתב שכן דעת ראשי הישיבות שליט"א (כפי ששמע מפי קודשם. שנת תשס"ג): הגאון ר' שמואל אוייערבאך (ראש ישיבת מעלות התורה), הגאון ר' יהודה מועלם (מראשי

ישיבת פורת יוסף), הגאון ר' משה צדקה (ראש ישיבת פורת יוסף), הגאון ר' יעקב חיים סופר (ראש ישיבת כף החיים), וכן הגאון ר' מאיר מאזוז (ראש ישיבת כסא רחמים) והגאון ר' אליהו טופיק (ראש ישיבת באר יהודה)- הובאו דבריהם לעיל בסמוך, ועוד. עכ"ד. ע"ש. וכ"ה דעת הגאון ר' יצחק יוסף (ראש ישיבת חזון עובדיה), כמבואר לעיל, והגאון רה"י ר' אי"ל שטיינמן, כדלקמן.

אמנם, בקרב חלק מראשי הישיבות בדורנו שליט"א, ישנה גישה הגורסת לאחֵר את גיל הנישואין עד "קיבוץ" ב' או ג' (גיל 22-23) ויותר, ויש שהוסיפו זאת בתורת תקנה מחייבת בישיבתם, ומקפידים שלא לפתוח ב"מסכת השידוכין" עד גיל זה, ומי שמפר תקנה זאת, רואים זאת בחומרה רבה.

כפי הנשמע, עיקר הטעם בזה הוא משום שרוב הבחורים לא בשֵלים מספיק לחיי נישואין תקינים בגיל מוקדם יותר. ועוד, יש בזה צורך לקיום המסגרת הישיבתית, שהרי אם כולם יינשאו בגילאים צעירים, לא ישאר יסוד מוצק של הבוגרים בישיבה. שכן אחר הנישואין כל אחד פונה בד"כ לדרכו, במסגרת של כולל מחוץ לישיבה.

ומכל מקום, הדעה היותר רווחת, ההולכת ומתגבשת, בפרט בדור קשה זה, היא כן לאפשר לבחורים לשמוע שידוכים כבר מגיל שמונה עשרה, פחות או יותר, וישנם שגם מעודדים את הבחורים לכך (וכנ"ל). וזאת, על פי הניסיון המר שהותיר אחריו העיכוב הרב בנישואין, והשהייה המיותרת בחיי הרווקות, לפחות אצל חלק מהבחורים. (ובפרט כאשר מתלווים לכך גם הרגשות בדידות, או רוויה בלימוד). במקרה בו ישנה הצעת שידוך מיוחדת העומדת על הפרק, קל יותר להקדים בעבורה את מועד הנישואין.

ההגיון שעומד מאחורי גישה זו הוא, שהישיבה נועדה לִבנות את הבחורים המרכיבים אותה, ולא להפך. והיות שבדרך כלל טובת הבחור היא להינשא בהקדם, וכן כתבו מאורי הדורות, כפי שנתבאר בהרחבה לעיל (וראה עוד לקמן), אם כן, זוהי בעצם גם טובתה של הישיבה.

והוא הדין במבט לתווך רחוק יותר: שכן בחור המיושב בדעתו, הצועד להשלים את מידותיו ואישיותו בחיי נישואין בקדושה וטהרה, בדרך אבותינו ורבותינו מקדם, והופך לאברך חשוב ירא שמים ובר אוריין, שעליו יאמֵר: "ישראל אשר בך אתפאר"- הרי הוא מוסיף ומעלה את קרנה של הישיבה בה למד, ושמה הטוב של הישיבה שבה התגדל בימי בחרותו, הולך לפניה. [מה שאין כן אם הבחור עלול "להתקלקל" או להתדרדר חלילה בין כותלי הישיבה].

וכה דברי ראש הישיבה **הגאון ראי"ל שטיינמן שליט"א**:

בדור שלנו יש הרבה נסיונות, ולכן מה שחז"ל אמרו "בן שמונה עשרה לחופה" מתאים לדור שלנו. הבחורים צריכים להתחיל לשמוע שידוכים בגיל שמונה עשרה.

היום הרי לכולם קשה לחתן את הילדים, ממילא יקח קצת זמן עד שיוכלו להתחתן, אלא מה, עצם זה שבחור יודע שהשערים פתוחים לפניו בגיל שמונה-עשרה, אם הוא רוצה הוא יכול לשמוע שידוכים ואף אחד לא ימנע ממנו, אפילו אם יש סיבות שלא מיד יתממש, זה יגרום שהבחור לא יגיע לכל מיני הפרעות ולחצים שיוציאו אותו מהלימוד.

(הדברים במלואם מובאים ב"קובץ מאמרים" בסיום הקונטרס).

וראה עוד בספר 'שערי הלכה ומנהג' כרך ד' (אהע"ז סי' כא, וכרך ה' סי' קנה) ששיבח את הקהילות אשר מנהגם טוב ונכון הוא מאוד לישא אשה סמוך לגיל שמונה עשרה, וכתב והלוואי שגם שאר עם הקודש היו מתרגלים בזה. וגודל התיקון בזה אין די באר. ע"ש.

ובספר 'דברי קהלת' (עמ' 47 בהערה, הו"ד באוצר דינים ומנהגים עמ' 151) כתב, שמה שנוהגים בכמה קהילות שבחורים שעדיין אינם נשואים אינם מתעטפים בטלית, הוא למען יהיו הפנויים ניכרים בביהכנ"ס ויבושו, וימהרו ע"י זה לקיים מצוות נישואין. ע"כ. וישנו עוד מנהג נאה שבלילה שנכנסים בו לגיל עשרים, עושים 'משמר' ולומדים כל הלילה, כדי להינצל מקיללת "תיפח". (עי' ספר הפרדס לאו"ז זצ"ל בס' הדרושים דף מו. ע"פ הגר"ח קנייבסקי שליט"א ב'דרך שיחה').

ויעויין בקובץ מבקשי תורה (ח"ה, קובץ כג, ריש עמ' מב) שהובא בשם **החזון איש זצ"ל**, במעשה שהיה, שהורה לראש הישיבה, שחפץ לתקן תקנה לאחר את גיל הנישואין בישיבה, שאם אדם מתנֶה שלא ישא אשה עד גיל מסויים, הרי זה כמתנה על מה שכתוב בתורה. עיין שם.

מכל מקום, גם במקרים החריגים בהם מתירים לעכב את הנישואין בנסיבות מסויימות, לכל הדעות יש להקפיד שלא יעבור את גיל כ"ב שנה, כן מורים הרבנים ובראשם החזון איש זצ"ל (בקובץ מבקשי תורה).

בסיום החיבור יובאו ב"ה דברים בהרחבה ממרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א, וכן מהסטייפלער זצ"ל ברוח זו של העדפת הקדמת גיל הנישואין

סיכום

סיכום

גם בזמן הזה יש להזדרז לשאת אשה, והוא בד"כ משהגיע הבחור לגיל שמונה עשרה, ועל כל פנים אין לאחר לכתחילה יותר מגיל עשרים. כן הסכימו הפוסקים, ראשונים ואחרונים, וכן הורו החזון איש והסטייפלער זצוק"ל, ולהבדיל בין החיים, מרן הגאון

רבינו עובדיה יוסף שליט"א ומרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שליט"א, ועוד רבים וטובים.

וי"א שאם הסיפק בידו להינשא, ומאחֵר את זמן נישואיו בידיים, מבטל בזה מצוות עשה (עי' רמב"ם פט"ו מאישות ה"ב). **וכן יש להקפיד בכך בנישואי הבנות** [וראה עוד בזה לקמן בסמוך. ועי' לקמן פרק שביעי באלו אופנים אין איסור אם התאחר].

וכל שכן, שאין ראוי למנוע או "להעניש" את בחורי הישיבות הקדושות או את בנות הסמינרים, החפצים לנהוג כפי האמור, ואדרבה על הוריהם ומוריהם לסייעם ולעודדם בזה, וראויים הם לשבח, וישאו ברכה מאת ה'.

הסתייגויות

א. במסגרת של **בעלי** [או בעלות] **תשובה**, נושא גיל הנישואין יותר מורכב, והוא תלוי גם במשך הזמן בו הם נמצאים בחיי תורה ומצוות, ומה מידת ביסוסם ויציבותם בחיי התורה, ולאו דוקא בגילם הביולוגי. לכן, חובה עליהם להתייעץ על זאת עם רבותיהם, המשגיח או ראש הישיבה [או המורות והרבנית], שיורו להם מתי בדיוק הם כשירים וראויים לצאת ולחפש את זיווגם.

ב. בנים או בנות שרבותיהם מכירים בהם ע"פ תכונות גופם ונפשם שאינם ראויים בשום אופן לחיי נישואין בגיל מוקדם מאוד, מסיבות שונות, ע"פ דעת התורה הצרופה, צריכים להתחשב בכך, ולשקול זאת בפלס הדעת, ולהגיע לדרך הרצויה ביותר עבורם לעשות רצונו כרצונו.

ב. מצוות נשואי הבת

הטעמים למצוות נשואי הבת

מובא בפוסקים שגם הבת צריכה [מצד "לֹא תֹוהוּ בְּרָאָהּ, לשבת יצרה" (ישעיה מה)] שלא לשֶׁבֶת בלא איש, ולהינשא בהקדם, ככל האפשר.

וישנם בזה מספר טעמים: משום שהיא מסייעת לבעלה במצות פריה ורביה שהוא מחויב בה, ואי אפשר לאיש לקיים את המצוה מבלעדיה, וממילא היא נעשית מחויבת בה מכוחו (עי' ר"ן ריש פ"ב דקדושין, וכיוצ"ב תוס' ר"ה ו:, ד"ה אשה); ומשום שלא תיחשד (בפריצות); וכדי שתתקדש ולא תבוא לידי הרהור או עבירה, ובפרט בדורנו זה. [עי' רמב"ם אישות פט"ו הט"ז, ואסו"ב פכ"א הכ"ה. וכ"מ ממג"א או"ח סי' קנג סק"ט, ב"ש אבה"ע סי' א' סק"ב. וע"ע 'תורה תמימה' בראשית א, כח].

וכן כתב הרמ"א (אה"ע סי' א' סי"ג): **י"א שלא תעמוד** [פי' תשהה] **האשה בלא איש משום החשד.** (הגהות אלפסי פרק הבא על יבמתו, בשם א"ז). **ע"כ.**

ויש שהוסיפו לומר שגם בלא הטעם של החשד, יש איסור על הבת שלא להינשא, וגם את הבת היו כופים להינשא, כדין האיש. (עי' שו"ת הרד"ך סי' לב ד"ה וגדולה מזו, ובגר"ח פלאג'י ברוח חיים אבה"ע סי' א' אות יא).

ועכ"פ, לרוב הפוסקים אין החיוב המוטל על האשה להינשא דומה בחומרתו לחיוב האיש בזה, שעליו לעשות כל מאמץ אפשרי ולטרוח ולחפש את אבידתו [אך לא "מציאתו"...!], היינו בת-זוגתו (עי' קדושין ב:).

ומכל מקום גם לבת יש מצווה גדולה בזה, ואין לה לשבת בלא איש, וגם עליה מוטל להשתדל ולהינשא בהקדם. (ועי' שו"ת יבי"א ח"ח חיו"ד סי' כב, הלכ"ע ח"ח עמ' קלה).

גיל נשואי הבת

ידוע שהבת מקדימה להתבגר מן הבן, ואם אמרו חכמים בן י"ח לחופה, נראה דכל שכן לבת, ויש להזדרז בענין כנ"ל. (אך גם אצל הבנים פעמים שנתאחר גיל הנישואין, וכפי הענין).

אולם בספר 'ועלהו לא יבול' (ח"ב עמ' קעח סעיף 3), שבו מובאים מדברי **הגרש"ז אוייערבאך זצ"ל**, הביא מעשה שהרב א.מ. גרוסמן, שאל ברכה לשידוך לביתו, שהיתה בת תשע עשרה וחצי, ושעדיין לא מצא לה שידוך למרות השתדלותו. ענה לו הרב זצ"ל, שגיל עשרים, זהו דוקא גיל שמתאים לנשואי בת. ודוקא לבנים עדיף להינשא בגיל מוקדם יותר. ע"כ.

ומ"מ כבר הובא לעיל מספר 'אורחות רבינו' (ח"א עמ' רסד) **שמרנא החזון איש וכן הגרי"י קנייבסקי זצ"ל** אמרו להשיא הבנים והבנות בצעירותם **בגיל שבע-עשרה שמונה-עשרה, וביותר את הבנות.** ע"כ. ומשמע שהקפידה להינשא בהקדם חלה על הבנות יותר מן הבנים. וכן מנהג העולם שגיל האשה בנישואין נמוך יותר מגיל האיש. ויתכן לומר שגם הגרש"ז זצ"ל מודה בזה, ולא אמר כן אלא כהוראת שעה לשואל. (ויעויין להגרי"ח זוננפלד בשו"ת 'שלמת חיים' חאבה"ע סי' תרכ"ז, שזמן נישואי הבת מי"ב שנים. ע"ש).

סיכום

סיכום

גם לבת יש מצווה גדולה להינשא, ואין לה לשבת בלא איש, וגם עליה מוטל להשתדל ולהינשא בהקדם, בד"כ מגיל שמונה עשרה, פחות או יותר, ואין לה לאחר בזה, וכמבואר.

מדברי רבותינו זיע"א

מרן החפץ חיים זצ"ל בספרו "מחנה ישראל" (פרק דבר בעיתו) כותב: אביהן של הבנות צריכים לזרז את עצמם יותר ויותר בענין זה, להשיא את בנותיהם, מפני שהנשים דעתן

קלות, וכדי שלא יהיה להן הדבר הזה למכשול ולפוקה. ואפילו אם לא יזדמן להן רק... גם כן יתקשרו איתו, וכמאמר הכתוב (ישעיה מה) "לא תוהו בראה, לשבת יצרה".
ואל יטעה האדם בנפשו שהעיכוב ההוא עושה טובה לביתו, לא כן הדבר. כי תוכל לבוא ח"ו מחמת זה לידי זימה ותקלות אחרות, ויתחרט האב בעצמו אח"כ מעלבונו הגדול... וכבר אמרו חכמינו ז"ל (גיטין לט.): בִּיתך בגרה, שחרר עבדך ותן לה. עכת"ד.
ומרן הקהילות יעקב זצ"ל בספר "קריינא דאגרתא" (ח"א, אגרת קב) כתב לאב שמעכב את נישואי ביתו בהיות שאין הבחור לפי כבודו, והבת היא כבר בעלת מום של "מבוגרת" וכו', ותשאר ח"ו גלמודה וממורמרת ומלאת יאוש וכו'
והנה אין אדם חי לעולם, וסוף סוף יבוא יום שיעמוד לפני בית דין של מעלה, וישאלו אותו למה ומדוע שפך דמה של ביתו, וכל התירוצים שכאילו מכוון לטובת ביתו וכו' לא יתקבלו בשמים כלל וכלל, כי שם המידות מבוררין, ומה שעושים מפני תאוות הכבוד, הדבר נראה בחוש, על דרך שאמרו חז"ל, נשמתו של אדם מעידה בו. ומה יענה ביום הדין, ואנה יברח ויטמין עצמו ממידת הדין, הלא טוב שכב' יפסיק התנגדותו, ולא ישפוך דם ביתו, שהיא בת ת"ח גדול. ע"ש. (הובא תכ"ד ב"חופה וקידושין", עמ' לו. ועי' לקמן פרק ז' דברי חיזוק למתעכבים שלא לרצונם).

ג. תועלת הקדמת הנישואין

חובת האב לבניו

כבר נאמר לעיל מה שהורונו חכמים (יבמות סב:): המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר (איוב ה): "וידעת כי שלום אהלך, ופקדת נָוך ולא תחטא".
ויש אומרים שחיוב האב להשיא את בניו הוא מן התורה [עי' קדושין כט. ל:, כתובות נב:, וכ"כ הרמב"ן בספר המצוות שורש ב'. וע"ע מד"ר שלח לך ריש פי"ז, זוה"ק תרומה דף קעד ע"ב, ושם ויקרא דף נז, ובביאור השפתי כהן עה"ת ויקרא י' פסוק ג']. ובזה גם משלים האב את מצות פריה ורביה המוטלת עליו.
ואפילו אם הבנים כבר גדולים ומתפרנסים בכוחות עצמם, חייב האב להשיאם. והוא הדין בכל זה בחיוב האב להשיא את בנותיו (פוסקים. ועי' גמ' קדושין שם).
וחיוב זה כולל הן את העזרה בחיפוש אחר בן או בת הזוג המתאימים, והן להלבישם ולקשטם בצורה הראויה כדי שימצאו חן בעיני רואיהם, והן לתת להם מממונו לצורך הוצאות הנישואין והנלווה לכך, וכן בנתינת נדוניא ומוהר לבִיתו כפי כוחו, כדי שיחפצו אנשים הגונים להינשא עימה.

מצילם מחטא ומעוון

ויש בזה טובה גדולה לאב להשיא בניו ובנותיו בימי נעוריהם, שמזכה אותם בזה למעלות גדולות, ומצילם מקללת "תיפח" ומהרהורי עבירה, ומשמרם שלא יבואו לידי חשד, ולא לידי חטא ועוון, ואז יזכו ההורים לראות מהם רוב נחת וקדושה.

[וכמתבאר עליון למעלה. וע"ע של"ה הק', שער האותיות אות ק'. ועי' ס"ח אות תק"ב, שאם אינו מוצא כפי רצונו, יקח מאשר ימצא. ע"ש. ועי' עוד "פלא יועץ" ערך זיווג].

גמישות בבחירת בן הזוג וההתאמה ביניהם

כל עוד שהילדים רכים וצעירים, ההורים והמחנכים - המנוסים בענין השידוכים - הינם בעלי דעה ושיקול הדעת לגביהם, והילדים נוטים יותר להתחשב בדעותיהם. וממילא הינם יותר גמישים בבחירת בן או בת זוגם.

שהרי הטבע הוא שהילדים בד"כ מאמינים וסומכים על הוריהם [ומחנכיהם], וכל מה שיסכימו ההורים והמחנכים, גם הם יסכימו, ויאמינו כי טובתם הם מבקשים, ויתרצו ויקבלו דבריהם בחפץ לב, גם בענין בחירת הזיווג. (ע' בדברי ר' שמואל תפילנסקי בקונטרס הצוואה, פ"ז אות ג').

ומלבד זאת ישנה עדיפות רבה לנישואין בגיל צעיר, מפני שאז בד"כ אין עדיין לבני הזוג דפוסים קבועים, ויש באפשרותם לגבש את דעותיהם יחדיו, ולהתאים את עצמם זה לזה ביתר קלות.

הימנעות מעקשנות ודחיקת הנישואין

ומנגד, ברבות השנים עלולים הבנים והבנות לפתחַ עצמאות יתירה, ולחיות עם עצמם בלבד, וענין הנישואין כמעט שנדחק מדעתם, ופעמים שכבר אינם מוצאים ענין כלל בחיי הנישואין ["תסמונת הרווקות"] רח"ל, אלא אחר שכנועים מרובים.

ובגמרא (קדושין דף ל' ריש ע"א) מבואר שיש להשיא הבנים בעוד יד האב תקיפה עליהם, [קודם שיגדילו לגיל עשרים וארבע, לכל היותר], שאז כבר לא יקבלו את תוכחתו. ע"ש.

ובפרט שככל שמתבגרים הילדים יותר ויותר, מצטמצמות בד"כ האפשרויות להינשא עם שידוך מתאים, וגם עלולים לעיתים להתעורר חששות בענין הפוריות עקב גילם המתקדם.

התועלת בילודה בגיל צעיר

בד"כ כאשר נישאים בגיל צעיר וזוכים להוליד בנים בימי הבחרות בזמן שכוחו חזק, יהיו בנים אלו חזקים ובריאים יותר (עי' לגאון ר' ישראל אלנקאווה בספרו מנורת המאור, פרק נישואי אשה. ובבן יהוידע יבמות סב: ד"ה נשא אשה, בסופו).

ועוד, כאשר נישאים בגיל מוקדם ומולידים ילדים בצעירותם, יוכלו ההורים להשגיח עליהם וללמדם תורה ודרך ארץ ומדות ישרות למשך שנים רבות, עד אשר יגדלו הילדים ויהיו לאנשים.

מה שאין כן אם נישאים בגיל מאוחר, ואינם זוכים להוליד בנים אלא בבגרותם, הרי עלולים ילדיהם להישאר בעתיד כצאן אשר אין להם רועה ח"ו. ועוד, בימי העמידה לעיתים חסרים הכוחות ו"מרץ הנעורים" להשגיח על הילדים, ולחנכם כראוי. (עי' בן יהוידע שם).

תיקון לקדושה

בנותן טעם לציין כאן את דברי ה"**ראשית חכמה**" (שער הקדושה, פי"ז אות צ"ד, צ"ו) וז"ל: תיקון לאות ברית הוא, שישתדל לישא אשה בבחרותו, כדי לטהר עצמו וכו' [וידוע שבלא זה אי אפשר להגיע לתיקון שלם בזה].

ואם הוא פגם, ולא יכול לתקן את עצמו בעת הראוי- אם יזכהו האל לבן, ישתדל להשיאו אשה קודם שיבוא לידי חטא [קודם גיל עשרים]. ובדור הזה צריך האדם להרחיק את בנו ולשומרו מכל דבר שאפשר שיבוא לידי הרהור חטא קודם שישא אשה. עכ"ד.

זירוז הגאולה

עוד יש לציין, שע"י הקדמת גיל הנישואין, וההידור בקיום מצות פריה ורביה, מזרזים בזה גם את הגאולה, וכמובא במסכת ע"ז (ה:): אין בן-דויד בא עד שיכלו הנשמות שבגוף. וכן מובא בתנא דבי אליהו רבה (פי"ד): וכמו שנגאלו ישראל ממצרים בזכות שהיו פרים ורבים, כך יגאלו לעתיד לבא בזכות שהם פרים ורבים, שנאמר (ישעיה נד): "כי ימין ושמאל תפרוצי, וזרעך גוים יירש".

ועי' עוד לקמן בפרקים השישי-שביעי, ובדברי מרן ה"קהילות יעקב" בעניין זה בארוכה, הובאו ב'קובץ מאמרים' בסיום הקונטרס

ד. חובת התפילה, וההכנה לתקופת השידוכים

חשיבות התפילה

כתב בספר "שערים בתפילה", **לגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל** (סעמ' ח') שהתפילה היא השער והדלת לאוצרות השמים. ופירוש הדבר שגם אם זכאי האדם ע"י מעשיו או דרכי חסדו ית' לאיזו ברכה או ישועה, והטוב ההוא עומד מוכן בשבילו, לא יבוא לו הטוב ההוא אלא ע"י תפילה, שכן הוא ענין התפילה, שהיא השער שהכל עובר דרכו, ובלי שיעבור דרך שער התפילה לא יצא שום דבר לפועל. ע"ש.

ועוד מובא בגמרא (מו"ק חי:) בענייננו, שיש למהר ליארס את האשה, שיש לחשוש שמא יקדמנו אחר ברחמים (היינו, בתפילה). ואם כן, נמצא שהתפילה פועלת הרבה, עד כדי דחיית אחרים, גם בענין הזיווג (עי' מד"ר "ויצא", פרשה ע"א סי' י'. סנהדרין כב ע"א תוס' ד"ה ארבעים).

ואמרו רבותינו (ברכות ח.) על הפסוק (תהילים לב), "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא"- "עת מצוא"- זו אשה. ע"כ. למדנו מכאן כמה חשובה חובת התפילה בענייני הזיווג. ועוד למדנו, שאין די בתפילה אודות מציאת **האשה** הראויה, אלא יש להתפלל גם על ה"**עת מצוא**", פי' על כללות המתבקש מהעת בו הגיע למצב החדש של מציאת הזיווג והנישואין.

להרבות בתפילה ובפרוטרוט

ולכן צריך להתפלל על כל פרט ופרט. פירוש, שלא יתפלל רק באופן כללי שיזכה להתחתן, אלא גם שיזכה לאשה כשרה, טובה והגונה, ממשפחה טובה, ושיעבור את תקופת השידוכים בשלום, ושלא יהיו שום עיכובים או מכשולים מיותרים בדרך.

ויבקש גם על העתיד: שיחיה בשלום עם בת זוגו [והוא הדין לבת, עם בן זוגה] מתוך אהבה ואחווה שלום ורעות, ושיזכה לאוהבה כגופו ולכבדה יותר מגופו, ויהיו ביניהם הבנה ותאום בכל העניינים וגם בעבודת השם, וכן שלא תהיה היא חולנית או עקרה, ושלא יהיה הוא עקר או חולה, ושיזכו לבנים הגונים של קיימא במהרה, ולחנכם כראוי, ושיהיה שלום בין משפחות המחותנים, ועוד ועוד פרטים, ע"פ כללי השלום בית, וכל הנצרך לעת שכזאת.

אשר על כן, יש **להרבות** בתפילה על הזיווג (עי' ברכות לב:, ירושלמי שם פ"ד ה"א, יומא כט., וע"ע שו"ת רבבות אפרים ח"א סי' נ' אות ז'), וכן יש לבקש ולהתחנן על כך מעומקא דליבא.

אין להתייאש מן התפילה

וידוע הוא שאין שום תפילה שחוזרת ריקם, ואם לא נענה עכשיו- יענה אח"כ ב"ה, ואין להתייאש לעולם מן התפילה. וכמו שמובא בגמרא (ברכות לב:): א"ר חמא בר חנינא, אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז): "קוה אל ה', חזק ויאמץ לבך, וקוה אל ה' ".

להתפלל בלשון תחנונים

וצריך להתפלל בלשון תחנונים, כעני העומד בפתח, ובחשק גדול ובהתעוררות הלב ככל שיוכל. (עי' סוטה ה. ופרש"י שם ד"ה כבשר, קדושין פב:, בכורות מד: ותוס' שם ד"ה שלא, סנהדרין מד:).

ולא יתלה בטחונו בשום בשר ודם, אלא בקב"ה לבדו, שהוא מקור הרחמים, והוא הבורא, והוא המשגיח עליו בפרט. ויתרצה לפני השי"ת כבן אל אביו, ויפרט לו כל צרכיו ומבוקשו למציאת אשת חיל כשרה, בת זוגו [או בן זוגה] האמיתית, לכבודו יתברך. [ועי' בקונטרס תפארת אבות- בנין הבית היהודי, להגה"צ ר' שמשון פינקוס זצ"ל, עמ' ע"ד, מדוע כיום ישנו קושי בתפילה כזו].

זמנים ומקומות מיוחדים לתפילה

ויבקש על כך בעיקר בעתות רצון, שאז התפילה מסוגלת ביותר, וכגון בחצות הלילה, מנחה של שבת קודש, לילי פורים, ט"ו באב, עשרת ימי תשובה, ועוד. וכמ"ש (ישעיה מט): "בעת רצון עניתיך".

וכן ראוי להתפלל במקומות שהשכינה שורה בהם: בכותל המערבי, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (עי' ברכות ו.), ולעיתים מזדמנות גם על קברי צדיקים וכיו"ב. ומה טוב להתפלל כן בתפילת רבים, שאינה חוזרת ריקם (עי' שם ח., סוטה לג., רש"י ויקרא כו ח', בשם הת"כ).

הקדמה והכנה לתפילה

וראוי להקדים לעשות תשובה (חרטה, וידוי, קבלה לעתיד) קודם כל תפילה, שבזה תהיה תפילתו מרוצה ומקובלת לפני השי"ת. וכן ישתדל בקיום התורה והמצוות בשלמות בכל כוחו, בנקיות, ובקדושה וטהרה (עי' קב הישר פי"א). וירבה בצדקה ובגמילות חסדים (עי' סנהדרין עו., שבת קנא., ובספר 'אהבת חסד' ח"ב עמ' קכו בנד"מ).

וישתדל להסיר מליבו את כל טרדות העולם בעת התפילה, ויכין ליבו לפני המקום ברוך הוא, ויטהר מחשבתו, ויתרכז ככל שיוכל במילות התפילה, ויחשוב פירושו של כל דיבור, קודם שיוציאו מפיו. [אם קורא התפילה מן הכתב, ומילים מסוימות בתפילה לא מובנות לו כל צרכן, יוכל להיעזר ברבו או תלמיד חכם אחר שיפרש לו אותן כדבעי].

וכן כתב הרמב"ן באיגרתו, והבטיח שם: שבזה "תהיה תפילתו זכה וברה ונקיה ומכוונת ומקובלת לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (תהילים י): 'תכין לבם- תקשיב אזניך'".

סגולה לקבלת התפילות

ישנה סגולה טובה, להוסיף בתפילותיו שמות נוספים של רווקים ורווקות הזקוקים לזיווג (ואז יש גם לומר את התפילה בלשון רבים. ע' נוסח תפילה כזו בספר ליקוטי תפילות, ח"ב דף ע"ט ע"א). וכבר הבטיחונו חז"ל (ב"ק צב.) ש"כל המבקש רחמים (מתפלל) על חברו, והוא צריך לאותו דבר- הוא נענה תחילה".

והיינו, שהמבקש על חברו, הוא עצמו נענה עוד לפני זה שביקש עליו. וככל שנכוון יותר בבקשת הישועה לזולת, כך יגדל גם השפע שמגלגלים אנו על עצמנו. (ועי' ספר 'עלינו לשבח', בראשית, עמ' שכה הסבר הגון בזה. ועוד שם מעשים נפלאים בדבר). ועכ"פ, יש לזכור שאין "לדרוש" זאת מהקב"ה, אלא ה' הטוב בעיניו יעשה, כפי רחמיו המרובים. (עי' קונטרס 'נועם שיח' ח"א עמ' פז).

אופן ונוסח התפילה

אין להתפלל דווקא על שידוך מסויים (פלוני/ת) שיצליח, אלא יש להתפלל שימצא זיווג הגון המתאים לו מהשמים, כפי הגלוי וידוע לבורא עולם.

וגם כאשר ישנה הצעה על הפרק שנראית כמתאימה, יש להתפלל שיסתדר הכל לטובה, כפי מה שמתאים והגון לי, וכפי הגלוי לפני בורא עולם, ואם אכן זהו זווגו מן השמיים- שיגמר הכל בהצלחה, ולא יהיו שום מקטרגים ומפריעים בדרך (עי' מו"ק יח:, וכן הורה הגרי"י קנייבסקי זצ"ל, הובא בתולדות יעקב).

תנאים לקבלת התפילה - מה"אור החיים" הקדוש זיע"א

וכך מובא בפירוש "**אור החיים**" **הקדוש** (ריש פרשת "ואתחנן") ד' תנאים הצריכים לקבלת התפילה:

א. שיתפלל כעני הדופק על הפתח, כדרך אומרו (משלי יח): "תחנונים ידבר רש".

ב. שיבקש ממקור הרחמים (היינו מהקב"ה לבדו).

ג. זמן התפילה, כדרך אומרו (תהילים סט): "ואני תפילתי לך עת רצון".

ד. שתהיה תפילתו מפורשת, ולא תהיה סובלת פירוש בלתי הגון, וכמעשה שהובא במדרש (אסתר פ"ז כ"ד, עה"פ "פתשגן הכתב") שיהודי אחד התפלל שיזמין לו הקב"ה חמור במדבר, ולא פירש 'לרכוב עליו', וילדה בהמתו של גוי, ואנס את היהודי להרכיבה על כתפו. ע"ש.

סיבות לקבלת התפילה - ממרן החיד"א זיע"א

וכתב **מרן החיד"א** (בספר חומת אנך, בשם הר"ר יוסף יעב"ץ), כי לשלשה סיבות תתקבל התפילה:

א. להיות מעביר על מידותיו ועלוב. [כמש"כ (תהלים קב): "תפילה לעני", עלוב].

ב. להיות משבר תאוותו לכבוד יוצרו. [כמש"כ (שם): "כי יעטוף", שיסוג אחור מתאוותו].

ג. שירבה בתפילה. [כמש"כ (שם): "ולפני ה' **ישפוך** שיחו", בריבוי תפילה].

וע"ע בילקוט יוסף, תפילה א', במבוא עמ' יג, כ"ו דברים שגורמים לתפילה שתתקבל. ע"ש. [חלק מהמקורות לעיל מועתקים משם]

פרטים בנוסח התפילה

ואמרו חכמים (ברכות לב., ועי' רמב"ם פ"א ה"ב מהלכות תפילה, זוה"ק ח"א דף רכז) שיש להקדים שבח לבורא, קודם כל תפילה, וכגון שיאמר קודם לכן: "ישתבח שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה" (כ"כ החיד"א ב'דבש לפי'), ואז יפרט מבוקשו, ויסיים באמירת שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו, וכגון שיסיים בפסוק (תהילים קו, קז, קיח, קלו. דבה"א טז. דבה"ב כ. וע"ש פס' יד-ל): "הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו".

ברכת הצדיקים

וישתדלו בכל עת מצוא לקבל ברכתם של הצדיקים ומזכי הרבים שבדור, שתפילתם עושה פירות, ואינה חוזרת ריקם לעולם (עי' תענית ח., ב"מ פה., ב"ב קטז.).

בסוף הקובץ יובאו בס"ד תפילות למציאת הזיווג בנוסח הגון וישר מגדולי רבותינו הקדמונים.

ההכנה לתקופת השידוכין

יש לתת את הלב שבתקופת השידוכין עלולות להתרבות טרדות ומחשבות אודות העתיד: כיצד יבנה את ביתו, ועם מי יבנה ביתו, בנוסף לטרדות המצויות בהמשך, של חיפוש דירה, והתרוצצויות למצוא מקור פרנסה, מציאת מקום לימודים בכולל וכדומה. דאגות אלו עלולות לגרום לעתים הפרעות בלימודים, ופעמים עלולים המשודכים לעמוד בפני קשיים ואכזבות.

לכן, ראוי שטרם שיתחילו בעסק השידוכין, יתכוננו לכך נפשית, וגם ישוחחו עם אישיות תורנית בעלת ניסיון אודות כל הפרטים הנחוצים לדעתם לפני כן, כמו: על אלו דברים יש לשים דגש, ועל מה ניתן לוותר, ומשקל הרגש והשכל בקביעת ההחלטות. וכן ישתדלו לשנן מבעוד מועד את דברי רבותינו בענין השידוכים, וכפי שמובאים בקובץ זה, ובספרים דומים אחרים.

עוד צריך הבָּחור להכשיר עצמו, שיוכל להמשיך בסדר לימודיו ושאר אורחות חייו כרגיל. ויאחז בתורה ובמוסר, ובעיקר במידות האמונה והבטחון, ויבטח בבטחון גמור בה' יתברך שימציא לו זיווגו ההגון בבוא העת הראויה, כפי הגלוי לפניו.

וראוי שיתן אל ליבו מה שכתב **הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצ"ל** (הובא בהקדמה לספרו "לב אליהו", ח"א עמ' 86):

כי יש לדעת שהקב"ה דן את האדם באשר הוא שם (כדאיתא בר"ה טז:), כלומר לא לפי מעשיו בעבר ולא לפי מעשיו בעתיד, אלא לפי מעשיו בהווה.

ולכן בחור ישיבה שעומד בשידוכין צריך שלא לייסר את עצמו הרבה בתוכחה [דהיינו, שלא יקטין ויבטל בעיני עצמו את שיעור קומתו שהגיע אליה בהווה, ע"י הסתכלות על ההישגים

הגבוהים העומדים לפניו, שעדיין לא הגיע אליהם], אלא להרגיש גדולה וחשיבות בעצמו, היות שהוא מוסר נפשו על לימוד התורה הקדושה. ואז הקב"ה ידון אותו באשר הוא שם, ויזווג לו אשה כפי מעשיו ושאיפותיו הנוכחיים. עכ"ד.
ועיין עוד לקמן פרקים הששי-שביעי בענין המתעכבים בשידוכים

פרק שני - הנחיות בחיפוש בן הזוג, והברורים

שידוך מהשמים

"ארבעים יום קודם יצירת הוולד מכריזין: בת פלוני לפלוני" (סוטה ב.). "כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים, מה' אשה לאיש" (מו"ק י"ח:).
אף שכל דבר מכוון ומושגח מאיתו יתברך, בכל זאת בשידוכים ניכרת השגחה מיוחדת יותר מאשר בדברים אחרים, וכמעט כל זוג רואה השגחה בצורה גלויה בדרך בה מצאו זה את זו ובאו בברית הנישואין. [וכן מובא בשם החזו"א זצ"ל, שגם בזמן הזה של הסתרת פנים, בשידוכים רואים בעין ובחוש השגחה פרטית. ספר 'מעשה איש' עמ' ריב].
ויעויין ברבנו הגר"א (יהל אור בביאור ההיכלות פרשת פקודי היכל ו') שכתב, "אם ה' לא יבנה בית [שהוא הזיווג, כידוע], שוא עמלו בוניו בו" (תהלים קכז), ושווא הוא עסק בני אדם בענין הזיווג, שהכל הוא מאת ה'. ע"ש.
אמנם, **הגרש"ז אוייערבאך זצ"ל** (הובא בקובץ מבקשי תורה כרך ה' קובץ כג עמ' ט') ביאר בדברי הגאון, שאין כוונתו שלא להשתדל כלל, אלא שיש להשתדל בשידוכים פחות ממה שמשתדל בשאר צרכיו. (ועי' בנציי"ב בספרו 'העמק דבר' עה"ת, דברים ל' י"ד).
ונראה דהיינו שעליו לפנות למספר שדכנים (וגם ישלם להם דמי טרחתם כראוי), ומדי פעם יתקשר אליהם ויזרזם לזכרו ולהתעניין עבורו, ויבחן **כל** הצעת שידוך שישמע לגופה, ברצינות הראויה, ויתייחס אליה בהתאם, ע"פ דעת תורה, ובוודאי שזו השתדלות מחויבת ומספקת. (עי' "**אהליך יעקב**" עמ' 7).
ועיין בשו"ת 'משיב נבונים' (סי' ג') שכתב שאסור **לעשות גורל** כדי לשאול ולברר מן השמיים איזהו השידוך אשר נגזר עליו מן השמים, דהוי כשואל על העתידות. אבל אם עושה הגורל רק בתורת פשרה להחליט איזה שידוך לעשות, מותר לעשות הגורל ולסמוך עליו. ע"ש.
ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תתנ"ו) מביא בשם **החזו"א זצ"ל** שלפני עשיית הגורל יאמר הפסוק "ה' מנת חלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי", ויכוון שמבקש מהשי"ת להורותו את הדרך הרצויה לפניו יתברך ושירמוז לו זאת ע"י הגורל, ואז מותר. ע"ש.
כללים בעשיית השידוך

א. על המשודך להחליט ביישוב הדעת וברצינות גמורה, קודם שיפנה למציאת השידוך, כיצד הוא מגדיר את עצמו מבחינת האופי של הבית שהוא עומד להקים, ומבחינת הרמה של היראת-שמים שהוא מצפה לנהל בה את ביתו עם שותפתו לעתיד (גדרי הצניעות, "חצי עובד", "אברך", ועוד כיו"ב).

כמו כן עליו להציב לעצמו את הנתונים שבהם הוא חפץ למצוא בצד השני, ולהחליט במקביל אלו מהם הם בבחינת "קו אדום", שאין להתפשר עליהם בשום אופן, ואלו מהם יותר גמישים וניתנים לשיקול. **כמובן, החלטות אלו יבוצעו בתאום מלא עם דעת תורה.**

ועיין לקמן פרק שלישי, ופרק רביעי חלק ד', מהם ההדגשים הנצרכים בעשיית השידוך באופן מפורט.

ב. אין לשאת אשה שאינה שומרת תורה ומצוות כראוי, על סמך הבטחותיה שתשתנה בעתיד לאחר הנישואין, מפני שהסכנה בדבר גדולה, וסיכויי ההצלחה בזה נמוכים מאוד [וכן משמע בבראשית רבה יז, ז, שהאיש כרוך אחר אשתו. הובא בספר חסידים אות ל"ו. ע"ש].

בפרט, יש לעורר בזה במי שנפגש עם אשה "נאה", המושכת את ליבו ועיניו ביופיה וחליקות לשונה.

והוא הדין להפך, אין לאשה לשאת בעל "חילוני", או מי שהשקפותיו אינן כדעת התורה הצרופה, בתקוה שתצליח לשנותו.

וכן אין לשאת אשה (או איש) מתוך רגשי רחמנות, אם אינה תואמת לרוחו מחמת מום או כיעור [להוציא מקרים חריגים, ע"פ דעת תורה. עי' "**אהליך יעקב**" עמ' 8, 21].

ג. בכל מקרה חשוב גם להדגיש שיש לחתור לקראת הזיווג המתאים וההגון למשודך [או המשודכת] המסוים שלפנינו. גם אם כשלעצמה ההצעה שמונחת על הפרק נראית כמצוינת, יתכן מאוד שבעבור המשודך דנן, אין זה לטובתו כלל לקשור את חייו עם משודכת זו. יש לדון בכל מקרה לגופו, באופן שיהיו מירב הסיכויים ששידוך זה יהיה שידוך מתאים ומוצלח של קיימא.

ד. אין לגשת בשום אופן לשתי הצעות לסירוגין, שכן שידוך הוא לא עניין מסחרי, אלא עניין אישי, רגשי ופנימי. אמנם אם נקלעים למצב של אי יכולת החלטה, יש מקום במקרים מסוימים לקבוע הפוגה ולנסות הצעה אחרת, אבל דבר זה ראוי שיעשה רק אחר התייעצות עם רבותיו או תלמיד חכם בעל ניסיון.

כמו כן, יש להימנע מלערוך השוואות עם שידוכים קודמים, ויש לדון בצורה בוגרת בכל שידוך לגופו.

ה. בספר "**אנשי קדש**" (עמ' קיט) כתב: תמיד כדאי לעשות פגישה שניה, ואפילו שלישית. כי הרבה פעמים משתנים הדברים בפגישה נוספת, שאז יותר פתוחים זה לזה, ויותר מבינים זה את זה.

איש הקשר

וכן הוסיף שם: צריך שדכן נאמן וירא שמים, שהוא יהיה גם איש קשר בין בני הזוג ובין המשפחות, שיודע להנעים את הדברים הטובים של שניהם ולפתור בעיות במהלך השידוך. ועליו להיות עמם בקשר לאחר כל פגישה, כי יתכן שכל צד חושב שהצד השני לא מעוניין בו, ולכן מסרב לומר תשובה חיובית. והשדכן בחכמתו יודע להבהיר את הדברים. ע"כ.

ועיין שו"ת מצב הישר (סי' ו', הובאו דבריו ב'תתן אמת ליעקב' עמ' קכב) שמותר לשדכן להגיד קצת שקר למחותנים בדבר שאין בו שום אונאה לא בגוף החתן וכלה ולא בממון הנדוניה, אלא ליפות את הענין, כדרך שעשה אליעזר עבד אברהם. ע"ש.

חובת הברורים

למרות האמור לעיל בעניין ההשגחה העליונה בשידוכים, אין לגשת לחיפוש בת הזוג בצורה עיוורת, שהרי אמרו חז"ל (יבמות סג.): "מתון נסיב איתתא", כלומר, כשבא אדם לישא אשה, ימתין עד שיבדוק מעשיה (רש"י שם).

וכן אמרו (שם סד:): "לא ישא אדם ממשפחת ניכפים" [פירוש: חולים במחלת הנפילה. וכמובן, מדובר כשיש אפשרות זמינה אחרת], ואמרו (ב"ב קי.): "הנושא את האשה יבדוק באחיה, משום שרוב בנים דומין לאחיה", ואמרו (עי' מו"ק יח:) שמותר לארס אשה אפילו ביום ט' באב, שמא יקדמנו אחר ברחמים.

ומשמע שחובה עלינו לברר ולהכיר היטב את המדוברת. ועוד ראינו שאע"פ שבת זוגו כבר נקבעה לו מלפנים, הרי יש היכי תימצי שיפסיד את זווגו זה מפני אדם אחר שהרבה על כך בתפילה. ומכאן שמוטלת עלינו חובת ההשתדלות, הן רוחנית והן גשמית, כדי שנשלים את זיווגינו, ושלא יתעכב זווגינו הראוי לנו מן השמים.

לכן, יש צורך חשוב לברר על המדוברת ומשפחתה [והוא הדין על המדובר] קודם השידוך. ויתכן שלזה כיוונו חכמינו ז"ל באומרם (ילקוט שמעוני משלי, ה): "אשרי מי שאשתו מֵעִירו". היינו, שע"י שאשתו מעירו הוא יודע ומכיר חסרונותיה ומעלותיה, ואינו צריך לטרוח הרבה בברורים אודותיה.

וברוח זו מצויה אימרה השגורה בפי הבריות: "מוטב לישא אשה מוכרת, אף אם יש בה מעט חסרונות, מאשר לישא אשה שאינה מוכרת ללא שום חסרון", משום

שיתכן שבעתיד יתגלו באשה זו, שאינה מוכרת לו, חסרונות רבים, שהם גרועים יותר מהחסרונות המצויים באשה המוכרת לו.

התועלת בברורים

כתב בספר "**שובע שמחות**" (שם עמ' לד) **בשם החפץ חיים זצ"ל** (במכתב שכתב רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד בשמו, פורסם ב'מבקשי תורה' כרך ד' קובץ א' עמ' סד):

מן הראוי שקודם הפגישות יבררו את כל מה שניתן לברר (וגם בענייני ממון), כדי שלא יפגשו שלא לצורך, והשידוך יבוטל, כי מן הראוי לאחֵר את הפגישות אחרי כל החקירות והדרישות משני הצדדים, ואח"כ כאשר כבר הושוו בכל הפרטים, אז יתראו ולא קודם. ע"כ.

וע"פ זה הוסיף בספר "**אנשי קודש**" (עמ' קכא): ומכאן יש ללמוד קודם הפגישות על המצב הכלכלי של ההורים, וכמה יכולים לעזור, ולשתף בענין את הרבנים הקרובים להם, אם יוכלו לסייע למטרה זו. וכן אם יש הקפדה ממש על מקום מגורים, וכן בענין הלבוש וכסוי הראש, ורק אחר כך להיפגש, כדי למנוע עגמת נפש משני הצדדים. ושומע לעצה חכם. ע"כ.

וכן חוסכים ע"י הברורים המקדימים הרבה ביטול זמן לריק, הכנות ושיחות מיותרות, תקוות שווא, ופגיעה וחלישות הדעת משני הצדדים, במידה שהשידוך מתבטל. וכן נמנעות כל מיני "מלכודות" והפתעות שנכונו למשודכים, לולי הברורים.

הסתייגויות

אמנם שמענו שלעתים נראה שקודם **פגישה ראשונה**, הבאה ממקור אמין ומהימן, אין צורך בברור יסודי ומקיף ביותר, בפרט בגילאים מתקדמים או בזיווג שני, כי יתכן שבפגישה יתברר שאין כל יסוד להמשיך את הקשר, ונמצאו הברורים מיותרים.

ועוד, אחר הפגישה הראשונה יודעים בדרך כלל טוב יותר אלו נקודות טעונות ליבון ובירור נוסף, כשמתגלים נתונים נוספים במהלך הפגישה.

וכן, פעמים שניתן להשמיט מספר פרטים [פחות מהותיים] על המשודכים לפני פגישה ראשונה, ולהודיעם בזה רק אחר הפגישה, או אחר מספר פגישות, כדי לתת סיכוי סביר לקשר הזה להתקיים, כאשר כל שאר הפרטים מתאימים ממש. והיות שהדברים צריכים שיקול דעת גדול, יעשו כן רק אחר התייעצות עם דעת תורה מוסמכת.

[עי' דוגמאות לזה בשו"ת אגרות משה חאו"ח ח"ד סי' קיח, ושם אהע"ז ח"ד סי' לב אות ד'. ובשו"ת שבט הלוי ח"ו סי' רה. ועי' לעיל, תחת כותרת "איש הקשר", מש"כ בזה].

שימו לב: יש להשתדל לברר אם קיימת התאמה בתכונות ובמעשים של שני בני הזוג, אך יש לדעת שאין **לצפות מהברורים להכיר במדויק את האופי והמידות של האדם, משום שרוב תכונות האדם מתבהרות רק אחר הנישואין**.

הרבה הפתעות נכונות לבני הזוג במרוצת החיים, ופעמים דברים שנדמה היה לנו שהם מעלות, מתגלים לנו כחסרונות, וכן להיפך (דברים שהיו נראים לנו כחסרונות מתגלים לנו כמעלות).

בכל זאת על האדם לברר עד כמה שידו מגעת, ואחר כך יסמכו על חסדי שמים, ויתפללו על השגת בת הזוג או בן הזוג הנכונים להם, וכבר נאמר (ברכות ח:): "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא – זו אישה".

צריך להדגיש שוב ושוב, שכל הברורים שבעולם, אף פעם לא ישקפו במדויק את תכונות הנפש של המדוברים. שהרי נאמר (שמואל א טז): "האדם יראה לעיניים, וה' יראה ללבב". אולם, הם יעזרו לנו שלא נלך שולל אחר מראה עינינו, ושנצא ידי חובת ההשתדלות. וכמו שכבר נאמר לעיל, על הכל- יש להרבות בתפילה לפני מי שאמר והיה העולם, ולבטוח בו שינחנו בדרך אמת.

הדרכים לברר

הברורים נעשים בשני אופנים:

א. **השגת מידע** מאנשים שונים המכירים את המדובר/ת, ויש ללמוד היטב את הלכות לשון הרע בספר החפץ חיים (עי' לשה"ר כלל ד' סע' יא, רכילות כלל ט' דרך שלישי, ולקמן תמצית התנאים בזה).

וכתב בספר "**שובע שמחות**" (שם עמ' כא) וז"ל: מי שיש לו מידע לא טוב אודות החתן או הכלה, עליו להיוועץ בזה עם מורי הלכה, אם להעביר מידע זה לצד השני, ולא יחליט לבדו באיסור לשון הרע החמור. ועכ"פ בוודאי אין להטעות את אחד הצדדים בדברים מהותיים התלויים במעלות ותכונות המשודך או המשודכת. ע"כ.

וכתב עוד שם (עמ' כב) בשם **הגרש"ז אוייערבאך זצ"ל** [הובא בקובץ מבקשי תורה, כרך ה' קובץ כג], **דענין חמור הוא לספר שכבר היה פעם משודך ונתבטל** וכו' וכו', וצריכים לזה הרבה יראת שמים ושכל טוב. ע"ש.

ב. **פגישות הכרות** לאחר הברור, שמטרתן להוסיף מידע על האישיות והמידות, אך עיקרן להתרשם אם קיימת הבנה והתאמה ביניהם, ואם נוצרת הידברות טובה ותחילת קשר רגשי. (על הפגישות ידובר ב"ה בהרחבה בפרק הרביעי).

כיצד מבררים

לפני שניגשים להצעה, יש לברר אודותיה אצל מכרים משותפים, ידידים, שכנים, חברים וכדומה. בברורים אין לסמוך על מורות בלבד, שכן רבות מהן דנות על טיבה של הבת כתלמידה: כישוריה והתמדתה בלימודים, התנהגותה בכיתה וכד', ולגבי שידוכים פרטים אלו הם [בד"כ] אינם קובעים! (חוברת הדרכה **לגה"צ ר"ש וולבה** זצ"ל).

כמו כן לגבי ברור על בחור, הר"מ [המגיד שעור] מכיר אותו בעיקר כתלמיד, והמשגיח של הישיבה או חבריו מכירים יותר את אישיותו ומידותיו.

אין לצעיר לסמוך על עצמו בברורים, כיון שהוא חסר ניסיון, אלא יותר יש לסמוך על דעת ההורים והרבנים. [במקרים שאין ההשקפות זהות עם אלו של ההורים, כגון בנים מבתים שאינם שומרי תורה ומצוות, עליהם להתייעץ עם רבותיהם או אברכים מנוסים]. וזאת, מפני שרבים הדברים שנראים כחשובים לצעיר, ובאמת אינם כה חשובים.

ועוד, בעל ניסיון שופט בעיניים אחרות את החשוב והטפל, ויודע כיצד יש לבחון כל פרט. יש לדעת שידידי הצד השני נוטים מאוד להגזים בשבחם של מקורביהם, ומאידך גיסא, אם הנשאל צעיר, יתכן שהוא חותך את הדברים בחד-צדדיות – לחיוב או לשלילה – משום חסרון הבנתו לגבי ההיבטים השונים שבהם אפשר להעריך כל תכונה.

חשוב לציין שאם נשאלים בחורים צעירים על השידוך, ואינם מוכשרים די הצורך לתת את הפרטים הנחוצים, ולברור אוכל מתוך פסולת, עליהם להפנות בחכמה את השואלים לרבותיהם של המדוברים, ולהתנצל שאינם מכירים את השידוך די הצורך. כי הרבה עוגמת נפש עלולה להיגרם בעטיים של בחורים צעירים שמוסרים מידע לא נחוץ או לא מדויק.

זהירות מלשון הרע

זהירות מלשון הרע
שבעת התנאים

כדי שיהיה מותר לספר על מישהו פרט בשידוכים, יש להקפיד על שבעת התנאים הבאים גם יחד:

א. אמיתות הדבר אינה מוטלת בספק.

ב. ברור שהדבר הוא אכן פגם או חיסרון בעל משמעות לחיי הנישואין ע"פ דעת תורה.

ג. לדייק בתיאור הפרטים, לספר רק מה שרלוונטי ונחוץ לענין, ולא להוסיף עליהם או להגזים. וכן לא להשמיט פרטים חיוביים שיש לדעתם בהקשר לענין.

ד. לכוון לתועלת בלבד [לשם בירור הדבר ותיקון העוול במידת האפשר, או כדי להישמר בעתיד, או כדי למנוע את השידוך במידת הצורך], **ולא מתוך שנאה אישית.**

ה. שידוע לנו שהדברים אכן יתקבלו בצד השני, ויתייחסו אליהם בהתאם ע"פ דעת תורה. משא"כ אם הם לא יחששו לדברים, ויקיימו את השידוך למרות הכל [כגון שהחלטתם כבר סופית לגמרי], או שינקטו צעדים בענין שלא ע"פ דעת תורה.

ו. לנסות דרך אחרת לתקן את המעוות ללא לשון הרע, במידת האפשר [כגון לומר שלדעתך השידוך לא מתאים למשודך/ת, ולא כדאי לו/לה להתקשר עימו, בלא להזכיר פגם מסוים].

ז. שלא ינזק המדובר/ת יותר מכפי הדין.

כמו כן, צריך להזהיר את השואל שלא יאמין לדברים שיש בהם גנאי, ולא יישאר אצלו הדבר אפילו בגדר ספק, אלא הוא צריך לקבל את הדבר בתור חשש בעלמא, כדי לשמור את עצמו שלא יגיע לו נזק ע"י המדובר/ת. (וע"ע שו"ת אז נדברו ח"י סי' מו, שמכל מקום אין בזה לאו של 'בפני עיוור'. ע"ש).

- ע"פ ספר "חפץ חיים" -

פרק שלישי - הדגשים בעשיית השידוך(פירוט)

א. התאמה

חשיבות ההתאמה בין בני הזוג

בענין חשיבות ההתאמה בין בני הזוג מוצאים אנו ב"ספורנו" בפירושו על הפסוק (בראשית ב, כד): "על כן יעזוב איש את אביו ואת אימו ודבק באשתו, והיו לבשר אחד", וזה לשונו: "ראוי שישתדל האדם לישא אשה הוגנת לו וראויה להדבק בו ... כי לא יהיה דיבוק אמיתי בבלתי דומים, אבל יהיה בדומים לבד, כי אז יכוונו לדעת אחת". (וע"ע עוד בזה ברבינו בחיי (בראשית כד ג') באריכות. ע"ש).

חובה זו נלמדת גם ממסכת קידושין (מא.) ממצוות "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט). ע"פ מצוה זו מציינת הגמרא שיש לבדוק ולהתאים את בן הזוג עוד לפני הנישואין, כדי שאחרי כן לא יתגלו פגמים או תכונות שיגרמו לדחיה רגשית, ולאי קיום מצוות "ואהבת לרעך כמוך" כלפיו.

התאמה אין פירושה שוויון מוחלט. להיפך, אמרו רבותינו (יבמות ס"ג): "נחות דרגא נסיב איתתא" – רד ממדרגתך לקחת אשה שהיא פחותה ממך, שכן רצוי מאוד שיהיה יתרון לגבר על האשה.

הפרש גדול לטובת הבעל לרוב אינו מפריע, אם כי לפעמים מרגישה האשה שלא בנוח משום כך, כלשון הגמרא (קידושין מ"ט): "מסאנא דרב מכרעאי, לא בעינא" – פי' נעל שגדולה מרגלי, אינני מעוניינת בה.

חשובה ההתאמה בין בני הזוג, ואין חשיבות מיוחדת להתאמה בין הורי הזוג (עיין "שערים המצוינים בהלכה"), אך רצוי להקפיד לכל הפחות שההורים של שני בני הזוג יהיו מסוגלים למצוא שפה משותפת ביניהם.

מוצא, חוג או עדה

"בדרך כלל כל בחור ישיבה וכל בת שנתחנכה בדרך 'בית יעקב' הם בעלי רקע משותף, ויש התאמה לשידוך". בכל זאת, ידוע כי לעתים שינוי אופי, תפיסת עולם ודרך חיים, יכולים להפריע מאוד בהמשך.

וכעין זה אמרו רבותינו (ילקוט שמעוני משלי, ה) "אשרי מי שאשתו מֵעֵירו", דהיינו שיש התאמה ביניהם, שהרי היותם מאותו מקום, והוא הדין מאותו מוצא, חוג או עדה, אמנם יוצר רקע וסגנון חיים משותפים החשובים בבנין הבית.

לפיכך, יש להשתדל, במידת האפשר, שהמוצעים לשידוך ישתייכו לאותה עדה, ואף לאותו חוג וקהילה. וכן ישנו יתרון אם בני הזוג למדו במוסדות חינוך המחנכים להשקפות זהות ולשאיפות חיים דומות. (עי' ירושלמי כתובות פ"א ה"ה, ושם קדושין פ"ד סה"ד, ובפני משה שם).

אך בשום אופן אין להגביל ולצמצם את השידוך בנתונים אלו בלבד (**חוג או עדה מסוימים**), **אלא יש לתת את הדגש על ההתאמה הקונקרטית בין בני הזוג, כפי המתבאר לקמן.**

התאמה בתכונות

משנה חשיבות קיימת להתאמה בתכונות ובמידות ("האופי"). ברור שישנם הבדלים רבים בין בני הזוג, ועצם השינוי בין זכר לנקבה הוא רב משמעות, ופעמים שניגודים אף משלימים. אך ישנם תכונות שהשוני בהן עלול לגרום להתנגשויות. כגון "תקיפות", שאם שניהם תקיפים ביותר, יתכן שתהיינה הרבה התנגשויות ביניהם ח"ו. או שילוב בין טיפוס שקט וביישן לנמרץ ו"רועש".

לפיכך, מן הראוי לתת תשומת לב לענין זה. חשוב להתייעץ עם אישיות תורנית, שגם מכירה היטב את תכונותיו שלו, שתישקול מה הן תכונות המשודכת המתאימות **לו ולמיזגו**.

הגיל

באשר לגיל, ראוי שהבעל יהיה מבוגר יותר. אמנם, כאשר הכל מתאים, אם האשה מבוגרת מעט יותר מן הבעל, אין זה בעל משמעות מיוחדת, בפרט אם נפשית הבעל

מבוגר מהאשה. זוגות מוצלחים, בהם האשה בוגרת מהבעל, אינו חזיון נדיר, ואפילו אצל גדולי הדור.

ובספר 'הנישואין כהלכתם' הביא בשם **האדמו"ר מבעלז זצ"ל**, שאם האשה יותר גדולה עד כשנתיים מהבעל, אין בזה קפידה. וכן אמר **הגרא"מ שך זצ"ל** שאם האשה גדולה מן האיש בשנתיים- אפשר לעשות השידוך (הובא במבקשי תורה שידוכין ג', עמ' רלח). אמנם יש לדון כל מקרה לגופו, כמבואר שם.

כשהבעל מבוגר מן האשה עד עשר שנים אין זה חיסרון, אבל כאשר הוא מבוגר ממנה ביותר מעשר שנים, זו עלולה להיות בעיה. ובמקרים מסוימים [כגון בגיל מתקדם מאוד] ניתן לקיים את השידוך גם באופן זה (עי' תולדות יעקב עמ' שכח בשם הסטייפלר זצ"ל).

במקרים מורכבים יש להתייעץ עם דעת תורה כיצד להציג את גיל המשודכים [ועיין לעיל פרק שני, "איש הקשר"].

וכתב בספר "**שובע שמחות**" (שם עמ' כג) שאם הכלה בוגרת מעט מהחתן, אין חיוב לגלות זאת, אם לא נשאלו על כך (וכ"כ בשו"ת חבצלת השרון סי' סג). ע"כ.

ובספר 'תתן אמת ליעקב' (עמ' קכב) כתב בשם **הגרי"ש אלישיב שליט"א** שמתיר לשנות הגיל רק בשינוי קטן, דהיינו אם היא בת עשרים, יכולים לומר שהיא בת תשע עשרה, אבל לא יותר מזה. ובשם **הגרש"ז אויירבך זצ"ל** כתב שאסור לשנות אף שינוי קטן. ובשם **הגר"ב זילבר שליט"א** כתב שפשוט הוא שאסור [לשנות] מה שדרך להקפיד.

והביא שם מעשה **מהגר"א קטלער זצ"ל** בבחור שהיה בגיל שלושים, שהתיר לו לשנות ולומר שהוא בן עשרים ושמונה.

ובספר 'מעשה איש' (ח"ד עמ' רכה) כתב בשם **החזו"א זצ"ל** על בחור שהיה בגיל עשרים ושש, שיכול להגיד שהוא בן עשרים וארבע, כי הוא כבר נהיה בגיל עשרים וארבע.

התאמה ברמת ההשכלה

באשר להשכלה, אמנם ישנה עדיפות מסוימת אם האיש מוכשר יותר מאשתו, אך היות ששינוי הטבעים שבין האיש לבין האשה הוא כה רב, גם אם האשה מוכשרת יותר, אין הכרח שהדבר יפריע כלל, ובמיוחד כשיש לאיש מעלות אחרות, כגון: אישיות, יראת שמים, התמדה, רצינות, ידע תורני וכד'.

בכל זאת, כדאי לשקול בזהירות מצב שהאשה מוכשרת או פקחית הרבה יותר, משום שזה עלול לפגוע במעמדו של בעל הבית כלפי אשתו ובניו.

זאת ועוד, כל אשה רוצה שבעלה יהיה "הרב בביתו", שהוא יהיה הקובע בענייני הבית וינהיג את הבית, ואף אם האשה בעלת רמה גבוהה בפיקחות ובהשכלה – בכל זאת

מטבעה היא רוצה להישען על בעלה ולראותו כמנהיג בחייה ובביתה (חוברת הדרכה לחתנים, שיחה ג').

לכן ראוי שתהא רמתו מעט גבוהה משלה. אך כאמור, אם יש לאיש עדיפות במעלות אחרות, יוכל הבית להבנות כראוי, בפרט שטבע האשה להתאים עצמה ולהשען על בעלה.

ב. תכונות

אשה כשרה

תכונות טובות הן היסודות החשובים ביותר לחיים. **הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל**, ביאר את פרשת חיפוש השידוך ליצחק אבינו ע"ה, בדרך זו: למדנו שאליעזר עבד אברהם אבינו, שם את כל הדגש על מידת החסד. ואף שהאשה של יצחק היתה צריכה להיות גם הממשיכה של שרה אימנו ע"ה – לגייר את הנשים, ולעזור בהפצת אמונת ה' בעולם, בכל זאת אין אליעזר מחפש אשה בעלת מחשבות פילוסופיות דתיות, אלא בעלת חסד דווקא, משום שמי שהוא בעל חסד ואינו "אנוכי", הרי הוא מוכשר לקבל את כל האמת, ויוכל גם להעניקה לאחרים. ע"כ.

ואמרו רבותינו (תנא דבי אליהו ט', מובא ברמ"א אבה"ע סוף סי' סט): "אין לך כשרה בנשים, אלא אשה שעושה רצון בעלה" – במידה זו יש מיצוי לכוחה הגדול של האשה כמקבלת, בעלת כושר הסתגלות, וכח ויתור.

כתב המאירי (משלי יד, א): אמרו חכמי המוסר, אל תיקח אשה לממון או ליופי, כי הכל ילך וישאר אך הדופי. ואמר אחר: בחר בת המעשים על ילידת מתייחסים...ואל תיקח אשה לרוב חילה, פן תחשב לעבד לה. משכלת במסכנות, טובה מאיוולת במלכות, כי המשכילה תבנה ביתה במעשיה, ואוולת תהרסנה בידיה.

מידות טובות

מבואר יוצא שהעיקר בשידוך הוא מידות טובות: נדיבות, ענווה, הסתפקות, ביישנות, הכנעה, זריזות, אמת. וכן שתהיה טובת לב ולא קשוחה ואכזרית, ושתהיה בעלת חסד, ולא תהיה קנאית או כעסנית מדי. בעיקר יש לבחון את מידת עקשנותה, ועד כמה היא גמישה להשתוות, לוותר ולהשתנות לטובה.

עוד מבואר בדברי רבותינו (קדושין עא:), ההפך מהמקובל בד"כ, ששתיקה היא סימן לייחוס טוב.

כמו כן, חשוב מאוד שתהיה בה אמונה ויראת שמים, אהבת תורה ולומדיה, ושתהיה רגילה לשאול דעת תורה, ולהיכנע לחכמים. אם היא משתתפת בשיעורי תורה (מחוץ

ללמודים הרשמיים) באופן קבוע, כגון במדרשיית ערב או בשבתות, והיא מוכרת לטובה אצל הרבניות והרבנים בשכונתה- יש בזה יתרון. חשוב לבדוק אם יש לה ולמשפחתה רב גדול שמכוון ומנהיג לתורה ויראת שמים.

אמנם, יש לזכור שאין אדם מושלם במידותיו, ועצם הנכונות להשתנות, עם הרבה השקעה של בני הזוג לעתיד, בסבלנותם ויחסם זה לזה, יכולים להביא לתוצאות חיוביות ביותר.

צניעות

יש לתת דגש לצניעות, שהיא אחד מהיסודות לבנין הבית. הצניעות נמדדת בדיבור בלשון נקיה ושקטה, בצורת ההליכה והישיבה, ובעיקר באופן הלבוש.

לא ישא אדם אשה אלא המתלבשת ע"פ גדרי ההלכה, ולא חלילה מאותן המתלבשות בלבוש רועש וצעקני, קצר ובולט. וגם אם מבטיחה לשנותו, לא ילך שולל אחר הבטחותיה, כי הלבוש מורה על תכונות הנפש, ובפרט בדורנו שבעוונותינו הרבים הצניעות ירדה לשפל המדרגה, יש להקפיד על כך ביותר.

כמו כן יש להקפיד שהמשודכים ישתוו בדעותיהם בענייני הצניעות והלבוש [השנויים במחלוקת], כדי למנוע חיכוכים מיותרים שעלולים להופיע בהמשך חיי הנישואין.

ובהקשר לזה נצטט כאן מדברי קדשו של **מרן מלכא נר"ו** (בשיעורו השבועי, מועתק מילה במילה):

"לצערנו הרב אני שומע כמה בנות צדיקות שאוהבות דווקא לכסות ראשן במטפחת או כובע. והבחורים... דורשים מהנשים, מהבחורות האלה, שלא ישתדכו איתם עד שיבטיחו שהם ילבשו פיאה נוכרית.

איזה אברכי ישיבות אלה?!... אלה האנשים הדורשים דברים כאלה. אלה לומדים בישיבה?! (בשביל) מה לומדים תורה? התורה שלהם כמו 'דואג האדומי' מן השפה ולחוץ...(ה' ירחם)". ישמע חכם ויוסף לקח.

(ועי' מה שהאריך בזה בטוב טעם ודעת בשם גדולי הדור מכל החוגים בספר הנפלא "הכתר והכבוד לחיי העולמים". ע"ש).

ג. חינוך והשקפות

צורת החינוך (ובעלי תשובה)

לא בכל בית הקפידו על דרך החינוך הנכונה, וזה עשוי להתבטא בהשקפות, בגישות שונות, בהרגלי בזבזנות ורמת חיים גבוהה, ובפינוק הילדים. ופעמים יש לחשוש

שהתנהגותם של ההורים הטביעה חותמה גם על ילדיהם. לפיכך טוב לברר אודות צורת החינוך בבית. וכן, כאמור, מה ההשקפות הנהוגות בביתם.

אמנם, פעמים רבות זוכים אנו לראות, בפרט בדור תהפוכות יקר זה, בנים יקרים ומוצלחים, וגם תלמידי חכמים מופלגים ויראי שמים מֻרָבים, שלא זכו לחינוך תורני בביתם, ואעפ"כ משמשים פאר למשפחתם ולכל מקומם. לכן, יש לשקול נתון זה בהתאם.

וב"**שובע שמחות**" (שם עמ' כג) כתב שבעלי תשובה, שהיו חילוניים ובעלי עבירות, צריכים לגלות זאת זה לזה קודם החתונה, אך אינם צריכים לפרט החטאים שבהם נכשלו, אלא די לומר באופן כללי שלא חיו על פי התורה והמצוות, ועתה חזרו בתשובה. וגם יכולים להשתמט ולא להשיב באופן מדויק, אך חלילה להשיב דברי שקר. (ושכן כתב בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' קלט). ע"כ.

ולענין לגלות את עברו של בעל תשובה: אם ידוע לכל או שמפורסם שהוא בעל תשובה, נראה שמותר, אם הוא מכוון להרבות בשבחו ע"י זה.

אך אם אין מפורסם שהוא בעל תשובה, נראה שאסור לספר על עברות חמורות שעבר בילדותו, מפני שבד"כ מתמעט בזה כבודו בעיני השומעים, והוא בכלל לשה"ר. (שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' שכא).

השקפות תורניות

"הבנה עמוקה בענייני מחשבה אינה הכרחית לאשת תלמיד חכם" (**חוברת הדרכה**). יש להוסיף שלרוב אין האשה באותה רמה רוחנית של בחור ישיבה רציני, אך זה גם לא נדרש ממנה, אלא שההשקפות וההנהגות שלה צריכים להיות לפי המקובל אצל בנות ישראל הכשרות, הן בייחסה ללימוד תורה בכלל וללימוד בעלה בפרט, והן בשאר ענייני היהדות.

אם ניכר שלמדוברת ישנן השקפות שהן חורגות מהמקובל בחינוך החרדי [וכמובן יש להתחשב בכל חוג וחוג מה הן ההשקפות המקובלות בו], אזי אין ראוי להמשיך, אלא אם כן מדובר בבעלת מידות טובות ויראת שמים מיוחדת, שבגלל נסיבות סבירות לא הגיעה עדיין להשקפות נכונות. וחשוב להתייעץ על כך עם רבותיו.

ד. משפחה (ייחוס)

חשיבות המשפחות

בגמרא (פסחים מט:) האריכו הרבה במעלת בת תלמיד חכם, ואמרו: לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו, וישא בת תלמיד חכם. ע"ש. וכן נפסק במרן השולחן ערוך (אבה"ע סי' ב'

סע' ו'): לעולם ישתדל אדם לישא בת תלמיד חכם ולהשיא ביתו לתלמיד חכם וכו'. ע"ש. ודין זה נאמר גם בזמן הזה ("חופה וקידושין" עמ' נא).

לעומת זאת, לא הזכירו מעלת בנו של תלמיד חכם. כמו כן נזכר (סוטה ב): "בת פלוני", ל"פלוני". בבחור ישנה חשיבות עיקרית לתכונותיו הוא, ואילו אצל הבת יש גם חשיבות רבה למשפחה – "בת פלוני".

בעיקר יש לחפש משפחה המצטיינת באהבת תורה, יראת שמים, והמידות שהם סימני ההיכר של עם ישראל: "ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים". כמו כן, חשוב שלא תהיה המשפחה בעלת ריב ומדון, או מחזקת באיבה ושנאת חינם (עי' ש"ע שם).

ראוי להתייעץ בעניין חשיבות המשפחות עם בעלי ניסיון, מאחר שקשה להגדיר עניין זה בכללות. בקשרי נישואין ישנם גם פרטי הלכות בעניין בנים למשפחות לא דתיות, גרים וכדומה. באלו ודאי שיש לשאול תלמיד חכם. [ברור שאצל בעלי תשובה נושא המשפחה צריך להיות יותר גמיש, משני הצדדים].

גדר "בת תלמיד חכם"

לענין "בת תלמיד חכם" מפורסמת אמרתו של **החזון איש**, שכל בת שהתחנכה במוסדות החינוך החרדיים היא בגדר בת תלמיד חכם. אך כבר כתב **הגרש"ז אוייערבאך זצ"ל** (בקובץ מבקשי תורה, כרך ה' קובץ כג, עמ' ט'), דעם כל זה ישנה חשיבות יותר בבת תלמיד חכם ממש. ע"כ.

ברור, אם כן, שבדרך כלל יש מעלה לבת שאביה אוחז במשרה תורנית, או שהוא תלמיד חכם מובהק, שכן הבת למדה בבית הוריה דרך חיים של בני תורה אמיתיים, והדבר יכול בהחלט להועיל גם בהמשך חייהם המשותפים עם בן זוגה.

וכן כאשר יש לאביה סמכות וכח השפעה לגבי מינויים למשרות תורניות, יוכל הדבר לעזור לקידום החתן הצעיר, במידה שהוא ניחון בכישורים המתאימים.

אף על פי כן, יש לבחון היטב כל הצעה לגופה, ואין להתפתות לִבחור בשידוך אך ורק משום ייחוסו, אם ההצעה עצמה אינה עומדת בדרישות של אשת חיל מוצלחת.

ובפרט כיום, מצויים הרבה בעלי בתים פשוטים יראי שמים, הקובעים עיתים לתורה, שיש להם בנות מצוינות בצניעות, במידות וביראת שמים טהורה, שיכולות לשמש כעזר לתורה ועבודת ה' בקדושה וביישוב הדעת, ופעמים גם יותר מבנות תלמיד חכם.

אם נראה לבחור שיהיה לו יותר ישוב הדעת, ויהיה לבו פנוי יותר לתורה ולעבודה, בקחתו בת ירא שמים פשוט, מאשר אם יקח בת של גדול בתורה, יבחר את האשה

ההוגנת אשר ליבו נוטה שיהיה לו עימה ישוב הדעת, ויהיה לבו פנוי לתורה. ("חופה וקידושין" עמ' נד, ע"פ החיד"א בברכ"י אבה"ע סי' ב' סק"ג).

גדר "יבדוק באחיה"

נאמר בגמרא (ב"ב קי.) רוב בנים דומים לאחי האם, ולכן צריך לבדוק באחיה. אמנם, גם אם האחים של הכלה אינם אנשים הגונים ממש, עם כל זאת לא תמיד די בזה לבטל את השידוך.

וכבר כתב הגאון **הקהילות יעקב זיע"א** באחת מאגרותיו (הובא במבקשי תורה כג עמ' נט, ועי' אורחות רבינו ח"א עמ' רסה), **שיש לברר אולי נתקלקל האח טרם נתחנך בתורה ויר"ש ונטמע בין הגויים מבלי דעת ענייני תוה"ק, אשר הוא בגדר תינוק שנשבה, שאולי על כיו"ב לא כוונו חז"ל, מאחר שלא ברצונו בחר ברע** [והיינו שיש לחקור אחר מהות האחים **בפנימיותם**]. ובפרט אם יש לה עוד אחים והם כשרים, דמאי חזית שהבנים ילכו ח"ו דוקא אחר המקולקל.

וכיוצ"ב השיב **החזו"א זצ"ל** שמספיק גם כשאח אחד הולך בדרך הישר והטוב (מעשה איש ח"ג עמ' רלו).

ועוד כתב שם שמה שאמרו בגמרא (שם) רוב בנים דומים לאחי האם, ולכן צריך לבדוק באחי האם, זה מיירי במקום ובזמן שכל הסביבה והרחוב חרדים לדבר ה' [וכדוגמת דורו של משה רבינו, שמנחשון בן עמינדב שבדור ההוא למדנו זאת] ואז כשהאח מקולקל, מוכח שיש כאן איזה שורש רע במשפחה.

אבל בזמנינו שהרחוב מופץ בעיתונים פסולים והרחוב מקולקל, ואין בכוחו של האב לפקח על מהלכי הבן וחינוכו, לכן מקלקולו של האח אין הוכחה שיש איזה פגם במשפחה, ואפשר לגשת לשידוך זה, אם הבחורה הגונה וטובה. ע"כ.

ויתכן שאע"פ שהאחים אינם שומרי מצוות, אפשר שמצד טבעם הם טובים במידות, אלא שהיצר הרע נתגבר עליהם, ותאוות ליבם בידם. וצריך לבדוק אם הם בעצמם אנשים הגונים וטובים, או ח"ו הם מושחתים במידותיהם. וזוהי כוונת חכמינו שאמרו "יבדוק באחיה". (עי' "חופה וקידושין" עמ' כג).

לישא ביתו של מחלל שבת

וכתב ב"**שובע שמחות**" (שם עמ' כט, וכ"ה ב"חופה וקידושין" עמ' נג) שמותר לישא ביתו של מחלל שבת בפרהסיא, אם היא עצמה יראת ה' ובעלת מידות, ואינה נמשכת אחר הוריה. [ובפרט אם הוריה שמרו על טהרת המשפחה, אף שהם מוגדרים כ"חילוניים"].

ובמקורות שם ביאר, שאם היא עדיין קשורה לבית אביה, וכגון, כשהולכת לשם יושבת עם כל בני המשפחה להתבונן ב"מכשיר הטמא", בוודאי שיש להתרחק משידוך כזה, או לעשות באופן שתתרחק מבית אביה.

ואירע שחתן בן ישיבה שאל **למרן שליט"א** על שידוך של בעלת תשובה שבאה מבית חילוני, ואמר לו לברר אם ההורים שמרו לכל הפחות טהרת המשפחה, וממילא אין הבת בכלל בת הנדה. ואף שבת נדה מותרת בוודאי לבא בקהל, מ"מ בן תורה [שאינו מתקשה במיוחד בשידוכים] שרוצה להקפיד בזה, יברר כנזכר. ע"כ.

ועיין בספר 'אורחות רבינו' (ח"א עמ' רסח) שכתב שאין להודיע בשידוכים על המדובר [או המדוברת] שהוא בן הנדה, אע"פ שהוא בן הנדה גמור. (וע"ע שו,ת ישיב יצחק ח,א סי' כט).

מרן **הגרא"מ שך זצ"ל** כותב, וז"ל: מה ששאל מפני החשש אולי הוא מבני נדה, לדעתי להעלות חששות בודאי לא צריכים, אם הבחור או המדוברת עצמם טובים. ורק אם ידוע בברור- כל אחד יעשה כפי המצב. והיינו, שאם הבחור הוא מצויין גדול, זכות התורה יפעל שהכל יהיה טוב, וגם צאצאיו יהיו טובים. ע"כ.

ועוד אומרים בשם **החזון איש זצ"ל** שנשאל אם להעדיף בת מיוחסת להורים ששמרו טהרת המשפחה, אבל אינה מצויינת במידות כ"כ, או בת להורים שלא שמרו טהרה, אולם היא כלילת המעלות. והרב השיב לבחור בבת המעולה במידות. (הובא בספר "דת והלכה". ע"ש. וע"ע בשו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' שפט. ועי' בראשית רבה וירא, פרשה נ"ז).

ויש להוסיף שכיום חוזים אנו במו עינינו בזוגות בעלי תשובה יראי שמים השומרים תורה ומצוות במסירות נפש ומדקדקים בקלה כבחמורה, וזוכים לבנים ובנות כשרים וצדיקים (גם אם הורותם היתה שלא בטהרה). **וכלל גדול אמרו - אין התורה עוברת בירושה** (**אבות פ"ב מי"ב**), **וגדול ממזר תלמיד חכם מכהן גדול עם הארץ** (**עי' הוריות יג.**). ("אהליך יעקב" עמ' 36).

ואם כן, אין ראוי לנעול דלת בפני השבים, ובכל מקרה יש לדון לגופו, וכפי דעת התורה בכל אחד ואחת.

[בענין גרים, עי' מש"כ בספר חסידים אות שעז. ובענין בנים מאומצים עי' מש"כ ב'אורחות רבינו' ח"ה סי' מד].

ה. בריאות

בירור מקדים

כבר הבאנו לעיל מה שאמרו רבותינו (יבמות סד:): "אל ישא אדם אשה ממשפחת נכפים". יש אם כן לברר אודות בריאות בן או בת הזוג, ובריאות המשפחה. "במקרה של חשש למחלה תורשתית יש להתייעץ עם רופא" (חוברת הדרכה).

החזו"א זצ"ל (אה"ע סי' קלד למסכת יבמות דף סד ע"ב) כתב שרק באופן שהסבא, בנו ונכדו חולים- אז צריך לחשוש לנין, או באופן ששלושה אחים חולים- צריך לחשוש לאח הרביעי, [ולא בשאר האופנים]. ע"ש.

בנוסף, הוקמו כיום מכונים מיוחדים (כדוגמת "דור ישרים"), שבודקים בבדיקה פשוטה את ההתאמה הגנטית בין בני הזוג קודם השידוך, כדי למנוע חשש למומים ביילודים הנובעים מחוסר התאמה כנ"ל.

ישנם הממליצים על עריכת בדיקות אלו, בפרט לגורמי סיכון מסוימים, כגון שידוך בין שני בני משפחה קרובים מדרגה ראשונית. [וידוע שדעת הרופאים בזמנינו שקירבה משפחתית יתירה בין הבעל לבין האשה עלולה לגרום למומים ביילודים, רח"ל, ונכון לחוש לדבריהם. "חופה וקידושין" עמ' לא].

אמנם, יש שאינם מורים לערוך בדיקות אלו, משום "שומר פתיים ה' " (תהלים קטז), ו"תמים תהיה עם ה' אלוקיך" (דברים יח). וכל אחד יתייעץ בזה עם רבותיו. (ועי' אורחות רבינו ח"ד עמ' רמ אות מח).

מה צריך להודיע בענין הבריאות

כתב ב"**שובע שמחות**" (שם עמ' כב, וכ"ה ב"חופה וקידושין" עמ' מב) שהיודע על איזו מחלה רצינית של החתן או של הכלה, ובפרט מחלה שיש בה סכנה, חובה עליו להעביר את המידע לידיעת המשפחות, ואפילו אדם שלא נשאל צריך לגלות את המידע שיש בידו על מגרעות חמורות מיוחדות של אחד מבני הזוג. והמונע עצמו מלגלות זאת, עובר על לאו מפורש בתורה (ויקרא יט): "לא תעמוד על דם רעך" [עי' ס"ח אות תקז].

ובמקורות שם הדגיש שברור הוא שצריך שידע את הדבר באופן ברור, ולא ע"פ שמועות והשערות. וגם שלא יגזים בחומרת הענין, ויכוון רק לתועלת, ולא מתוך מניעים אישיים נגד אחד הצדדים. ושיודע שהמידע שימסור אכן יתקבל, ותתקיים התועלת. ואם יש לו ספק על אותו מידע, יתייעץ עם ת"ח ומורי הוראה שידריכוהו כיצד לנהוג.

ועי' לעיל סוף פרק שני, שבעת התנאים לאיסור לשון הרע. ע"ש.

והוסיף, שמכל מקום מחלות שאינן חמורות כ"כ, אע"פ שאותה מחלה מחייבת את החתן או את הכלה לשמור על דיאטה מסוימת, נראה שאין חיוב לגלות זאת.

[ושכן כתב בשו"ת חבצלת השרון (סי' סג). וראה עוד פרטים בדינים אלה בשו"ת אגרות משה ח"ד (אבה"ע סי' עג אות ב). ע"כ. ושו"ר סמוך לחתימה בשו"ת 'אדרת תפארת' ח"ה הנד"מ, שהאריך בכל זה בטוטו"ד, ע"ש. ואכמ"ל].

ו. כשרונות

ידע והבנה במתמטיקה, שליטה בשפות רבות ואף כשרונות מוסיקליים, אינם חיוניים לשותפות בחיים. אמנם יש בכשרונות ברכה לאשה ולבנים, העשויים לירש זאת מהוריהם, אך יש לתת להם את מקומם הנכון בסדר העדיפויות.

בת בעלת תכונות נוחות, או זו היודעת לנהל משק בית כראוי, ובעלת כשרונות רגילים, עדיפה על בעלת כשרונות שאין בה מעלות אלו.

לפעמים כשרונות הם דווקא חסרון- כגון, כאשר אשה בעלת כשרונות עסוקה יתר על המידה בעיסוקיה המדעיים ובלימודים, דבר שעלול לגרום הזנחה בענייני הבית.

אמנם, אם המדוברת היא בעלת כישורים המביאים למקצוע מכובד או עבודה מסודרת, שיכולים להקל על עול הפרנסה בבית של תורה בהמשך, יש בזה עדיפות מסוימת.

ז. אמצעים

גדר הנושא אשה לשם ממון

אמרו חז"ל (קידושין ע.): "כל הנושא אשה לשם ממון, הוויין ליה בנים שאינם מהוגנים וכו', וממונם אבד".

ונראה דהיינו אם נושא אשה שאינה הוגנת לו, רק משום שהיא בעלת ממון. או שמתעכב מרצונו מלישא אשה, למרות שכבר הגיע לפרקו, רק משום שאינו מקבל את סכום הממון שחפץ וסובר לקבל מאבי הכלה.

אך אם מוצא בקלות אשה שהוגנת ומתאימה לו, והיא גם עשירה, ומכוון בזה כדי שיוכל ללמוד תורה ביישוב הדעת, עליו לא נאמרו הדברים (עי' ש"ע אבה"ע סי' ב' ס"א בהגה. ויבי"א ח"ו אה"ע סי' יד אות ח', במוסגר. וראה לקמן).

הגר"א (שם סק"ו) לומד שאם בלי הממון לא היה נושא אותה, מקרי נושא לשם ממון.

החתם סופר (בתשובה אבה"ע סי' ק"נ) כותב שאסור לאדם לעגן [לעכב] עצמו ולהמתין עד שימצא אשה שתתן לו ממון, משום הרהור.

הבאר היטב בסי' הנ"ל (סק"ג) כותב שאם נותנים לו הממון ברצון טוב שרי [מותר], אך לעגן [לעכב] כלתו בשביל זה, או לעגן עצמו ולהמתין שתתן לו ממון אסור, ועליהם נאמר: "כל הנושא לשם ממון" וכו'.

ב"ספר חסידים" (עמ' קכ"ו בנד"מ) כתוב: הנושא אשה לשם ממון אפילו שקרוביה רעים, עתיד להיענש, מפני שרוב בנים דומים לאחי האם, והוא גורם שבניו יהיו כמותם.

וכתב הרמ"א (שם) : "**לא יענן כלתו משום זה** [הנדוניה], **ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שהאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר וכו', אלא כל מה שיִתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב, ואז יצליח**" (ב"י בשם א"ח).

והוסיף על זה **מרן החזו"א** באגרותיו (ח"א אות קסז): ההבטחה שמבטיח הרמ"א, וודאי שעדיפה היא מן ההשתדלות. ע"ש. ישמע חכם ויוסף לקח.

חובת ההורים לבניהם, ושלא לכפות יותר מדי

כתב בספר "**שובע שמחות**" (ח"א עמ' לה, וכ"ה ב"חופה וקידושין" עמודים לו, סב) **שמרן מלכא שליט"א** תמיד מזהיר על זה בשידוכין, דמחד גיסא אין להכריח את הצדדים ליתן יותר ממה שהם יכולים, שיש לחוש לזה לממון שלא ביושר, שאין רואים בזה סימן ברכה.

[א"ה: וגם שמענו על משפחות מסוימות שממש קרסו וחלו משום שלא יכלו לעמוד בהתחייבויות שנכפו עליהם בשידוך].

ואמנם מאידך גיסא בוודאי שעל ההורים של החתן והכלה לעשות מאמץ ולחסוך ממאכלם ופתם כדי שיוכלו להשיא את ביתם או בנם, ובפרט אם החתן הוא בן תורה שתורתו אומנותו.

ומותר ליתן ממעשר כספים עבור הבן, ודעת **מרן מלכא שליט"א** שהאב יכול כמה שנים קודם החתונה לחסוך את רוב כספי המעשר [אך לא כולם], ולייחדם בחשבון בנק עבור הוצאות חתונת בנו. וגם עבור נישואי הבת יכולים לחסוך כאמור.

[ובספר 'מעשה הצדקה' (עמ' יב) כתב שדעת הגרב"צ אבא שאול זצ"ל שיש לנהוג כן רק מזמן שמצא בנו כלה בפועל. ע"ש. וע"ע מש"כ בזה ידי"ן הרה"ג ר' אברהם ישראל שליט"א בספרו "צדקה וחסד" ריש פי"ג].

וכמה כואב הלב לראות בני ישיבה שאין ההורים עוזרים להם כדבעי, כאשר על שולחנם עולים מדי יום סעודות כיד המלך. ומרן הש"ע (אבה"ע סי' נח, סע' א') כתב: ציוו חכמים שיתן אדם מנכסיו מעט לביתו וכו', המשיא את ביתו וכו' אם היה עשיר, הרי זה ראוי ליתן לה לפי עושרו. ע"כ. ע"ש עוד.

[וע"ע בקובץ 'שלמי אליעזר' ענף ו' שהאריך בזה טובא, נדפס בקובץ מבקשי תורה כרך ה' קובץ כג עמ' מו].

מעלת הסיוע להכנסת כלה

בספר "**אנשי קודש**" (עמ' קכא) כתב: שמעתי מפה קדוש של הגאון הצדיק רבנו **אלעזר אביחצירא שליט"א**, נכד רבנו הקדוש המנורה הטהורה באבא סאלי זיע"א, שאמר, כיום המצוה הגדולה לקיים מצות צדקה היא לעזור להכנסת כלה, ועל ידי זה מסייעים להקים בתים נאמנים בישראל [וכ"ה בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תקס אות יז) בשם הגר"א, ושהגר"א עצמו ביטל ת"ת כדי לעסוק במצוה זו. ע"ש. וכן נפסק בש"ע יו"ד סי' רמט סע' ט"ו]. **כי** יש דרישות כספיות משני הצדדים, והוצאות רבות וקשה לעמוד בנטל הכבד, והמסייע להכנסת כלה, הרי זה במקום הוצאת המת (עי' כתובות יז).

ומכאן יש ללמוד שיש חיוב על בני המשפחה הקרובים והרחוקים לסייע למשפחותיהם להשיא את [בניהם ו]בנותיהם בכבוד גדול. ואם כל קרובי המשפחה ישתדלו לגייס [למשל] אלף דולר, הרי זה מקל על כולם, וכולם עוזרים לכולם, וכולם מקימים בתים לתפארת.

ובזה מקיים את דברי הנביא (ירמיה כט, ו): "קחו נשים והולידו בנים ובנות, וקחו לבניכם נשים, ואת בנותיכם תנו לאנשים ותלדנה בנים ובנות". וחז"ל (כתובות נב:) דרשו בפסוק זה שיש מצוה לעזור בכסף ובתכשיטים כדי שיוכלו להינשא. ע"כ.

ובקובץ מבקשי תורה (שם) מובא שעיקר החיוב הוא על הילדים הנשואים, אחֵי החתן המיועד, לעזור להוריהם בעול הכספי בזה, אפ' מכספי מעשרותיהם, והוא מדין הכרת הטוב. ע"ש. והקרוב קרוב קודם.

ויש שכתבו שביותר מחויב בזה אבי האב [הסבא], דבני בנים הרי הם כבנים. (עי' שו"ת שאילת יעקב ח"א ס"ס מד).

והאוסף צדקה עבור חתן עני, מסתבר שיכול לומר שאוסף עבור "הכנסת כלה" [ואין בזה משום דובר שקרים], הגם שלצד הכלה לא חסר, כי היינו הך. (ס' תתן אמת ליעקב פ"ה ס"ב בשם **הגרש"ז אוייערבאך זצ"ל**).

מקום המגורים

ידוע הוא שמבחינה כלכלית בד"כ קל יותר להסתדר ביישובים קטנים או מתפתחים. אמנם, לגבי יציאה ליישובים מתפתחים (מבחינה תורנית), טוב לשקול הדבר עם אדם גדול, שיבחן אם מתאים להם לדור במקום קטן רחוק ממרכזי התורה הגדולים.

אמנם בדרך כלל, יש מעלה גדולה במקומות התורה שביישובים הנ"ל, מפני שהלומדים חדורים בהרגשה שהם בונים מרכז תורני נוסף, וזה מדרבן אותם להתאמץ בלימוד תורה. יתר על כן, הריחוק משאון העיר מסייע לרגיעה ולשלוות נפש, ומשחרר מקשיים ונסיונות למיניהם, גם מבחינה כספית. ובפרט אם בני הזוג ניחונים בכישורים

המתאימים לזיכוי רבים, בהסכמת הרבנים כמובן, במקומות אלו- יוכלו בד"כ לבטא ולהגשים את עצמם יותר.

בכל מקרה יש להימנע בהחלט מלגור בבית חמיו, וכבר הזהירו בזה גדולי הפוסקים מכמה טעמים.

סיכום

סיכום

יש להיזהר עד מאוד שלא לבחור אשה מתוך שיקולים כספיים, אלא יש לבחור אשה המתאימה לו במידותיה והשקפותיה, ובמקום שיש גם אמצעים כספיים, אפשר לצרף זאת לשיקולי ההחלטה. אך אין לוותר בשום פנים על דברים עקרוניים בשל כך, או לעכב בשל כך את הזיווג, כי התנאים החומריים אינם משמשים בשום אופן תחליף לאישיות, למידות טובות וליראת שמים טהורה.

אם אין לאדם אפשרות להסתדר גם באופן מינימאלי, כגון: הוצאות חתונה צנועה, דירה שכורה וריהוט בסיסי, יכול הדבר להיות לעתים תנאי מעכב שידוך, אם הוא עדיין צעיר יחסית.

אולם לפעמים יש לשקול בכל זאת את ההצעה לחיוב, אם יש אפשרות להסתדר כנ"ל ע"י מגביות ונדיבים בעם. וכמובן, מצוה גדולה לסייע בהקמת הבית, לכל מי שיש בידו היכולת לעזור, ואין לך מעלה גדולה מהכנסת כלה לחופה. (ועי' שו"ת התעוררות תשובה, אבה"ע סי' ד').

בת עשירים, יתרון או חסרון?

יש לזכור, כי בעלי האמצעים הורגלו לרוב לאורח חיים של רווחה, ויתכן שהרבה ביטול תורה יגרם בשל כך, ואף נזק רוחני רב עלול להיגרם בעטיים של חיי עשירות.

מובא בספר "**לשכנו תדרשו**" בשם רבינו "**הקהילות יעקב**" (עי' קריינא דאגרתא ח"א אגרת פט, ובאורחות רבינו ח"א עמ' רסט) שבת־עשירים זה בד"כ חיסרון, כי לדרישותיה אין סוף, ובמשך הזמן גם הוא מתרגל למושגיה, ואחד מחזק בזה את השני, ויוצא מזה קלקול גדול. ואמר, שאין זה חידוש שלו, כי הגאון **רבי ישראל סלאנטר ז"ל** אמר זאת. והוסיף, שלכל היותר יש מעלה בחותן שיוכל לסייע קצת בשעת הדחק. (הובאו דבריהם ב"**אהליך יעקב**" עמ' 13).

ובמכתב מאת **מרן הגאון הרב שך זצ"ל** (מכתבים ומאמרים ח"ב אגרת פט) כתב למאן־דהוא שבנו הגיע לפרקו, וזת"ד: ...כפי הניסיון שיש לנו שהעיקר מה שיש לבחור הוא שתהיה בת תלמיד חכם המחונכת עם השקפות טובות, שזה משפיע אח"כ על הילדים לחנך אותם גם כן בדרך התורה, ומתוך זה אין לה תביעות מבעלה על מותרות שלא תמיד

אפשר למלאותן, מה שאין כן אם היא בת־עשיר, שהיא רגילה לחיי מותרות, וע"י זה גורם, שאם הבעל רוצה להמשיך בלימוד, מוכרח להפסיק.
ובאמת ההצלחה והעושר מן השמים הם, ואין בטיחות כשמתחתנים עם עושר שזה יהיה תמיד, והרי זה גלגל חוזר. ולכן עצתי ודעתי, שרק לזה צריכים לשאוף: שבנו ישא בת תלמיד חכם, ומשפחה של בני תורה, וה' יתן שׂירווה הרבה נחת ממנו, ויתברך מן השמים בכל הטוב. ע"כ המכתב.

ח. מראה חיצוני

שקר החן והבל היופי

לשותפות בחיים יש ערך מועט למראה החיצוני, ואמרו חז"ל (סוטה מז.): "ג' חינות הן וכו' חן אשה על בעלה". ופירש רש"י: חן האשה **תמיד** על בעלה, אפילו **היא מכוערת-** נושאת חן בעיניו.
משמע שהקשר והחן האמיתיים בין בני הזוג מתפתחים דוקא אחר החתונה, ואינם תלויים בדוקא במראה החיצוני שקודם לכן. [ובפרט שאחר זמן מועט מהחתונה, ובמיוחד אחר מס' לידות, המראה החיצוני עשוי להשתנות אצל חלקן].
כבר אמר החכם מכל אדם (משלי לא, ל): "שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל". היופי הוא ברק מסנוור הנמוג מהר, ובמיוחד כאשר תכונות הנפש אינן נאותות, וכמו שנאמר (שם יא, כב): "אשה יפה, וסרת טעם".
היופי עלול ליהפך לחסרון גדול, אם הוא גורם בשל כך תחושה של גאווה ושחצנות, וכבר נאמר (תענית ז:): "לולי יָפיו- חכמו", (אם היו פחות יפים היו יותר חכמים. עיין שם).
ומפרש רש"י הטעם: שאי אפשר לנאה להשפיל דעתו. והתוספות מפרשים: אם היו שונאים את היופי, היו חכמים יותר. והיינו, שיודעים ליתן ליופי את מקומו הנכון.
כמו כן, אשה נאה במיוחד, המושכת עין כל רואיה, עלול הדבר להיות לה לרועץ, אם היא משתמשת ביופיה להתבלט ולהתנהג בחוסר צניעות, ויש בדבר סכנה לשלמות הבית פנימה. ודי לחכימא.

מעלת היופי

אך יש מעלה ל"יופי" לחיזוק הקשר הראשוני, וכן לאיש המעלה שעובד על שמירת העיניים. שכאשר האשה יפה, יכול הדבר לעזור לו לבל יכשל בהסתכלות אסורה.
וכן כתב ב"**אור-החיים הקדוש**" (פרשת "ויצא", בראשית כט, יז) אודות מה שנתבאר בתורה - שרחל היתה יפת תואר ויפת מראה - כי לתלמיד חכם טוב שתהיה אשה יפה, מפני שהדבר מסייע לשמירת העיניים. וזאת, על דרך מאמר חז"ל (שבת כה) בדין זיווג

תלמיד חכם, שצריך שתהיה לו אשה נאה כנגד יצר הרע. ואע"פ שיעקב אע"ה השתנה למעליותא, ואינו זקוק לכך, שמושלל הוא מיצה"ר, עם כל זה התורה תלמד לאדם דעת. והינו, שיהיה בזה מוסר לגבי שאר הבריות. ע"כ.

וב"פלא יועץ" (ערך "יופי") כתב: כתיב (משלי לא, ל) "שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל", אבל זהו כשהוא מוצא אשה יפה, אלא שאינה מיוחסת או שאינה יראת ה', אז אשה יראת ה' היא תתהלל.

אבל אם מוצא יופי ויראת ה' וייחוס במקום אחד, בודאי שיבחר ויקרב גם את היופי, שהרי אמרו (כתובות נט:): אין אשה אלא ליופי.

וראוי לכל אדם להשתדל ליקח לבניו נשים יפות, כדי שלא יתנו עיניהם באחרת. וכן מטעם זה ילביש את אשתו [מלבושים נאים] ויקנה לה תכשיטין ביותר ממה שיש לו. עכת"ד.

אמנם, שם (ערך "זיווג" וערך "מחשבה") כתב שמצוות האב לזווג לבנו אשה בן שמונה עשרה ולכל היותר בן עשרים...ואם אינו מוצא...יבקש אפילו עניה, אפילו אינה מכנסת לו כלום...**ואפילו היא שחורה וכעורה- שקר החן והבל היופי**...והגדר הגדול להינצל מהרהורים רעים, שישא אשה בילדותו, וישיא בניו סמוך לפרקן, ולא ישוב מפני כל. עכת"ד.

על כן, צריך לומר שכל מה שדובר במעלת הנושא אשה יפה, לא נאמר אלא כשמוצא כן בקלות, ואינו מעכב זיווגו בשביל זה יותר מן המידה [**גיל עשרים**], **שאז יוצא שכרו בהפסדו**.

[וע"ע בספרו 'יעלזו חסידים' אות תקד, וב'אורות אילים' קידושין כט:, ע"ש שהביא דברים כדורבנות שלא לאחֵר את הנישואין משום סיבה שבעולם, ובנחיצות ומעלת זירוז הנישואין].

ועיין לקמן בפרק הרביעי אות ג' ("ההכנה לפגישות"), בענין חשיבות צורת ההופעה לפגישה

מתי המראה החיצוני מעכב

מצינו (כתובות עה.) כי ישנם מומים המבטלים את הקידושין, וכן הרבו לעסוק בספרי השו"ת במומים שמבטלים שידוכין. וכתוב בספר "הקבלה" להראב"ד: רבי יוסף הנגיד לא היה מרוצה מאשתו בת רבי ניסים גאון כיון שהיתה ננסת, אף שהיתה בעלת תורה ומעשים טובים.

הכלל בזה הוא:

אם מראה חיצוני, כמו מום בולט, או גובה וכד' מפריעים באמת (דוחים), יש להתחשב בכך.

"אם פרט בחיצוניות דוחה **גם אחרי כמה פגישות**, זאת סיבה להפסיק את הקשר עם הצעה זו.

בדרך כלל יש לבחון את הדברים באופן זה: אם הרגשת הדחייה הולכת ופוחתת במרוצת הפגישות, יש להמשיך בפגישות עד שיתברר לו שאין הדבר מפריע.

גם יש להבחין בין אם ישנה הרגשה של דחייה מפני המראה, שאז זו סיבה להפסיק את הקשר, לבין אם ישנה רק תחושת חסרון משום העדר יופי. וצריך להזהיר צעירים על כך, מפני שקולים שאינם נכונים.

זכורני מעשה בבחור, שניסה לשכנע אותי כי חשוב עבורו היופי, כי איך יבוא הביתה עם נערה שאינה נאה. בחור כזה שוגה מאוד מפני שכל מעשיו הם חיצוניים, ואף בחירתו לשותף לחייו אינה לפי הנצרך לו [באמת], אלא לפי "מה יאמרו הבריות".

אכן יש להיזהר לבחון את השידוך לגופו של ענין, ללא השוואה עם הצעות אחרות, אלא אם הדבר הזה לכשעצמו טוב או לא טוב, ושיהא הכל לגופו, ולפי מחשבתו וכפי הנצרך לו". (**חוברת הדרכה**).

מה היא "צניעות יפה"?

היות שישנם בדורנו מבוכה ושיבושים גדולים בגדר האמיתי של המושג "יופי" במשמעותו הפנימית והאמיתית, וכדי שלא נתפתה אחר הברק החיצוני המזויף, מצאתי לנכון להביא פה את המאמר הבא:

בגדי האדם מסמלים את הפנימיות שלו. המתלבשים ומתנהגים בצניעות מראים הם לְכל, שהם צנועים גם במהותם, ואינם מחפשים שאנשים זרים יביטו בהם. הם מרוצים מעצמם, וניחונים בשלוות הנפש.

לעומתם, ההולכים בפריצות ו"צעקנות", מגלים בזאת ריקנות פנימית ורגשי נחיתות, ומעוניינים לרכוש את מבטיהם של אנשים זרים, רחמנא לצלן, כתחליף לבֵיתם הקר, שבו אינם מסופקים.

בנוסף, האדם מבטא בלבושו הצנוע, שהוא משתייך לצבור החרדי שומר תורה ומצוות, ומקפיד על קלה כבחמורה. גם הכיפה שלובש האדם כשהיא מתאימה על-פי ההלכה [גדולה מספיק ונראית מכל הכוונים], מראָה שהוא קשור לשומרי תורה ומצוות, ועליו נאמר (תהלים קיט, סג): ''חבר אני לכל אשר יראוך''.

(ע"פ דברי **מו"ר הגר"ח רבי שליט"א** בספרו היקר "**אנשי קודש**", עמ' זך סע' לד, בשנוי לשון קצת).

היופי מושג רוחני!

התורה משבחת את היופי במקומות רבים. גם חז"ל החשיבו אותו, ואף קבעו ברכה מיוחדת על ראיית בריות נאות. יתרה מכך: ישנה חובה להתנאות במצוות, ולעשות סוכה "נאה" תפילין "נאים" וכו'.

אמנם חז"ל לא הפכו את היופי לפלחן (כמו היוונים, להבדיל). בגמרא (ברכות נז:) אף הובאו שלשה דברי נוי בתור "**מרחיבים** דעתו של אדם". אך יש מהאחרונים (עי' מהרש"א שם) שמצא לנחוץ להגיה: "**מחריבין**... " .

מהו אם כן, קו הגבול, שבין היופי החיובי, לבין זה שמחריב דעתו של אדם?

כדי לדעת את התשובה, עלינו קודם לדעת כי ה"יופי" פירושו "שלמות". המושלם הוא יפה. למשל: כשרואים חלק מתמונה, אפילו המוצלחת ביותר, לא מתפעלים כלל! רק כשרואים את הכל, רואים שזה יפה!

דבר רוחני הוא מושלם: לכן הוא יפה. לדוגמא: הבריאה שהקדוש ברוך הוא ברא היא רוחנית, לפיכך היא יפה. הכל מתאים ומתמזג יחד: האדמה, העצים, הציפורים, האגמים, הקולות, הצבעים. האדם הרגיל... זה שאנו רואים כל הזמן, כמה יופי יש בו, השוו למשל ל"בובה" (שהיא בעצם חיקוי לעיצוב של הקדוש ברוך הוא), ואף על פי כן כמה עלובה היא לעומת האדם.

יופי הקשור לשלמות, זהו יופי חיובי. העושים מצוה בצורה נאה כדי שתהיה מושלמת זהו יופי. כשאדם הינו מתוקן ויפה במידותיו ובפנימיותו עד שיופיו פורץ החוצה, זהו יופי חיובי. מי לא זוכר את ההדרה הנשקפת מפניהם של גדולי תורה? אחד הגורמים הגדולים ליופי האדם, הוא יופי הפנימיות שבו, הפורץ החוצה. מכאן פניהם העדינות והזוהרות, ועיניהם המבריקות של בני התורה...

צבעים ותכשירים חיצוניים אינם אלא חיקוי יופי עלוב. זהו דבר שמסתכלים עליו היום, ומחר הוא משעמם. יופי גשמי זה, ריבויו קשה, ומיעוטו יפה. את הכח למשוך להסתכל עוד ועוד, יש רק ליופי האמיתי: זהו היופי הרוחני! ("**אנשי קודש**" שם עמ' צז. וע"ע תנחומא פר' כי תשא, לא. סמ"ק מצוה נז. ע"ש).

פרק רביעי - ההיכרות (הפגישות)

א. חובת הפגישות, ומטרתן

דעת התורה שהזוג חייב להיפגש, וכן אמרו רבותינו (קידושין מא): "אסור לאדם לקדש אשה לפני שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו", ועוד אמרו (שם): "אסור

לאדם לקדש ביתו עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה". ונפסק להלכה בש"ע (אבה"ע סי' לה ס"א).

[אמנם, ישנן קהילות שמשדכים את בניהם, ומקפידים שהחתן והכלה לא יפגשו כלל. ועי' ב"ש שם (סק"ב), ומש"כ להעיר בזה בספר "חופה וקידושין" עמ' נח].

דרך ההיכרות המקובלת היא על ידי פגישות הדדיות.

כבר ציינו שאחת ממטרות פגישות ההיכרות היא לנסות להשלים את הברור אודות האופי והתכונות, ולבדוק עד כמה אכן יש מן המשותף ביניהם. אמנם, בד"כ עיקרי הבֵּרור נעשים קודם הפגישות, וגם במהלכן, על ידי ההורים, הקרובים, הרבנים או המורים.

ברור, אם כן, **שמטרתן העיקרית של הפגישות היא להתרשם ולהיווכח אם נוצרים הדברות טובה, קשר ראשוני והבנה, ואז מתאפשרת ההחלטה אם זהו בן או בת הזוג המתאימים**.

אע"פ שעיקרי הברור נעשים, כאמור, על ידי אחרים, ההחלטה לגבי ההסכמה לשידוך חייבת לבוא מצד המשודך עצמו, ועוד נרחיב בפרטים בזה ב"ה בפרק החמישי.

ב. הנהגות כלליות

מספר הפגישות

ראשית, יצוין שפגישות מרובות אינן נותנות בהכרח תמונה ברורה ואמיתית יותר של האופי והתכונות. מספר הפגישות עד ההחלטה אינו קבוע, אך כל עוד יש צורך בברור והיכרות נוספים כדי לשכנע ולהסיר התלבטויות, יש להמשיך בפגישות נוספות.

ככלל, אין להאריך בפגישות מיותרות. יש לזרז את ההחלטה לאירוסין אם נתברר כל הנצרך, אך ברור שיש לעשות הכל בישוב הדעת. ומשנתברר כל הנצרך לתכלית, אין למשוך את גמר ההחלטה בחינם.

אם ישנה היכרות קודמת בין בני הזוג, כגון קרובים שהחליטו על נישואין ביניהם, ברור שעליהם לזרז יותר את מועד ההחלטה הסופית.

וכתב **הגרא"מ שך זצ"ל** (במכתב מיום כ"ג כסלו תשל"ד, הובא ב'קובץ מבקשי תורה', כרך ה' קובץ כג, עמ' ח'. וכ"כ בספר "**שובע שמחות**", שם עמ' לג):

דעתי שאין להיפגש עם המדוברת הרבה פעמים, **שאם אחרי ארבע או לכל היותר חמש פעמים** נראה שזה מתאים, יש להחליט אם להתארס, ולא למשוך הדבר יותר בלי שום תועלת. וכן אני אומר ומייעץ לבחורים השואלים אותי. ע"כ.

וכן היה מורה ובא **מרן רה"י הגר"י צדקה זצ"ל** (מפי חתנו הנ"ל).

מקום הפגישה

מקום הפגישה המקובל הוא בבית מכרים משותפים, או קרובי משפחה, או בבתים של זוגות וותיקים שהוכשרו לכך, והוסכמו על הרבנים.

בפגישות מתקדמות יותר ממליצים בד"כ להיפגש מחוץ לבית, באופן של טיול רגלי משותף, בגדרים ובהסתייגויות דלקמן.

כתב ב"**שובע שמחות**" (שם) בשם חכמי הדור שליט"א [הובאו בקובץ מבקשי תורה] שלא ללכת לטייל במהלך הפגישות במקומות לא צנועים שאין שם מקום ליראי ה'.

כן יש להימנע בהחלט מפגישות ב"לובי" של בתי מלון שיש שם פריצות, באשר המקום נגוע במרעין בישין ובמראות נגעים, ולא תתכן הצלחה בדבר הכרוך בעבירה ופריצות.

ומ"מ כאשר נפגשים בחוץ, ישגיחו להיפגש במקום שנמצאים שם עוברים ושבים, כדי שלא להכשל באיסור ייחוד. ע"כ.

הגרי"ש אלישיב שליט"א הזהיר שבוודאי אין זה מן הראוי לישב בפגישות יחד ע"ג ספסלים בגנים, ובוודאי שאין זו הנהגה [נכונה], ובפרט לבני תורה, ובכל כהאי גוונא יש להיזהר מאיסור ייחוד (מבקשי תורה שם עמ' קפג).

וגם באופן שאין איסור ייחוד מן הדין, יש לחשוש בזה להרהור (ארחות רבינו קנייבסקי ח"א עמ' רעד ובהוספות).

ובספר "**אנשי קדש**" (בהקדמה עמ' ג') הוסיף שיש להיזהר שלא לשבת קרוב מדי זה לזה בזמן הפגישה, שלא יבואו לידי נגיעה, ולו גם שלא בכוונה.

משך הפגישה וזמנה

משך הזמן של כל פגישה אין צריך להיות יותר משתיים עד שלוש שעות [גם כאשר הפגישות 'מתקדמות' יותר]. (מכתבים ומאמרים **להגרא"מ שך זצ"ל**, ח"ה עמ' עא).

ופשוט שמדובר בזמן המֻרְבי (המקסימאלי), ולעיתים אפשר וצריך בפחות מכן, בפרט בפגישות הראשונות. ויש מי שמורה שאין להאריך בפגישה הראשונה יותר מארבעים דקות.

וב"**שובע שמחות**" (שם) כתב שיש להיזהר שלא לעשות את הפגישות שעות ע"ג שעות, וגם **מרן מלכא שליט"א** היה מקפיד מאוד שלא להתאחר לשוב מהפגישות בשעת לילה מאוחרת. וסיים, ומי שנזהר בזה בתקופת האירוסין, יראה ברכה והצלחה ושלום בית. ע"כ.

ובספר "**אנשי קדש**" (שם) הוסיף שאין להיפגש פגישות תכופות מדי, ויש לתת מרווח זמן סביר בין פגישה לפגישה, והכל לפי הענין.

פרסום מהלך הפגישות

ראוי שלא לפרסם את מהלך הפגישות וההתקדמות לחברים או לקרובים שאין זקוקים לעצתם כדי להחליט בנושא, עד לאחר גמר התנאים. וזאת כדי למנוע אי נעימויות ולחץ חברתי מיותר, שעלולים לשנות את ההחלטה בהקשר לשידוך מתוך שיקולים בלתי ענייניים. ("**אהליך יעקב**" עמ' 18, בשם **הרב שמחה כהן** בספרו "הבית היהודי").

ככלל, אין צורך להודיע על השידוך למי שלא נחוץ, כדי שיהיה בבחינת דבר הסמוי מן העין שיש בו ברכה (עי' תענית ח:). גם **הגאון אב"ד דטשעבין זצ"ל** הפליג מאוד בצורך של סודיות השידוך (עי' 'דרך השידוך' עמ' קפ"ט).

האמינות בפגישות

ברור שבפגישות (הראשונות בפרט) במודע ושלא במודע כל אחד רוצה להציג את הצדדים החיוביים שבו, וכבר נאמר (**קונטרס הדרכה לכלות** עמוד נג): "דרך העולם הוא, שכאשר נפגשים לשם היכרות – באופן טבעי, כל אחד משתדל לְהָראות את עצמו מהצד הטוב ביותר: כל רצונו – עלְיָה, כל מידותיה – הטבה, כל גישתו – שלימות.

עם התקדמות ההיכרות – כל אחד עשוי לראות בצד השני כליל המעלות, בדיוק אותו אדם מושלם שעליו חלמו ולו ציפו, ולא היה בזה שום כזב, חלילה, אלא באופן אינסטינקטיבי הבליט כל צד את שאיפותיו ומידותיו הטובות, שהן לפי דעתו מהותו האמיתית. אך המפריעים הרבים העומדים בדרכו של האדם, והנובעים גם כן מטבעו – הם אינם באים כל כך לגילוי בשיחות ההיכרות, גם כשהן נכנסות לשלב מתקדם.

והנה, אחרי החתונה מתחילים בני הזוג לחיות יחד ימים שלמים, ואי אפשר שלא יתגלו אצל שניהם איזה קווים שליליים. הרשמים השליליים עלולים להתגבש, ואחרי תקופה מסוימת רואים בני הזוג זה את זה בתדמית שונה לגמרי מזו שנתגבשה אצלם לפני החתונה".

לכן יש להיות מודעים לכך מראש, לסמוך כאמור על מידע של המבינים יותר והמשוחדים פחות, לבטוח בראש ובראשונה על בורא עולם, לשאת אליו תפילה, ולהסתייע באלו המהימנים עליו ומכירים את המדובר/ת מקרוב, ובכך ניתן להינצל מהפתעות ומאכזבות.

ג. ההכנה לפגישות

להתנהג בטבעיות

ברור שפגישה ראשונה גורמת לְרוב מתיחות רבה לצעיר ולצעירה שאינם יודעים כיצד לפתוח בשיחה וכיצד להגיב, והפגישה עלולה ליהפך לשיחה מופשטת שאינה יכולה

ללמד מאומה. הנפגשים יקלו זה על זה, אם יהיו מודעים לקשיים בהתחלה, ואם ישתדלו להיות טבעיים עד כמה שאפשר, ולא יתעסקו רק בלהרשים אלו את אלו.

סדר, נקיון וכבוד

חובה על שני בני הזוג להקפיד על כמה פרטים בסיסיים:

יש להקפיד לבוא לפגישה מסודרים, בבגד נקי ומכובד (חליפה של שבת), להסתפר, לגזוז הצפורניים ולהתרחץ בהתאם.

[אולם ברור בהחלט שהכל צריך להיות ע"פ כללי הצניעות, ואין להתיר לבת להופיע בבגדים בלתי צנועים או שאינם הולמים בת ישראל כשרה, או בשיער פזור, כדי למצוא חן בעיני המשודך, או כל כיוצא בזה].

אפשר גם להתבשם (ולבָנות, גם להתאפר) קלות, והכל ע"פ כללי הצניעות, כמובן, **ואין להגזים**. (כשהייתי בישיבה בצעירותי, סיפר לי בחור יקר, שלא היה רגיל בד"כ להתבשם כלל, שאחר הפגישה המשודכת התלוננה שהוא מבושם יותר מדי...). כדאי להצטייד מראש ב'נייר טישיו' לכל מקרה שיזדקקו.

בפרט יש להקפיד להסתדר כראוי כנ"ל לפני הפגישה הראשונה. שהרי ידוע, שהרושם הראשוני מאוד משפיע על היחס לבן הזוג בהמשך, ופעמים נמנעים (שלא בצדק) שידוכים מוצלחים משום רושם ראשוני שלילי.

[ע' בכל זה במסכת נדרים סו ע"א, כתובות נב ע"ב, ושם נט ע"ב ד"ה הרוצה, שבת פ' ע"ב ושם תוס' ד"ה שהגיעו לפרקן, ובמעשה דברתיה דרב ביבי בגמרא שם. ומידת חסידות בזה ע' בספר חסידים אות שפ"ה. ואיש איש כענייניו].

לגבי **תספורת בימי העומר** לצורך הפגישות: עי' **בספר** 'חזון עובדיה' **למרן מלכא נר"ו** (יו"ט, סעמ' רסא) שכתב שאם יש פגישה לבחורה בימי ספירת העומר, פשוט שמותר לה להסתפר ולהתנאות, כדי שתמצא חן בעיני המשודך. ע"כ. וכ"ש שיש לנהוג כן, להסתפר ולהתנאות, בפגישות שבשאר ימות השנה.

לעומת זאת, לבָחור אין להסתפר בימים אלו (עד ל"ד בעומר בבקר, למנהג בני ספרד), גם לצורך הפגישות. אך **יש להדגיש שאין להימנע מעריכת פגישות היכרות בתקופה זו** בגלל שאינו מסופר או מגולח כראוי, וכפי ההלכה, אלא אם יֶשנָה הצעה מתאימה על הפרק, יזדרזו למָצות אותה, ויפה שעה אחת קודם. [וה"ה שיש לקיים פגישות בחודש אלול ובעשרת ימי תשובה. עי' דרכ"ת סי' קעח סי"ח].

ובחור שאינו מסתפר בימים אלו, כפי הדין, ומזדרז למצוא את זיווגו, יזכה לסייעתא דשמיא מיוחדת שגם ימצא חן בעיני המשודכת, ובעזרת ה' יסתיים הדבר בהצלחה.

ועל הבנות להתחשב בהלכה זו, ולא לחרוץ את גורל השידוך ע"פ המראה הזמני כעת, אלא יתייחסו בשידוך לגופו של עניין.

דיוק בזמנים והנהגה מכבודת

להשתדל להגיע לפגישה בזמן שנקבע מראש, לא לאחר, ולהשתדל גם לא להקדים מדי (לפעמים בני הבית בו מארחים את הפגישה עדיין אינם מוכנים כאשר מפתיעים לבוא מוקדם מדי...).

לשים לב לא לנהוג בגסות ובגרגרנות במהלך הפגישה (לאכול משהו קל לפני הפגישה, שלא יהיו רעבים מאוד), ולדבר בשפה יפה ומכובדת, ולנהוג בצניעות. לברך בכוונה על הטעימות.

רעננות וישוב הדעת

אם המשודכים מגיעים מחוץ לעיר או מדרך רחוקה, חשוב להשאיר לעצמם מספיק זמן להתרענן מן הדרך ולבא לפגישה מיושבים בדעתם. לא להתבייש לבקש כוס שתיה, אם צריך. רצוי לברר מראש את דרכי הגישה למקום הפגישה, ובחזרה ממנה בסיומה, ולא לשכוח להצטייד בדמי הנסיעות, כפי הצורך.

כמו כן יש לדאוג להסתדר בהתאם קודם הפגישה ולהתפנות מלחץ מיותר שעלול לפגוע באיכות הפגישה. ובכלל זה יש להשתדל להופיע לפגישה בלבוש נח [אך נאה ומכובד!], שאינו לוחץ ומטריד, כדי להגיע לאווירה נינוחה ורגועה במהלך הפגישה, הנחוצה להצלחתה.

והוא הדין שיש להשתחרר קודם הפגישה מכל מיני טרדות ומתחים חיצוניים, שעלולים לבוא לידי ביטוי שלילי בפגישה.

תפילה קודם הפגישה

חשוב לשאת תפילה קצרה קודם שמקישים בדלת, שהקב"ה יצליח דרכם, וימצאו חן בעיני כל רואיהם, ושה' ינחֵם בדרך אמת. כאמור לעיל, אין להתפלל שדווקא השידוך **הזה** (פלוני/ת) יצליח, אלא שיסתדר הכל לטובה, כפי מה שמתאים לי, וכפי הגלוי לפני בורא עולם, ואם אכן זהו זווגו מן השמיים- שיגמר בהצלחה, ולא יהיו שום מקטרגים ומפריעים (עי' מו"ק יח:).

הכניסה לבית, ואם איחרו

בכניסה לבית תדאגו לפתוח ב"שלום" ולהציג את עצמכם כראוי. והמדובר/ת שכנגד ג"כ יציג את עצמו. גם אם קרה שאחד הצדדים איחר, לא להקפיד, ולנסות לגלות הבנה. יש לזכור: כל עכבה לטובה. יתכן שהעומד/ת בפניך הוא/היא בעלך/אשתך לעתיד.

כדי להיכנס לשיחה ולהוריד את המתח הטבעי, אפשר במידת הצורך לפתוח בקיצור בשאלות כלליות, כמו: מתי הגעתם? אני מבקש/ת מחילה על האיחור (אם איחר). באתי קצת מרחוק. אני מקווה שמצאתם את המקום בקלות. ואז לפתוח בעצם הפגישה, להציג את עצמם ומשפחתם וכו', כדלקמן.

ד. מהלך הפגישה

על מה לשוחח בפגישה

בקונטרס הדרכה לחתנים

(מהדורה ב') כתב: "בפגישה הראשונה תדובב אותה על עצמה, ביתה [עירה ומשפחתה], לימודיה, עבודתה, עיסוקיה בעתות הפנאי, תחביבים. וכן אתה תספר על עצמך כדי שתכיר אותך. בפגישות הבאות תנסה לעמוד על דעותיה, מידותיה ובעיקר אם אינה עקשנית, על יחסה לחיי תורה, שאיפותיה בחיים (עשירות ומותרות, או חיי פשטות וחיי תוכן)". ע"כ.

אשר על כן, יספרו המשודכים זה לזה:

על מקום מגוריהם וסביבתם.

על משפחתם: הוריהם, אחיהם ואחיותיהם, רמתם הרוחנית, יחסם לבני תורה, ועיסוקם.

הרקע ממנו באו.

נקודות ציון חשובות במהלך חייהם.

לימודיהם.

סדר יומם, ובשבתות ומועדים בפרט.

נטיותיהם.

השתתפותם במעשי חסד וזיכוי רבים, אם קיימים.

וכן אפשר להוסיף לדון בענייני "טעם וריח", כגון: העדפת סוגי ניגונים שונים, מאכלים, וכדומה.

אמנם יש להקפיד שלא לדוש בעבר יותר מדי, ואין לפרט פרטים על כישלונות או חטאות נעורים וכד' בפני המדובר/ת.

וכן אפשר לדבר בפגישות מתקדמות יותר על:

ענייני השקפה (ע"פ אלו שיטות -רבנים- הם נוהגים בהנהגות ובהלכות יום יום).

"קווים אדומים" בהנהגה ובהשקפה.

שאיפות בחיים.

היחס לענייני צניעות שונים: אורך החצאית, בגדי "טריקו", סוג כיסוי הראש (מטפחת, כובע...) וכו'.

אלו נושאים של שעורי תורה הם מעדיפים (הלכה, מוסר, רב פלוני).
אם הם מעורים בענייני דיומא (חדשות, פוליטיקה...).
וכן דעתם על:
קריאת עיתונים.
שמיעת רדיו ("ערוצים").
עישון.
פלאפון.
רשיון נהיגה לאברך או לאשה.
מחשב.
סוגי הכשרים שונים, וכדומה.
ראוי גם שישאלו זה את זה מה הם מצפים מבן הזוג לעתיד מבחינת:
המידות והתכונות.
צורת הלבוש.
הרמה הרוחנית.
הלימודים בכולל.
דרגת המסירות לחיי תורה.
התייעצות עם דעת תורה מוסכמת, ומי היא.
חלוקת התפקידים בבית.
חשיבות הסדר והניקיון לגביהם.
חיי החברה, טיולים.
רמת הקשר עם ההורים והמשפחה, וכו'.
בהמשך ניתן לדון בפרטים מעשיים יותר:
העדפת מקום המגורים.
חלוקת התקציב המשפחתי (חשבון משותף?).
מותרות ובזבזנות מול חסכנות.
דרכי חינוך הילדים, וכו'.
וכן ניתן להוסיף בהמשך גם פרטים כלליים הנוגעים לערב החתונה:
סוג ההפרדה הרצוי בין הגברים לבין הנשים באולם.
גובה מחירי המנות, הוספת 'בָּאר'.
צילומי וידאו, אם בכלל, וכו'.

אפשר גם לשלב ולפתוח נושא תורני שקשור לפרשת השבוע או ענייני דיומא (חגים וכד'), או רעיונות קצרים ומובנים ממה ששמעו בשיחות של הרבנים (המשגיחים), או לדבר על מעלת גדולי ישראל, או סיפורים מגדולי ישראל וכד'. וכדאי להכין נושאים אלו מראש. אך יש לזכור שאין להתמקד רק בכך. ניתן להשתמש בנושאים אלו בעיקר ברגעים של שתיקה, או במצב בו "נגמרו המילים".

קצת דוגמאות לשאלות מהסטייפלער זצ"ל:

איפה את לומדת?

או איפה את מלמדת?

ובאיזה "בית יעקב" [או מדרשיה] למדת?

אלו שעורי יהדות [מקצועות לימוד, מגמה] למדת, או מלמדת?

ומה דיברו אצלכם על החג האחרון?

ואיזה חומש את לומדת או מלמדת?

ואיך הסבירו אצלכם את המאורע המסוים הזה?

(ע"פ פניני יעקב, ח"א עמ' לד. ע"ש).

צורת השיחה

יש להדגיש שחשוב ליצור אווירה טובה ולבוא לידי שיחה שוטפת. אין לנהוג בפגישה כב"משרד חקירות", וכמבואר לקמן.

רצוי שקודם כל נקודה שרוצה הבחור לשאול, יספר קודם על עצמו. למשל:

בעיר שלנו ישנה אוכלוסיה מגוונת של בני תורה ובעלי תשובה, איך אצלכם?

או: בביתנו מקפידים מאוד לא להכניס מחשב, ואצלכם?

אצלנו אין "המכשיר הטמא". ולפעמים שומעים קצת חדשות. גם אצלכם?, וכן כל כיוצא בזה.

להתייחס להופעה, לסגנון הדיבור ולהשקפות

מותר וראוי להסתכל במשודכת (בין שהיא בתולה בין שהיא בעולה), לבדוק אם היא מוצאת חן בעיניו כדי שיישאנה [ואפילו אם היא טמאה נדה מותר]. אבל אין להתבונן כן בדרך פריצות [לשם הנאה גרידא, כגון שלא למטרת הנישואין, או כשברור להם כבר שלא יינשאו, או אחר שכבר החליטו שכן להינשא, וכדלקמן פרק שמיני].

(ש"ע אה"ע סי' כא סע' ג'. ועי' הלכות "קדושה וצניעות" **להגר"נ קרליץ שליט"א**, הובא בספר "חוט שני". והובאו גם בקונטרס "שערי פרנסה" להגרי"י לוגאסי שליט"א עמ' 92).

כמו כן, מותר וצריך להתבונן ולבחון את צורת ההופעה לפגישה והתלבושת של המדובר/ת:

איפור מוגזם? לאק? שסע בחצאית? גרביים שקופות? עקבים? תספורת, שיער אסוף/מפוזר?
ואצל הבחור: מגולח? חולצה לבנה/ צבעונית? שרוול קצר? בלורית? בגדים "מודרנים"? וכו'.
ומנגד, אין להיות תמים, ואין להתפעל ולהתרגש רק מהצורה החיצונית, אלא תמיד לבדוק איך המצב ביראת שמים לאשורו (אף שבאמת צריכים להקפיד על לבוש חיצוני מתאים, כאמור לעיל).
יש לשים לב לסגנון הדיבור ורמתו, וכן למידות, לצניעות, להשקפות ותחומי התעניינותם, כפי שמתבטאים במהלך השיחה. ובעיקר לראות אם היא מדברת בלשון נקיה, ואינה כעסנית, עקשנית או יהירה מדי. וכן יש להתבונן עד כמה סף הרגישות שלה (נפגעת ונעלבת מהר מכל דבר קטן, נלחצת הרבה, איסטניסית, או לא).
לנסות לבדוק בהמשך השיחה אם דעות מסוימות שלה, שאינן לפי רוחו, או שאינן לרוח התורה בכלל, הן עקרוניות אצלה ולא ניתנות לשינוי, או שמא ישנו פתח ואפשרות מצידה להשתנות בזה. **וכנ"ל כל זה גם לגבי המשודך.**

לדובב את המשודכת

יש לתת את הלב שבדרך כלל קשה לבת לפתוח בשיחה (שתיקה- סימן לייחוס), ולכן בד"כ המשודך צריך לדובבה ולהביאה לידי שיחה שוטפת (ופעמים להפך).
אפשר לעשות זאת ע"י שלא ישאלנה שאלות סתמיות שהתשובה עליהן ב"כן" ו"לא", אלא יציג בפניה שאלות מורכבות יותר שיכולה לענות עליהן באריכות (כגון, "מה סדר היום שלך, בדרך כלל?", או "מה דעתך על...?").

דיבורים ודברים האסורים

להיזהר לא להיגרר ללשון הרע (בפרט על חכמי ישראל), ושאר דיבורים אסורים: להימנע מבטויים של גאוה, כעס, חנופה, גוזמות וכד'.
כמו כן להיזהר מאוד מביטויים רגשיים מדי של חיבה, שאין זה מקומם כלל. אין לומר בשום אופן "את מאוד מוצאת חן בעיני" וכדומה. וכן אסור בהחלט לשחוק ולהקל ראש כנגדה.
דיבורים שאינם נקיים, בפרט בענייני טהרה וצניעות- אסורים.
אך אפשר לשבח בעדינות (!) על איזו הברקה יפה או חידוש תורה. להסתפק במילה קצרה, כמו: יפה! וכד'. ומצד שני ישתדל לא להראות רגשי נחיתות לפני המדוברת.
להיזהר מאוד מאוד לא לפגוע רגשית בצד השני במהלך הפגישות, גם אם אמר/ה מילה שלא במקום, או דבר שטות. ובד"כ יש לתלות זאת בהתרגשות ובמתח שמלווים את

הפגישות (אא"כ ישנה בעיה בהשקפה, או שאמר/ה ח"ו דבר אפיקורסות, שיש להעמידם בנחת על טעותם).

יש להתנהג ע"פ כל כללי הצניעות, שהרי דינה של המדוברת ככל אחת מן העריות, עד ליום החופה. לכן, אין לקרוץ לה בעיניו ח"ו, או להקל ראש כנגדה, או לשמוע קול זמרתה, וכ"ש שאין לבוא לידי נגיעה וכד', ולו גם שלא בכוונה.

וראה עוד פרטים בזה בהרחבה בפרק השמיני

סיום הפגישה

בסיום הפגישה אין צורך לפרט מיד את החלטותיך לגבי המשך הפגישות ישירות בפניה [תשובה חיובית/ מהססת/ שלילית]. אלא יש להודיע שניצור קשר עם איש-הקשר (המשדך) לגבי ההמשך. בכל מקרה (גם אם התשובה נראית שלילית מוחלטת), לדאוג להיפרד באווירה טובה ולא פוגעת.

אם בכל זאת בתום הפגישה הוברר בין שני הצדדים שהם מעוניינים בפגישה נוספת, וכגון בפגישות מתקדמות יותר, ניתן לקבוע ביניהם את מועד הפגישה הבאה ומיקומה האפשריים. אחרת, נתונים אלו יקבעו, במידת הצורך, מאוחר יותר בתיווכו של איש הקשר.

לא לשכוח להודות לבעלי הבית המארחים את הפגישה. ואולם, יש לזכור שע"פ ההלכה אין למסור דרישת שלום איש לאשה, או להפך.

לנהוג במתינות

חשוב לציין שחלילה מלהפוך את הפגישה למעין משרד חקירות, יש לעשות כל מאמץ שלא תיווצר אוירה של מבחן וביקורת. כל מה שרוצים לברר יתברר בניחותא ואגב שיחה שוטפת.

אין לחפוז ולשאוף לחתוך את הדברים לחיוב בשתיים שלוש פגישות, ועל המשודכים גם לשנן שהמידע שרוצים לקבל ואף הברור בעניינים שונים, הוא החלק השולי של הפגישות (זאת כאמור אפשר לדעת יותר מאחרים), ואילו המטרה העיקרית היא להגיע תוך זמן קצר לידי שיחה טבעית וגלויה, שהיא עצמה מלמדת על אופים של בני הזוג, והיא גם שתועיל לקרב ביניהם.

פרק חמישי - ההחלטה

ראשית, יש לציין שאין לחשוב כלל ש"אם הזיווג הוא באמת מתאים, היה צריך להיות הדבר נראה לחתן [או לכלה] טוב במאה אחוז כבר מההתחלה". כי מתוך הנסיון מתברר

שהרבה שהחשיבו את השידוך לבלתי טוב ומתאים, אחר כך הסתדר הכל על הצד היותר טוב, והרבה שחשבו שזהו היותר טוב, ואח"כ התברר שאינו כן כלל.
וע"פ רוב הזיווג מגיע בכמה וכמה עיקולי ופישורי ולבטים רבים, וכך נקבע מתחילת הבריאה שיהיה קשה לזווגם כקריעת ים סוף, כמבואר בגמרא ריש סוטה.
(קריינא דאיגרתא ח"ב, י"ז. ע"ש).
אמנם, אחר שנתבררו הפרטים לאשורם, ונראה בסייעתא דשמיא שישנה התאמה, מגיע הזמן להחלטה. ברור שאין זה קל להחליט החלטה גורלית כל כך, ולהלן מספר נקודות שראוי לדעתן:

סימנים להחלטה חיובית

שפה משותפת, אחדות בדעות, הידברות טבעית (בלי מתח וקושי בחיפוש נושאים), הרגשה נעימה וציפייה לפגישה הבאה, משמשים סימנים להחלטה חיובית.
העדר משיכה אינה סיבה בהכרח להפסיק (אלא אם כן יש גורם שאינו נבחן בקלות), כי משיכה אמיתית מתפתחת אחרי החתונה (**חוברת הדרכה**).
יש להוסיף פרט חשוב: אם חסרונות שהפריעו בתחילה הולכים ונעלמים ככל שמתרבה ההיכרות, הרי זה סימן חיובי ברור.
בשלבים מתקדמים יותר, יש מקום לשוחח עם אדם מנוסה אשר יוכל להדריך את המשודך לבחון את מידת ההרגשות שלו כלפי השידוך, לדוגמא: אם כאשר מציעים לו שידוך אחֵר, הוא מרגיש סירוב מוחלט להיענות [הרי זה סימן חיובי]. או לבקש ממנו רשות להציע לצד השני שידוך אחר, ואז הוא יוכל להרגיש ביתר בהירות עד כמה הוא כבר קשור וחפץ בעניין.
כלל חשוב לסייע להחלטה: אם שיכלית נראה כי אפשר לגמור את הענין, ואין הרגש מתנגד (אלא הוא ניטראלי), או אם רגשית רוצים ואין השכל מתנגד, אזי בד"כ אפשר לגמור את הדבר לחיוב.

הָרֶגֶש והתחושות בהחלטה

כאן חשוב מאוד להבהיר: כאשר מגיעים לרגעי החלטה אחראיים, ישנן תחושות הסתייגות ופחד, המחניקות את הרגשות, ולכן דווקא אז קשה לחוש בברור ברגש כלפי הצד השני. [מה עוד שיש גם רצון לכבוש את הרגש, מחשש שמא הצד השני אינו מעונין].
בדרך כלל ישנה לאדם תחושה מסוימת, שהיא לו כמורת-דרך להרגיש שעל זה הכריזה ה"בת הקול", אך אין לצפות תמיד לרגשות ברורים מסוג זה, ובמיוחד אמורים הדברים לגבי שידוך של טיפוס ביישני או שקט, שאינו מבטא כל כך את עצמו.

הרבה צעירים נמשכים אחר טיפוסים תוססים ועליזים, וחשוב מאוד לשים לב לתכונות האמתיות של אופי האדם, ולא רק להתנהגותו החברתית (בפרט שגם אם התנהגותו החברתית אינה מושלמת עתה, הרי יכולים לשנותה במשך הזמן). וכמו שהזכרנו, דוקא משפחות המצטיינות במידת השתיקה נחשבות למיוחסות יותר.

פעמים קשה ההחלטה, בפרט למי שבא מרקע שאינו תורני, ונכשל בעבר בקריאת עיתונים זולים וספרים מפוקפקים, או בראיית תכניות מפוקפקות ר"ל, וכדומה. הוא עלול לצפות להרגשות שהיו לו בעבר שהן בבחינת: "מים גנובים ימתקו".

אך עליו לדעת שעתה כאשר הוא ניגש ברצינות ובאחריות לבנות בית קדוש בישראל, אין מקום לתחושה זאת, ועליו להיות מוכן ל"אכזבות" גם בתקופה שלאחר הנישואין, בגלל האשליות שהרקע שלו יצר. ויש להתייעץ על כך עם רבותיו.

דחייה ברורה

אם הנך מרגיש דחייה ברורה, או אי רצון מוחלט לענין, אל תתן לשום אדם לפתותך לגמור בכל זאת לחיוב (**חוברת הדרכה**). כמובן, יש להתחשב בדעת התורה עימה אתה מתייעץ, שיוכל - יחד איתך - לבחון את רגשותיך באמת, ולברר אם אינם נובעים משיקולים חיצוניים של מתח וחששות, וכנ"ל.

דעת ההורים והמשפחה

בענייני שידוכין אין לשמוע בקול דודים, דודות, אחים וחברים, כשהם באים להשפיע על האדם לשנות את החלטותיו [אא"כ מדובר בעצות ע"פ דעת התורה הקדושה].

ולענין דעת ההורים:

בספר "**חופה וקידושין**" (עמודים כא, לב), **וב"שובע שמחות**" (שם עמ' לא) כתב:

מי שציוה אותו אביו שלא לישא אשה פלונית, אִם נתברר שזו אינה הגונה ביראת שמים, ואינה מתנהגת בצניעות כבנות ישראל הכשרות, צריך לשמוע לאביו, שהרי בלאו הכי אין לבן לשאתה. [וכ"ש אם יש צער ובזיון גדול לאביו בנישואין אלה].

אבל אם נתברר לבן שהכלה היא בעלת מדות טובות ויראת שמים, אך אינה מוצאת חן בעיני ההורים, רק מפני שהיא משתייכת לעדה מסויימת וכד', או שהם טוענים ע"פ דעתם שאינה הוגנת לו, אינו צריך לשמוע להם שלא לשאתה, אחר שהיא הוגנת לבן ע"פ ראות עיניו ורבותיו.

אך ישתדל להרבות עליהם רַעים כדי שידברו על ליבם לשבור את עיקשותם, ולהסכים להם להינשא. ויעשה זאת במתינות ובעצת חכם.

[אמנם, גם באופן שאין צריך לשמוע בקול ההורים מדין כבוד או"א, יש להימנע ככל שניתן מלהילחם עם ההורים, ולהינשא נגד דעתם המפורשת. כי הנסיון העיד שרבים נשברו אחר נישואין כאלו, ולבסוף

חלקם אף התגרשו. וגם הקפידות של ההורים עלולות לגרום בעיות בחיי הנישואין. ע"פ הערת הגר"ח רבי שליט"א. ועי' 'מבקשי תורה' כ"ה קובץ כ"ו עמ' ת"ח, בשם הרב שך זצ"ל שהורה ג"כ כיוצ"ב, שהרי במהלך החיים צריך האדם לעזרת אביו לתמיכה נפשית וכד'. וכיוצ"ב מובא שם (קובץ כ"א סי' רסא) בשם הגרש"ז אויירבך זצ"ל. ע"ש. וע"ע שו"ת שבט הלוי ח"ב סי' קי"א אות י"ז].

וכן אב שציוה את ביתו שלא תישא איש פלוני, מפני שאינו ממשפחה מכובדת מאוד, וכדומה, אינה חייבת לשמוע בקולו, שאין בזה מצות כיבוד אב ואם.

וכל שכן אם ציוה האב על ביתו שלא תינשא כלל כדי שתשרת אותו, והבת רוצה להינשא ולהביא בנים לעולם, שאינה צריכה לשמוע לו כלל. וגדול עוון האב בזה מנשוא.

[ועיין ש"ע יו"ד ססי' ר"מ בהגהה. ובשו"ת שבט הלוי ח"ד (יו"ד סי' קכד), ובשו"ת ציץ אליעזר חי"ג (סי' עח). ע"ש. ועי' בשו"ת יביע אומר ח"ח (חיו"ד סי' כב). וע"ע בבא"ח ש"ב (פרשת "שופטים" אות יט), ומש"כ על דבריו מרן שליט"א, בהלכ"ע ח"ח (עמ' קלג-קמג). וע"ע במאור ישראל ח"ב (עמ' קנו)].

וב"**חופה וקידושין**" (עמ' כג, וכ"ה ב"שובע שמחות" במקורות שם) כתב: וזכורני לפני יותר מארבעים שנה, כאשר ביתו של אחד הרבנים במערכת הרבנות דאז, השתדכה עם חתן ספרדי ירא שמים, ואביה התנגד לכך בכל תוקף, **ומרן שליט"א** נסע לביתו סמוך לחופה לשכנעו לבוא לחופה, ודיבר על ליבו רבות, ולא עלה בידו, ולבסוף מרן שליט"א ערך את הנישואין בלא נוכחות ההורים, לאחר שנשארו בעקשנותם. ע"כ. ע"ש.

חובת דעת התורה

חשוב מאוד לא לקבל שום החלטה בפזיזות על דעת עצמך, אלא- אחר כל פגישה יש להתייעץ עם רבותיך בהקדם, כל עוד הדברים טריים, ולהציע בפניהם את כל ספיקותיך. אחר שהצגת את ספקותיך, תוכל גם לדון עמהם, בכבוד ובדרך ארץ, על הדברים, וללבן עמם שוב נקודות מסוימות הצריכות ליבון בקשר להתאמת השידוך. הרב, או איש-הקשר, יוכלו גם להבהיר עם הצד השני מס' נקודות, ולנסות להציע לתקן את הטעון שיפור (בהופעה החיצונית וכד').

מותר ומומלץ להביע את עצמך ולהציג את עמדתך, אולם, בסופו של דבר, אחר שנשקלו הדברים במאזני דעת התורה, כל אשר יפסקו לך רבותיך כהוא זה, כך תעשה. [ברור שאם צריך, בשאלות מסובכות ומורכבות, את דעת גדולי ופוסקי הדור- יעשו כן בהקדם].

לסיכום, חשוב לזכור שהרבה מאוד שידוכים שנראו למשודכים כלא מתאימים כלל (**בפרט אחר פגישה ראשונה**), **נתגלו בהמשך כשידוכים המוצלחים ביותר, ונסתיימו בהקמת בית כשר ונאמן, ובתים מוצלחים אלו הוקמו אך ורק בזכות הציות לדעת תורה אמיתית.**

אחר שנתקבלה ההחלטה, יש להשלים עמה בלב שלם, ואם הוחלט לחיוב להשתדך עם הצעה זו, או שיש כוונות רציניות כלפי השידוך- אין לשמוע הצעות נוספות בינתיים. וכ"ש אחר שהוחלט על סיכום העניינים וההכנות לחתונה, שאין להעלות על הדעת אפשרויות להצעות נוספות.

מסירת ההחלטה, ותשובה מהססת

אחר שנתקבלה ההחלטה, בין אם היא חיובית ובין אם שלילית, אין לעכב את מתן התשובה לצד השני, דרך איש-הקשר, אם אין סיבה מיוחדת לכך.

נראה שאין להסתפק בתשובה סתמית, כמו: "הוא/היא עוד לא החליט/ה", או "עוד לא מסרו לי תשובה" (כי שמעתי שיש "מחמירים" שלא לומר בשום אופן תשובה שלילית. כמו בבדיקת מזוזה, שאין לומר "פסול"). שהרי כאשר הדברים תלויים באוויר, הצד השני מתעכב מלהמשיך לשמוע הצעות נוספות, ונגרם בזה נזק.

אמנם, יש להמתין בסבלנות להחלטת הצד השני. גם אם לבסוף מתקבלת תשובה מהססת, כגון: "אני עדיין מהסס, אבל בכל זאת אני מסכים לעוד פגישה", אין להיפגע מכך, ומובן שאין להסיק מכך שאינם מעוניינים בשידוך.

זוהי דרך העולם שמתלבטים, ולבסוף מחליטים סופית. בד"כ רק אחרי הפגישה הרביעית ההחלטה החיובית מתבססת אצל המדוברת (ע"פ מכתב **מהסטייפלר זצ"ל**, הובא ב"אהליך יעקב" עמ' 19).

קבלת תשובה שלילית

אם מתקבלת תשובה שלילית מאחד הצדדים (אפילו שאצלך התשובה נראתה חיובית ביותר, וכ"ש אם גם לך היו ספקות או שגם מבחינתך התשובה שלילית), אין לראות זאת כפגיעה אישית, אלא שכך הוא רצון ה', והכל רק לטובה.

אנו אף פעם לא נוכל לדעת בדיוק אם הזיווג הזה היה אכן מוצלח בעבורנו לאורך זמן, ולכן עדיף שהקשר הופסק כעת ולא מאוחר מדי (עי' ב"ב יב ע"ב, ס"ח אות תק"כ). והרי נאמר: אין שמחה כהתרת הספקות.

אדרבה, יש לנו לשמוח שלא אנו מסרנו את התשובה השלילית, והיא הגיעה דוקא מהצד השני, ולא עלינו מוטל להתנצל ולתרץ את עצמנו, ולהרגיע ולפייס את הצד השני. מבואר בספרים הקדושים (עי' שער הגלגולים הקדמה כ"ג, וע"ע חיי מוהר"ן עבודת השם קנ"ב באורך, ספר המידות חיתון ח"ב סק"ז) שלכל אדם מוקצבים כמה שידוכים ("הצעות") הוא צריך לעבור עד שימצא את זיווגו האמיתי, שאיתו יקים את ביתו. נמצא, שגם אם התשובה הפעם שלילית, בכל מקרה הרווחנו שהתקדמנו לקראת הזיווג האמיתי, וכעת

יש לנו פחות שידוך אחד בחשבון, כדי להגיע בעזרת ה' למטרה הנכספת של הקמת בית נאמן בישראל (עי' דרך שיחה להגר"ח קנייבסקי שליט"א עמ' קיא).

מקובל מפי גדולים שמעיקר הדין היה ראוי שאחר שנשנתה התשובה השלילית על הצעה מסוימת פעם או פעמיים, היה ראוי לחדול מהצעה זו ולפנות הלאה. אמנם, בימינו נוהגים הם להורות שמותר וראוי לברר שוב דרך איש הקשר, או אפילו אישית, מה משמעות התשובה, "כי פעם כשאמרו 'לא' זה היה באמת 'לא', אבל היום יתכן שישנן בזה כוונות נוספות, כגון, שרוצים יותר כסף וכד', ולכן מותר לברר שוב את סיבת הדחייה לאמיתה".

אכן, כתוב בספר חסידים (עמ' רכא בנד"מ): מי שמשתדל ליקח אשה, ואמרו לו: אין אנו רוצים- מיד יפנה לדבֵּר באשה אחרת, ואל יאבד זמן להיות ממתין עליה ומחזר אחריה. ע"כ.

ומכאן, שכאשר נתקבלה תשובה שלילית (סופית. אפילו אחר מספר רב של פגישות), יש "להתאושש" מכך בהקדם האפשרי, ולהמשיך למצוא את זיווגו בהצעות נוספות, שגם יסיחו את דעתו מההצעה הקודמת, ואין לאבד זמן יקר בהתרפקות על ההצעה הקודמת, ללא שום תועלת.

מסירת תשובה שלילית

כאשר רוצים למסור תשובה שלילית, חשוב שיהיה איש-קשר, המוסכם על הצדדים, וכנ"ל, שידע כיצד להעביר את המידע בצורה מכובדת, מרגיעה ולא פוגעת. בד"כ אם לאחר כל ההתייעצויות התשובה היא עדיין שלילית, יש לומר בפשטות שהשידוך "לא מתאים", ותו לא.

בשום אופן אין לדבר לשון הרע ולגנות את המשודכת לשעבר, ויש להקפיד על כך גם בפני חבריו וקרוביו. מקובל בשם גדולים שבחור שפגע במשודכתו, או להפך, עלול דבר זה להיות מחסום לישועה ח"ו.

אכן יש לזכור, מה שלא מתאים לאחד, יכול להיות מוצלח מאוד עבור אדם אחר (וכמו שאומרים העולם: לכל סיר- יש מכסה. ואספר פה מעשה קטן שבדידי הווה עובדא כאשר הטבלנו סיר לכבוד חג הפסח, והמכסה אבד במעמקי המקווה, וניסינו להתאים מכסה חדש לסיר הטָבול. ובדקנו בחנות קרוב לעשרה מכסים של סירים אחרים, ואף אחד מהם לא התאים ממש. ובזה נוכחנו כמה נמרץ המשל הנ"ל, וכמה גדולה מלאכת ה' ישתבח שמו, שיושב ומזווג זיווגים. אשרי העם שככה לו).

אם יש צורך, לתועלת, פעמים שרשאי איש הקשר להודיע בעדינות לרב או לרבנית של הצד השני על דבר (חסרון) הניתן לשיפור, לתועלת ההצעות הבאות.

פרק הששי - שלא לעכב את השידוך יותר מדי

זהירות מבררנות מיותרת

צריך להיזהר מאוד מבררנות מיותרת, ושלא ידחו המשודכים את מזלם בידיים, ויבטלו את השידוך מסיבות שאינן מוצדקות ע"פ דעת תורה צרופה.

הניסיון הוכיח, שהישרים והתמימים בליבותם, הבחורים היקרים שאינם מהלכים בגדולות ובנפלאות, והם צנועים וענווים, והולכים בתום וביושר (כלשון הסטייפלר זצוק"ל במכתב, מובא ב'קובץ מאמרים' לקמן בסיום החיבור. ע"ש) זכו להקים מהר משפחות לתפארת, ואילו הבררנים- לא די שמה שביקשו לא עלתה בידם, אלא שלעתים קיבלו הרבה פחות מאלו שלא בררו ברורים מיותרים. וישנם כאלו שגם את זה לא קיבלו, ונשארו עד גיל מבוגר בבחינת "פלג דגופא", ה' ירחם.

וכתב **מהר"ח פלאג'י ב"תוכחת חיים"**, וזת"ד:

הטוב והישר בעיני אלוקים ואדם הוא, שלא לעכב הנישואין בשום צד וסיבה שבעולם, והמעכב על ידו הנישואין בכל אופן שיהיה, ענוש יענש, והמקרב על ידו הנישואין, עליו תבוא ברכת טוב.

והלא מלבד גודל מעלת המצוה, וכמה מצוות [נוספות] מתקיימים על ידה, זאת ועוד, כמה וכמה איסורים ניצול האדם על ידי מצוה זו, ואין נקי בדורות הללו (דאז...) שינצל מעוון הז"ל ומהרהורים רעים, וכבר ידוע גודל עוון זה שהוא כעובד עבודה זרה וחייב מיתה ב"מ וכו', ועל ידי זה לפעמים מרעה אל רעה יצאו חוץ לדת וכו', מסיבה זאת שלא נשאו נשים בזמן הראוי להם ר"ל.

והמאחר לישא אשה מאיזה טענות, ידע נאמנה כי מאבד עולמו ונפשו, ומה יסכון גבר להתענות בימי השובבי"ם, והוא עובר על דת, וכל ימיו בעבירה, ומבן עשרים ומעלה אומרים לו תיפחנה עצמותיו ה"י. ע"ש.

(הובא ב"חופה וקידושין" עמ' לה).

מעשה בצדיק המקובל רבי יצחק כדורי זצוק"ל

וכעין זה כתב גם הגה"צ ר"י לוגאסי שליט"א ("**אהליך יעקב**" עמ' 18) עדות על הרב הצדיק המקובל **רבי יצחק כדורי זצ"ל**, ואלו דבריו (בשינוי לשון קצת):

סיפר לי אחד האברכים ירא שמים ונאמן, מהכולל בו למדנו יחד, שבמשך תקופה מסוימת היה משמש את הרב זצ"ל, ופעם אחת כשלקח אותו לבית הכנסת "מוסאיוף"

לתפילת שחרית, עצרה אותם אמא מבוגרת וביתה בת השלושים, והאמא נפלה לרגלי הרב והחלה לבכות בקול גדול על ביתה בת השלושים שעדיין לא נישאה, ואותו אברך רצה להסיטה מן הדרך, כדי לפנותה לרב לתפילת השחרית, והרב אמר לו: המתן. ונתעכב כך שתי דקות בערך, ולבסוף שאל את האמא: האם היתה לביתה הצעת בחור לפני כעשר שנים, והבת דחתה הצעה זו ללא סיבה? וענתה האם: אמנם כן. ענה לה הרב: אם כן, מה אני יכול לעזור לך?!

עובדא ממרן בעל ה"קהילות יעקב" זצוק"ל

וכן הביא שם (עמ' 26) מעשה באברך שאשתו היתה מפלת נפלים ל"א, ובא למרן ה"**קהילות יעקב**" להתייעץ איתו בענייני רפואה לאשתו, וענה לו שהבעיה אצלם היא לא מדרכי הרפואה, אלא משום שעזבה שידוך [שלא כראוי], ולכן לא זכתה עדיין להיפקד. ויעץ לו שיפייסו את החתן הראשון בממון הגון כדי שימחל במחילה גמורה, ואז יזכה להיפקד בזרע של קיימא. וכך היה, ששלחו מיד סכום הגון לפייסו, ומיד נפקדו בזרע קודש של קיימא בשעה טובה ומוצלחת. ע"כ.

מכאן נשמע את גודל הסבל והצער שעלולים ח"ו לסבול מי שמבטלים שידוך על דברים של מה בכך, ובלא סיבה מוצדקת ע"פ דעת תורה צרופה, או בלא שיתפייסו כראוי. וכמה מוטל עלינו לשקול היטב בדעתנו קודם שנבוא לבטל השידוך.

וכה דברי ה"**קהילות יעקב**" **זצ"ל** לבחור אחד: **כסף ויופי הרי זה דבר טוב, אבל כל זה רק כאשר הולך, אבל כאשר לא הולך, חייבים לוותר על כך, אבל מידות טובות אי אפשר לוותר על זה בשום אופן**, כי בלי מידות הרי זה גיהנם בבית חלילה, וחזר על כך כמה פעמים. [עיין במכתבים שבסיום החיבור].

מדברי מרן מלכא הגאון רבינו עובדיה יוסף נר"ו בשיעוריו

ונציין כאן מה שמובא **בשעורי הראש"ל** (ח"ד עמ' טו-יז) מדברי **מרן מלכא נר"ו** בדרשה, בענין המתעכבים בשידוכים, ודבריו קילורין לעיניים, ומדברים בעד עצמם (מועתק בשפה חופשית):

"באים אלי רבים שאתפלל עליהם לזיווג, והם בני שלושים, או שלושים וחמש. ומה אעשה להם? הוא היה בררן, זו שמנה, זו רזה, הוא מחפש לו מומים ולבסוף נשאר בלא כלום. כתוב, הגמל בא וביקש קרניים, וגזרו לו את אוזניו, והן קצרות מן החמור. זהו סופו של מי שלא מסתפק בחלקו.

גם נשים באות, בנות עשרים ושמונה, שלושים, משום שהן בררניות, ומתוך כך נשארות לבדן. על כן צריכים ההורים להיכנס בעובי הקורה, שלא יתנו לבניהם ובנותיהם לעשות כאוות נפשם ולדחות הנישואים, שמצוה גדולה היא לקיים מצוות פריה ורביה".

ועוד מובא שם בחלק ב' (עמ' סא), **כדלהלן**:

"האם יבקש ויתפלל על שידוך בשבת? הנה השידוך תלוי בו, כיוון שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, הכל בידו, והוא דוחה זיווגו בידיים, כגון שאומר זו שמנה וזו רזה. ורק התפילה לתורה שאומרים: פתח ליבי בתורתך, שאין זה תלוי רק בהתמדה, אלא מבקש מה' שיכוון אותו בדעת ובחכמה, אבל שידוך אין תלוי בשמים, כי זה תלוי בבחירה שבידך, שאתה מברר לעצמך יותר טובה, ואלו המבררים ביותר, הם גורמים לעצמם שלא להינשא, שהרי ארבעים יום קודם יצירת הוולד בת קול יוצאת ואומרת "בת פלוני לפלוני", ואם כן כבר נקבעה לו האשה בת זוגו מן השמים, ועליו לקחתה ולא לברר ולברר..."

ושוב נשא מדברותיו הטהורות שם בחלק ג' (עמ' מ):

"באים אצלי אנשים בני ארבעים שנה ואומרים: אין לי אשה! האם אברא להם אשה? זה בן ארבעים לא לבינה... שהיה צריך לחפש לו אשה כמותו, למה הם ממתינים מלהינשא? בגלל שהוא בררן, רוצה יותר טובה כי הוא חשוב...

הגמרא (קידושין כו:) אומרת, הגיע לגיל עשרים שנה ולא נשא אשה, הקב"ה אומר תיפח עצמותיו, כיוון שהגיע לגיל נישואין ואינו נושא אשה. לכן אם יש לאדם בן כזה או בת כזאת, ידאג לזיווגם בזמנם. ולא יחפש לו הבחור תירוצים לקחת לו "מלכת יופי", אלא יקח לו אשה טובה, שמעשיה טובים בעלת מידות טובות. ויקבל על עצמו לקחתה, האם הוא מלך היופי? אלו המשתהים טועים ומעבירים זמנם בהבל, ואח"כ ספק אם יהיה לו .... לכן צריך כל אדם להיות שמח בחלקו".

ודברים היוצאים מלב טהור, אבינו רועינו מרן מלכא שליט"א, בוודאי שיכנסו ללב, ויפלו על אוזניים קשובות. ואשרי המדבר על אוזן שומעת, ישמע חכם ויוסף לקח. והבא ליטהר מסייעין בידו.

מעלת הנושא אשה לשם שמים

הנושא אשה לשם שמים, לחיות בקדושה ובטהרה ולהקים דור ישרים מבורך, יזכה לבנים תלמידי חכמים וסייעתא דשמיא מרובה. בפרט אם הגיע כבר לגיל מתקדם (או בזיווג שני).

וכך כתב ה"ארחות צדיקים" (שער האהבה): וכן הנושא אשה, יחשוב לשם שמים, שיקיים פריה ורביה ויהיה לו זרע עובד השם יתברך וירא שמים. או יחשוב שימלא תאוותו ויכלה יצרו באשתו, כדי שלא יתאווה לנשים אחרות וכו' או יכוון להברות גופו וכו'.
ועל ענין זה ציוו חכמים ואמרו (אבות ב, יז): וכל מעשיך יהיו לשם שמים. והוא שאמר שלמה בחכמתו (משלי ג, ו): "בכל דרכיך דעהו, והוא יישר אורחותיך". עד כאן.
ויעויין עוד בגמרא (סוטה יב.) שכל הנושא אשה לשם שמים, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה. ע"ש.
ועוד מובא בתנא דבי אליהו זכור לטוב (זוטא פ"ג): הנושא אשה לשם שמים, סופו הווין ליה בנים שהם מושיעים את ישראל בעת צרה, והם מרבים תורה ומצוות בישראל.
ומנין? צא ולמד מעמרם, שנשא אשה לשם שמים, ויצאו ממנו משה ואהרון, וכן בועז, ויצא ממנו דוד ושלמה בנו... ועליהם ועל כיוצא בהם ועל הדומים להם, **ועל העושה כמעשיהן** הכתוב אומר (ישעיה סו, כב): "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאום ה', כן יעמוד זרעכם ושמכם". ע"כ.
ואפילו משה רבינו ע"ה, אבי התעודה וראש האומה, נביא ה', בכל בֵּיתו נאמן הוא, כשלא מצא זיווג אחר, מפני שלא יכול היה לחזור למצרים מאימת פרעה, הואיל להינשא לגיורת (שמות ב, כא), ביתו של ראש הכמרים לעבודה זרה, עד שזכה גם חותנו להתגייר ולשוב בתשובה שלמה, וזכה הוא לגאול את ישראל ממצרים, ולהנחיל להם את התורה, ונקראה על שמו- תורת משה (עי' ס"ח, תק"ב). זכותו תגן עלינו. אמן.
ושם בתנב"א (פט"ז) מובא עוד: והנושא אשה לשם שמים, עליו הכתוב אומר (דברים כח, ג): "ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך, שגר אלפיך ועשתרות צאניך, ברוך טנאך ומשארתך, ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך", ולא עוד אלא שמוציאין ממנו בנים זכרים שמרבים תורה ומצוות בישראל, ומושיעין את ישראל בעת צרתן. ע"כ.
ומסופר על אחד מחשובי הדור שנשא את אשתו לשם שמים (אע"פ שהיה בה מום חיצוני מסוים) וזכה שכל בניו וצאצאיו תלמידי חכמים מופלגים. אשרי העם שככה לו.
וכמדומני אומרים בשם **הרב שך זצ"ל**: פרה נקנית במשיכה, ואין אשה נקנית ב"משיכה". וכל עוד המשודכת אינה דוחה אותו, וישנה התאמה בסיסית ביניהם, נראה שאפשר וצריך להמשיך להפגש, שהרי משיכה וקשר אמיתיים באים רק לאחר החתונה. (וכיוצ"ב כתב גם החזו"א).

נשואיו של החפץ חיים זיע"א

דוגמא חשובה בדורותינו למעלת הנושא אשה לשם שמים מוצאים אנו בפרשת נישואיו של רבינו החפץ חיים זיע"א:

ידוע, שה"חפץ חיים" היה יתום מאביו, ואמו האלמנה התחתנה שנית, ולאותו בעל היתה בת מאישתו הראשונה, וכשהגיע ה"חפץ חיים" לפרקו, הציע אביו חורגו את ביתו מאישתו הראשונה, שתזכה להיות כלתו של העילוי הצעיר- "ישראל מאיר".

ובימים ההם הוצעו ל"חפץ חיים" הצעות נכבדות, שידוכים של בנות עשירים מופלגים, ואחיו הגדול של ה"חפץ חיים" רצה לעכב את השידוך הנ"ל עם אביו חורגו, שלא היה איש אמיד. כששמע ה"חפץ חיים" שסיפור זה עלול להפריע בשלום בית בין אימו ובין אביו חורגו, לא רצה לשמוע בשום אופן שידוך אחר, וכך נגמר השידוך בסייעתא דשמיא.

ה"חפץ חיים" אמר לעת זקנותו, שרק בזכות אישתו הצדקנית זכה ללמוד תורה ולחבר חיבורים, מפני שהיתה תמיד מסתפקת במועט ולא דרשה שום דבר מענייני העולם הזה, וכך היה יכול ללמוד בשלווה.

ואילו היה לוקח אישה שאינה מסתפקת במועט, אמנם היה סמוך על שולחן חותנו הרבה שנים, אבל כאשר היה נגמר זמן זה, הרי היה צריך לדאוג לפרנסת בני ביתו, ובדרך כלל, מי שהתרגל לחיות בעושר, איננו יכול לשנות מהרגלו, ואז היה מוטרד ממחייתו... ולא היינו זוכים לכל ספריו הקדושים של ה"חפץ חיים". (הובא ב"אהליך יעקב" עמ' 10).

ישמע חכם ויוסף לקח.

פרק שביעי - מה יעשה המתאחר להינשא

המתאחר שלא ברצונו

וכאן המקום לציין מש"כ בספר 'יד דוד' (לג"ר דוד פרידמן, פסקי הלכות על הרמב"ם, דף סח), הובא ב"**שובע שמחות**" (שם):

אם מתאחר לישא אשה מחמת שאינו מוצא אשה ההוגנת לו, אזי אין לו בזה איסור. והביא ראָיה לדבר, שהרי גם בנשבע לישא אשה, אין מחייבים אותו לישא, עד שימצא את ההוגנת לו. ע"כ.

[וכן איתא בגמ' (ב"ק פ.), וברמב"ם (פ"ח מנדרים הי"ג). וכ"כ שאר פוסקים: עי' ברכ"י אהע"ז סי' א' סק"ט, יפ"ל שם סקי"ג, ערה"ש שם סק"י].

ונראה דהיינו דוקא כשרוצה מצד עצמו לישא אשה, ועושה ההשתדלות המתאימה, ואינו מבטל השידוך על דברים של מה בכך. או שהוא עצמו מעוניין בשידוך, אלא שהצד

השני אינו מסכים, שאז חשיב אנוס בדבר, ואנוס רחמנא פטריה. [ונראה שהוא הדין בבת המתאחרת להינשא. ועי' עוד לעיל פרק הששי].

וכ"כ **החפץ חיים זצ"ל** בספרו "מחנה ישראל" (פרק כה) דאם הוא אנוס לא עובר בעשה. וכן מובא בשם **הגרי"י קנייבסקי זצ"ל** (בספר 'תולדות יעקב' עמ' שלה), דכל מה שאמרו חז"ל על בן כ' שלא נשא אשה, זהו דוקא אם לא השתדל לעשות את המוטל עליו, אבל אם השתדל ולא הצליח, לא נאמרו עליו הדברים הללו. עכ"ד.

ובספר "מעשה איש" (ח"ד עמ' רכא) מובא בשם **החזו"א זצ"ל** שאמר, מ"ש בגמ' על בן כ' שלא נשא אשה, היינו דוקא שמציעים לו שידוך, ואינו מתייחס להצעה ודוחה אותה בדברים של מה בכך. אבל אם מציעים ובודקים ורואים שזה לא מתאים [ע"פ דעת התורה], אין חובה לעשות את השידוך. עכ"ד. (וע"ע שו"ת מהר"ם שיק, חאבה"ע סי' א').

ועכ"פ בחור שלמרות כל השתדלותו ומאמציו למצוא את בת זוגתו עדיין לא זכה לכך, לא ירפה מזה חלילה, אלא ירבה בתפילה ובצדקה ומעשים טובים.

וישקיע את ראשו ורובו בלימוד תורתנו הקדושה ככל האפשר, בבירור הסוגיות בהבנה ובעיון בדברי הראשונים, וע"י שיהיה שקוע בתורה יוכל להינצל מהרהורי עבירה.

והוא הדין לבת המתעכבת בשידוכים שתרבה בתפילה ותחנונים, ובצדקה ומעשים טובים. (ועי' לעיל פרק ראשון, אות ד').

וסוף הישועה לבוא!

מידת הבטחון

אע"פ שנסיון תקופת הרווקות, כשהיא מתמשכת ומתארכת, איננו קל כלל ועיקר, עלינו לזכור בעת כזו מה שמבואר בספרים שאין הקב"ה מביא לאדם נסיון, אלא אם כן יוכל לעמוד בו.

לכן, לתועלת הענין הרינו מציגים בזה תמצית מדברי ספר "חובות הלבבות" בנושא הבטחון, שראוי לשנן בכל עת, ובפרט לעת שכזאת:

שבעת העניינים שידיעתם מביאה למידת הבטחון בה'

שבעת העניינים שידיעתם מביאה למידת הבטחון בה'

על פי ספר "חובות הלבבות", שער הבטחון, פרק ג.

א. אני מאמין/ה באמונה שלמה שה' יתברך מרחם עלי יותר מכל מרחם.

ב. אני מאמין/ה באמונה שלמה שה' יתברך יודע בחכמתו בתכלית השלמות, מהי התועלת האמיתית שלי.

ג. אני מאמין/ה באמונה שלמה שה' יתברך חזק מכל חזק, ואין מי שימנע אותו מלהטיב לי, כאשר יחפוץ בכך.

ד. אני מאמין/ה באמונה שלמה שה' יתברך שוקד ללא הרף על טובתי והצלחתי בתכלית, ואינו מסיח את דעתו ממני, ולא נסתר ממנו דבר.
ה. אני מאמין/ה באמונה שלמה שאין אף לאחד מהברואים יכולת ורשות להועיל לי או להזיק לי, כי אם ברשות הבורא יתברך.
ו. אני מאמין/ה באמונה שלמה שה' יתברך הוא טוב ללא גבול וגומל חסד, גם אם איני ראוי/ה לכך מצד מעשי.
ז. אני מאמין/ה באמונה שלמה שה' יתברך הוא לבדו קובע ומנהיג את כל המתרחש בעולם, והוא סיבת הסיבות ועילת העילות לכל מה שיתרחש בחיי.

מבחן האמונה

אחד ממבחני החיים שרבים מתקשים בהם, הוא עניין זיווגו של האדם. זהו מבחן של אמונה המתמשך מהשלב של חיפוש הזיווג ולכל אורך החיים המשותפים, גם אחרי שהתחתנו.

במבחן האמונה של מציאת הזיווג ישנן כמה נקודות שבהם צריך התחזקות גדולה במיוחד. אחד מהנסיונות הקשים הוא ההמתנה הארוכה עד לישועה. צריך לדעת שהקב"ה משגיח על האדם בצורה הטובה והמדויקת ביותר בשביל התיקון שלו בעולם, וכל זמן שאינו נותן לו את זיווגו זה סימן שהמצב הטוב ביותר בשבילו כרגע זה להיות רווק. כי ה' יודע שעכשיו הוא יכול להתקרב אליו דווקא ע"י החיסרון הזה.

זהו כלל גדול בכל מיני חסרונות שיש לאדם, שצריך להאמין שדווקא אותו חיסרון שיש לו, הוא השלמות שלו, והוא לעת עתה המצב הטוב ביותר שממנו יכול הוא להתקרב אל ה' יתברך.

מה שעליו לעשות הוא לנצל את הזמן של ההמתנה לעשות שליחותו הנוכחית בתורה ומצוות, וגם כדי להרבות בתפילה על הזיווג. כל תפילה ותפילה שמתפלל תשפיע בצורה ישירה על חיי הנישואין שלו, ולכן צריך שיתפלל על כל פרט ופרט. פירושו, שלא יתפלל רק באופן כללי שיתחתן, אלא יבקש על זיווגו שיחיו בשלום ויסכימו בכל העניינים וגם בעבודת השם, וכן שלא תהיה היא עקרה, ושלא יהיה הוא עקר, שיהיה שלום בין המשפחות, ועוד ועוד פרטים, ע"פ כללי השלום בית [ועי' לעיל פרק ראשון אות ד' בהרחבה].

מי שמיישם את עצמו היטב לשם מה הוא בא לעולם, ומהי התכלית שלו בעולם הזה, אינו בהול כלל להתחתן [**אמר המעתיק**: רצונו לומר, אחר שעשה את ההשתדלות הראויה, והעיכוב נובע מדברים שאינם בידו, כדלקמן], כי חייו מלאים בתוכן ובעבודה להשיג ולקנות

את מידת האמונה, וכל רצונו להתחתן הוא מחמת שיודע, שלעיקר שלמות האמונה מגיעים רק אחרי שמתחתנים, כי המבחנים העיקריים שמעוררים את האדם להשלים את אמונתו הם בחיי הנישואין, ולכן הוא סומך על ה' שיודע מתי העת המתאימה לכך, והוא מרוצה בכל מצב.

אדם זה זוכה לציון 'מצויין' באמונה, כי הוא מקבל את העיכוב שיש לו במציאת הזיווג באהבה ובשמחה, ועושה כל מה שביכולתו לעשות. חייו יפים כבר בעולם הזה, והוא יזכה למצוא זיווג טוב, ולשכר גדול בעולם הבא.

לעומתו מי שחסרה לו אמונה, תולה את העיכוב שיש לו בזיווג בכל מיני סיבות טבעיות, ועושה השתדלויות רבות ביגיעות גדולות, או שמתייאש מכל וכל, והוא אינו יודע שכשיבוא הזמן שהוא צריך להתחתן, ה' ישלח לו את זיווגו אפילו עד לפתח ביתו אם צריך, והוא יעמוד מתחת לחופה לא יאוחר שניה אחת מהזמן שנקבע לו משמים לזה.

אדם זה נכשל במבחן האמונה, הוא מאבד את בטחונו העצמי, ונופל לרדיפה עצמית ולעצבות וכדומה. לכן עצתו שיתפלל הרבה על אמונה, ויבקש: רבונו של עולם, תן לי אמונה שאתה מחליט מתי אתחתן, ושלא שכחת אותי, שאתה אוהב אותי, ושכל העיכוב הזה הוא רק לטובתי, וכו' וכו' [עי' לעיל בסמוך 'מידת הבטחון'].

מבחן נוסף הוא בחירת הזיווג. אדם שיש לו שכל ישר יודע שאין שום אפשרות לדעת באמת מי הוא זיווגו האמיתי בשמיים, ויודע שהוא אינו יכול להכיר באמת את תכונותיו ואופיו של העומד מולו, עד שיחיה במחיצה אחת עימו. לכן הוא אינו מרבה בחקירות ובירורים, רק סומך על ה' ואומר לו: רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שאין לי שום אפשרות לדעת מי הוא זיווגי באמת, רחם עלי ועזור לי למצוא את הזיווג המתאים לי ושאתחתן בלי שהיות ובלבולים כלל. [עי' בתפילת החיד"א לקמן בסיום].

כללו של דבר- העיקר הוא לבטוח ולסמוך על ה' ולהרבות בתפילה, ובוודאי מי שסומך על ה' ומרבה בתפילה הוא יחסוך לעצמו הרבה צער ועוגמת נפש, ויזכה להתחתן ולחיות חיי נישואין טובים ויפים.

(מתוך הספר "בגן האמונה המבואר" **לגה"צ הרב שלום ארוש שליט"א**, עמ' קפו).

לסיום פרק זה, מן הראוי להביא כאן מעשה קטן ובו דבר עידוד ממרן **החזון איש זצ"ל**: למרן החזון איש זצ"ל, התבטא פעם אב מודאג שבתו הגיעה לפרקה ולא הצליח להשיאה, "אין בחורים" – אמר האב "אני מודאג". חייך רבינו ואמר: "כמה אתה צריך, אחד, נו אחד עוד ישנו!" (מהגאון רבי שמריהו גריינימן זצ"ל, 'מעשה איש' ח"ג עמ' ר"מ).

פרק שמיני - בין האירוסין לנישואין

א. צניעות וקדושה

להרבות בלימוד

אחר האירוסין יש להרבות בלימוד כל מה שאפשר (**הגרא"מ שך זצ"ל** במכתב), **והג"ר מרדכי גרוס שליט"א** (מילי דבי הילולא פ"ה ס"ח) מעורר שבזמן הזה יתחזק החתן ביותר בלימוד התורה ועבודת השם, כפי שאמרו רבותינו שבתקופת האירוסין יש להרבות בזכויות שיעמדו לו להקמת בנין ביתו עדי עד.

והגר"ש הלוי וואזנר שליט"א, מספר, שהיה נוכח בעת נישואי המנוח הרה"ג רבי אליעזר ברויאר זצ"ל שהתקיימה בווינה, כשבחדר הייחוד עשה המנוח ז"ל סיום הש"ס (!), ממה שלמד בימי בחרותו. ישמע חכם ויוסף לקח. ואוי לנו מיום הדין.

אסורי קירבה

מהראוי שלא להאריך בחודשים רבים את תקופת ההמתנה שבין האירוסין [שידוכין/תנאים] לנישואין, אלא כפי הצורך ההכרחי לסידור העניינים, כי רבים המכשולים העלולים להיגרם מכך, בהרהורי עבירה, הסתכלויות ונגיעות אסורות, ה' ישמור וירחם, וכדומה.

אחר שקבעו והסכימו על השידוך, אין היתר ע"פ ההלכה לחתן להתבונן עוד במיועדת להיות כלתו, עד אחר החופה, אלא דינה כשאר נשים, שמותרת לו מן הדין רק בראיה בעלמא לפי תומו, בלא כוונה ליהנות. ולא שייך בזה ההיתר משום שעתידה להינשא לו. כמו כן, אסור להרהר במשודכתו כמו בכל אשה אחרת. ("**חוט שני**" **להגר"נ קרליץ שליט"א**, שם. ועי' מ"ב סי' עה סק"ז).

והג"ר מרדכי גרוס שליט"א (שם ס"ג) כתב שמכיוון שהיא מציאות חדשה לחתן ולכלה, יש להם מאוד להיזהר מלהכשל באיסורים אלו, כגון: אסור לו לשחוק עמה, ולהקל ראש כנגדה, אסור להתבונן ביופיה ובתכשיטה, אסור להריח בשמים שעליה, אסור להתבונן בבגדיה, אסור לשמוע קול שירה שלה [וגם כשהוא בטייפ], ואף ניגון בכלי נגינה אין לה להשמיע לו. וחלילה להם מלדבר על ענייני צניעות וקביעות מועדי החופה [וסתות וכד'].

וכמבואר כל דבר במקומו בש"ע ובפוסקים. וע"ש עוד מש"כ בזה.

ויש להזהיר את החתן והכלה, שישמרו בכל משמר שלא להיכשל ח"ו בנגיעות אסורות, ובפרט כאשר הם מטיילים ברחובה של עיר, וכבר צווחו על כך רבנן קשישאי. והחתן עובר בזה גם על עוון נידה החמור. וברור הוא שגם לכלה המיועדת אסור לגעת במשודך

שלה, עד אחר החופה, שהרי היא מכשילתו באיסור נגיעה החמור, ובהרהורי עבירה, ומגרים יצר הרע בעצמם.

והחפץ חיים זצ"ל (בספר גדר עולם פ"ח אות ב') כתב שהמקלים בזה עתידים ליתן את הדין על זה בעולם הבא, וגם לא יראו טוב בעולם הזה. השם ישמרנו.

חומר איסור ייחוד

עוד יש להזהירם שלא יבואו לידי איסור יחוד כלל וכלל. ונכון שגם יחמירו על עצמם שלא לעלות במעלית כשהם לבדם, וכן כל כיוצ"ב. וכן אסור למשודך לנסוע ברכב לבד עם המשודכת (הגראמ"מ שך זצ"ל. מבקשי תורה כה, ה, עמ' רנב). וראוי לחתן שגם לא ירבה להכנס לבית כלתו לבקר או לאכול שם בתקופה זו, אפילו דרך ארעי (עי' שו"ת חיים ושלום ח"ב סי' פט). ועי' בזה עוד לקמן.

התכתבות בין החתן והכלה

ועוד הוסיף (במילי דבי הילולא שם בסע' א') שנכון שגם לא יכתבו מכתבים זה לזה, חוץ ממכתבי ברכה קצרים המצורפים למתנות [ולענין עצם נתינת מתנות בתקופה זו עיין מש"כ בסמוך לקמן]. והגרא"ז מלצר זצוק"ל כתב שיש לקצר במכתבים ככל האפשר ואין להורות היתרים בזה, כי הדברים חמורים מאוד. והוא חמור הרבה יותר מאוכל מצה בערב פסח. והבן.

ובשולחן העזר (סי' ד' סע' א') כתב שיש למנוע חליפת מכתבים בין החתן והכלה כי זה גורם כמה איסורים ומכשולות. וה"ה החלפת תמונות ביניהם. והַיָּרֵא את דבר ה' ישגיח על בניו ובנותיו היטב היטב בזה.

[א"ה: ובימינו שנתחדשו פקסמיליות, ודוא"ל - אי מייל- , ואינטרנט ופלאפונים ושאר מרעין בישין למיניהם, יש לפקוח עין ולהשמר גם בזה].

משלוח מתנות לכלה

מותר לשלוח מתנות למשודכתו, כיון שצריך שיהיה קצת קירוב ביניהם, שלא ינשאו כאנשים זרים, וגם בזה יש גבול שלא ירבו יותר מדי, ואסור לעבור את הגבול. ("**חוט שני**", שם).

כשחל יום הפורים בתקופת השידוכין, והמשודך רוצה לשלוח 'משלוח מנות' למשודכתו, טוב יותר שישלח לבית אביה, היינו למשפחתה באופן כללי, והיא תהיה בכללם, ולא ישלח לה משלוח באופן אישי, שלא יבואו לידי ספק קידושין.

[והיינו, שלא יאמרו שזהו סבלונות שאחר הקידושין, ונחשוש שמא קידשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו. עי' רמ"א או"ח תרצ"ה ומ"ב שם. ואע"פ שמרן בש"ע אה"ע (סי' מה סע' ב') כתב שבא"י וגלילותיה אין חוששים לסבלונות, והיינו מפני שכ"ע מסבלי והדר מקדשי. ע"ש. מ"מ לכתחילה ראוי

לחוש שלא לבוא לידי כך, בפרט שיש מיעוט דמקדשי והדר מסבלי, וכמ"ש הרמ"א בהגה באה"ע שם. ע"פ הערת 'איש מצליח' במשנה ברורה שם. וע"ע ברמ"א שם סע' א' בשם מהרי"ק שורש קעא, שי"א שאין חוששין לסבלונות שהכלה מקבלת ע"י אחר. ע"ש. ועי' באבני מילואים שם סקי"א, ובטעמי המנהגים תתקל"ו בהגהה].

שינה בבית הכלה

אע"פ שמעיקר הדין מותר לחתן לישן לפני החתונה [בשבת, אחר האירוסין] בבית כלתו, כשהם בחדרים נפרדים, כאשר ישנים באותו בית גם ההורים ושאר בני המשפחה, וכן להיפך (וכן פסק מרן שליט"א, הובא בספר 'קדושים תהיו', עמ' 151), מכל מקום ראוי מאוד שהחתן או הכלה ישנו לחוד בבית שכנים או ידידים [מבוגרים], כדי להתרחק מן הנסיון, ולבל יכשלו ח"ו בהרהורים אסורים.

["**חופה וקידושין**", עמ' סד. ע"ש. וכן הביא **ב"אהליך יעקב**", עמ' 25, מעשה שהיה בחתן שסיפר לגרא"מ שך זצ"ל, שהורי הכלה גרים בחיפה והזמינו אותו כנהוג לשבת. והורה לו שרק בליל שבת יאכל אצלם, ולמחרת שלא ילך לכלה ולא יתראה עמה. ע"ש. וע"ע בדברי הרה"ג נאמ"ן שליט"א באור תורה אלול תשמו סי' קלב].

ב. פגישות בין האירוסין לנישואין

הגרי"ש אלישיב שליט"א, השיב לשואלו, דבזמננו ישנם הנוהגים להרבות בפגישות בין התנאים לנישואין, אבל אין ראוי לנהוג כן, אלא למעט בפגישות. (מבקשי תורה כד, קעו. הובא ב'אהליך יעקב' עמ' 25).

וה"**קהילות יעקב**" זצ"ל אמר, שלא יפגשו הרבה, ושמספיק **אחת לחודש**, ואפשר גם בפחות מזה ('ארחות רבינו' ח"א עמ' רע"ד).

וכן הורה **הגאון רא"מ שך זצ"ל** (במכתב מיום כ"ג כסלו תשל"ד, הובא במבקשי תורה, כרך ה', קובץ כ"ג עמ' ח') שאחרי האירוסין אסור להיפגש הרבה פעמים, ובפרט שיש כמה פעמים שבאים לידי יחוד, ושיפגשו **פעם בשלשה שבועות**, ואפשר להסביר להכלה שזה מפריע בלימוד. ואחרי האירוסין יש להרבות בלימוד מה שאפשר, ולטיולים ודאי שלא כדאי, ולבקר אצל קרובים עם הכלה גם לא להרבות. ע"כ.

ובמקום אחר כתב לענין שיחות בטלפון, שדי להתקשר בטלפון פעם אחת בשבוע קודם השבת לברכת "שבת שלום" ולהחליף כמה מילים ולא יותר (מבקשי תורה כד, קעח). ע"כ.

[א"ה: ואוי לאזניים ששומעות בימינו על שיחות של שלוש וארבע שעות ויותר לתוך שעות הלילה המאוחרות].

וכן כתב **הגר"נ קרליץ שליט"א** ("חוט שני", שם): ריבוי הפגישות ביניהם ודאי אינו ראוי אחר שהחליטו להינשא, וגורם לתוצאות הפוכות שיקוצו זה בזה. ובכלל זה פגישות

ממושכות, או תכופות, שאז קשה שלא להכשל בזה. ובודאי יש להיזהר מאיסור יחוד. ע"כ.

בכל מקרה שהדבר אפשרי, יש להעדיף בתקופה זו קשר טלפוני- תכליתי ותמציתי- מאשר מפגש פנים אל פנים, כשאינו חיוני.

מנהג טוב שלא להתראות לפחות שבוע ימים לפני מועד החתונה, וראוי לאמץ מנהג זה. ויש המקפידים שלא לדבר ביניהם אפילו בטלפון בימים אלו, ומנהג יפה הוא.

ג. שמחת החידוש

אריכות ההמתנה וריבוי הפגישות פוגעים גם בשמחת החידוש, כמו שכתוב בדרכי משה (אבה"ע סי' נה ס"ק א) בשם הכלבו: ארוס וארוסה אסורים לדור יחד **שמא יתייחדו**, ועוד **שמא יקוצו זה בזה** וכו', [ויבואו לידי שנאה מחמת שרואין זה את זה תדיר (הכלבו)], ואפילו שידוכין בלבד בלא אירוסין וכו', וכן איתא במדרש. עכת"ד.

וזה לשון המדרש (מד"ר בראשית יז, ז'): אמורה הייתי להינשא לאחי אמי [אמרתי אני בליבי להינשא לו. מתנות כהונה], ועל ידי שגדלתי עמו בבית התכערתי בעיניו, והלך ונשא לו אשה אחרת, ואינה נאה כמוני. ע"כ.

והיינו, מתוך שהיו המשודכים קרובים מדי למשך תקופה ארוכה, חיפשו מומים זה בזה, והכירו יותר מדי את החסרונות של זולתם, ולבסוף באו לידי שנאה וניתוק, ואפילו שהשידוך השני עמו נתקשרו אח"כ היה מכוער יותר מהראשון.

וכיוצא בזה מבואר בפסיקתא (דרב כהנא, ה, מד): "תוחלת ממושכת מחלה לב" (משלי יג, יב) – זה הנושא [המארס] אישה ונוטלה לאחר זמן, "ועץ חיים תאווה באה" (שם) – זה המארס אשה ונוטלה [נושאה] מיד.

וכ"כ ביפה ללב (ח"ד סי' נ"ה אות א') על דברי הרמ"א הנ"ל, שרוח ה' דיבר בו, וכמה שידוכים מתבטלים בשביל זה, ואפילו שלא היו דרים ביחד רק שהם נכנסים ויוצאים **פעמים רבות** באו לידי פירוד הלבבות ונפרדו זה מזה. ע"כ.

מכאן ש**תקופת האירוסין שמתמשכת וריבוי הפגישות בתקופה זו, הם אינם לתועלת, ואף יש חשש לאובדן ההערכה ההדדית, ולניכור בין בני הזוג.**

ד. עד כמה להמתין? (זירוז החתונה)

יש לזרז אם כן את קביעת מועד הנישואין ככל האפשר. וב"**שובע שמחות**" (שם עמ' לז, וכ"ה ב"חופה וקידושין" עמ' סו) כתב:

אין להתעכב זמן רב בין האירוסין לחתונה, כדי שלא יבואו ח"ו לידי מכשול של נגיעה והסתכלות אסורה, ויקיימו בעצמם, ויאמר לקוצרים ה' עמכם. וישתדלו לקיים החתונה **עד לג' חודשים בלבד** בין האירוסין לחתונה.

ובמקורות שם כתב, שגם **מרן מלכא נר"ו** עומד על כך שיש לזרז את החתונה, **שלא יעברו 90 יום מיום התנאים**. והציע כמה פעמים, שלאחר שהצדדים הגיעו ביניהם להסכם על הסך שהם יכולים לעזור לחתן ולכלה, יוסיפו עוד סך מסוים, בתנאי שהחתונה תתקיים **תוך חודש-חודשיים** מן האירוסין, **והחתן והכלה לא יפגשו הרבה**. ע"כ.

והגרא"מ שך זצ"ל היה מורה לכל החתנים שנכנסו אצלו אחרי התנאים, שיש לעשות את הנישואין **כמה שיותר מהר**. והוסיף, שפעם [בימים עֲבָרוּ] היו צריכים לתפור את הכרים והכסתות וכל המלבושים לצורך החופה בעצמם, וכל זה לקח הרבה זמן, אבל בימינו ניתן לקנות את הכל ביום אחד. [וניתן לזרז את מועד הנישואין יותר. הרב רפאל וואלף שליט"א, מנאמני ביתו של הרב זצ"ל. מבקשי תורה, כד, קפג].

ה. השפעת הצניעות על חיי הנישואין בעתיד

והוסיף ב"**שובע שמחות**" שם (במקורות) בשם ראש ישיבת חברון **הגאון ר"מ חברוני זצ"ל**, דמרגלא בפומיה, שעברו תחת ידו אלפי בחורים, והדבר נתברר אצלו כי בחור שנכשל בין האירוסין לחתונה במגע או בייחוד וכד', אין השלום שורר בביתו [כמובן, אם לא שיעשה תשובה שלמה], ופעמים אף מגיעים לידי גירושין, או שחייהם יחד מוגדר "בדיעבד", ה' ירחם. ע"כ.

ומטו משמיה **דמרן החזו"א זצ"ל** שבחור שלא נזהר בזמן השידוכים מאיסור ייחוד או מנגיעה ח"ו, יהיו לו אחר הנישואין בעיות, והוסיף שזה בדוק ומנוסה.

וסיפר רבינו על חתן וכלה שלפני נישואיהם הלכו באופן שאינו צנוע, ולאחר כעשרים וחמש שנה נתבע בנם לדין על מעשי מרמה וזיופים של כספים, ותלה רבינו ששורש הסיבה הוא ההתנהגות של אביו ואמו בחוסר צניעות עוד קודם נישואיהם. (הובא ב"שערי פרנסה", שם).

ומכלל לאו אתה שומע הן, שככל שמתקדשים יותר קודם החתונה, חיי הנישואין מוצלחים יותר. וכן כתב **הגאון רא"מ שך זצ"ל** (שם) שכל מי שיתנהג בדרכי הצניעות קודם החתונה, יתברך משוכן במרומים בכל הטוב, ויזכה להקים בית של תורה ויראָה ואושר. וכן הבטיח **מרן הגאון רבינו עובדיה יוסף שליט"א**: ומי שנזהר בצניעות בתקופת האירוסין, יראה ברכה והצלחה ושלום בית.

ו. התשלום לשדכן

כאן המקום לציין את אזהרת הפוסקים להקפיד בתשלום דמי השדכנות למי שעשה את השידוך. ויש שכתבו שמי שלא משלם זאת עובר בגזל, ועלול ח"ו לבוא לידי בעיות בביתו. (עי' רמ"א חו"מ סי' קפה סע' י', וסי' פז סע' טל. וע"ע פניני הקהילות יעקב ח"א עמ' נח ועמ' כט, ושעורי הראשל"צ שליט"א. והפוסקים האריכו בזה טובא. ואכמ"ל).

ז. חובת ההדרכה לחתונה

על ההורים והמחנכים מוטל להעביר לבניהם את ההנהגה הראויה לטהרה וחיי נישואין תקינים ע"פ התורה, ובמידת הצורך יש להסתייע באנשים הראויים והמוכשרים לכך.

[עי' ספר היראה לרבינו יונה, וכ"כ החפץ חיים בספרו טהרת ישראל. הובאו ב'חופה וקידושין' עמ' קיא. ע"ש. וע"ע באורך בהקדמת הריא"ז מרגליות לס' דעת קדושה להרמב"ן. הובא בבית חתנים ח"א עמ' ס"ט. ע"ש].

יש לבחור באברכים, או מדריכי חתנים וכלות יראי שמים שהוסמכו לכך, ומומלצים ע"י רבנים מוכרים. עדיף שיהיו גם בעלי נסיון בענין, בפרט בצד המעשי של הדברים, ושיהיו גם בעלי גישה נוחה וכושר הסבר טוב, ומבינים לנפש החתן והכלה.

שומה על המדריכים והמדריכות לדייק היטב בדבריהם, ולבססם על דעת גדולי התורה. בכל מקרה של ספק או חריגים, אין להתבייש להתייעץ עם דעת תורה מוסמכת [הדברים אמורים בעיקר לגבי מדריכות כלות].

יש לתת את הדעת לשנויי מנהגים, ושיטות פסיקה שונות, וכן להתאים את ההדרכה לזוג הנידון לפנינו, כמובן בהתחשב במנהגי החתן והכלה גם יחד. רצוי מאוד שיהיה תאום עמדות בין המדריך של החתן ובין המדריכה של הכלה [עדיפות לבעל ואשה ששניהם משמשים כמדריכים], כדי למנוע חילוקי דעות מיותרים בהמשך חיי הנישואין, הנובעים מגישות שונות שנלמדו לפני כן.

כמו כן, ראוי שהמדריכים והמדריכות ינצלו את הפגישות עם החתן והכלה [בפרט כשאינם מרקע תורני מובהק], לחזקם ולעודדם בענייני מידות טובות, כשרות וצניעות, ושאר הנהגות והשקפות נכונות ע"פ דעת תורה צרופה, והכל במידת הצורך ובמידת האפשר, לשם שמים, ביראת שמים טהורה, בחביבות ובדרכי נועם.

כדאי ליצור אווירה נעימה וידידותית במפגשים, ולנצל אותם, "בין השורות", להרגיע את המתחים של החתן והכלה לקראת החתונה, ולחזקם בגוף ונפש.

מרן שליט"א סיפר באחד משיעוריו מקדם על ביתו הרבנית תח', ששימשה באותה תקופה בהדרכת כלות הנרשמות לנישואין ברבנות, והיתה מחדירה בהן, דרך אגב, אהבת ה' ויראת שמים טהורה.

והנה אחת הכלות שעברו דרכה, שהיתה לומדת כסטודנטית, סיפרה לאחר המפגש, שנכנסה אצלה מתחילה בהרגשה של עלבון וזלזול כלפי התורה ומצוותיה. אך לאחר השיחה, שהיתה במתק שפתיים ובנועם שיח, שינתה דעתה מן הקצה, וקיבלה עליה לקיים את כל דבריה בשלמות, ואף קבעו להיפגש בהמשך, וכך הלכה הכלה והתחזקה, והפכה לבת ישראל כשרה. אשרי המחַזקים ואשריהם המתחזקים. ולמזהי'ר ולנזהר ירבה שלומם כנהר. ותורתנו דרכיה דרכי נועם, וכל נתיבותיה שלום.

ישנן מדריכות כלות שמלמדות אותן (בקיצור), בנוסף להלכות טהרה, הנהגות ואישות בפרוטרוט, גם דברים בסיסיים הנצרכים לניהול הבית החדש, כגון משק הבית, בישולים קלים, אופני קשירת כסוי הראש, וכדומה. ואשריהן ואשרי חלקן.

כן חשוב מאוד לשמור על קשר אמיץ עם בני הזוג ביום החופה ולאחריה, בפרט בתקופת הנישואין הראשונה, ולעקוב כיצד מתבצעים הדברים הלכה למעשה. אעפ"כ, מובן שיש לשמור על פרטיותם וצניעותם של בני הזוג ככל האפשר.

אין לסמוך בבחירת המדריכים/ות על אנשים וכן נשים, שאינם מוסמכים ומוכשרים לזה די הצורך, ופעמים שהם אף ריקים מיראת שמים, ודבריהם אינם מיוסדים על דעת תורה, ומלמדים ונותנים עצות כפי העולה על רוחם, ולעיתים אף בניגוד לדעת התורה. יש להקפיד אם כן שיקבלו החתן והכלה הדרכה טובה ומעולה, בפרט כשמדובר בזוגות בעלי רקע מיוחד, או כאשר ישנם מצבים חריגים המצריכים גישה אישית ופרטנית [בין בהנהגה, ובין בהלכה].

אָל להורים ולמחנכים לחסוך בכך, שהרי הדרכה טובה היא המפתח לחיי נישואין טובים ותקינים לכל חייהם, ואין הוצאה זו נופלת בחשיבותה משאר ההוצאות היקרות של החתונה, ועל זאת ניתן להמליץ: לא תהיה כהנת כפונדקית.

הנסיון הוכיח שהרבה עגמת נפש, מריבות וחילוקי דעות בין בני הזוג, ואפילו גירושין ה"י, יכלו להימנע אילו היו בני הזוג מקבלים הדרכה נכונה.

והוא הדין להרבה מכשולות בהלכות טהרה, וכן עיכובים מיותרים בפריה ורביה, ובחיי אישות מתוקנים, שיכלו להיחסך בהדרכה טובה קודם הנישואין.

חשוב להשקיע בהדרכה טובה, ויפה שעה אחת קודם, כדי שלא נצטרך להשקיע בזה זמן, ממון ועגמת נפש מיותרים, לאחר הנישואין, ופעמים שזה כבר מאוחר מדי. וכבר אמרו, איזהו חכם הרואה את הנולד, ואין חכם כבעל הנסיון.

מקובל בפי הבריות: **אין זוג לא מוצלח, יש זוג לא מודרך** [ונוסיף: לא מודרך] **נכון**!.

ונסיים חלק זה בדברי הגאון הצדיק **רבי שמשון פינקוס זצ"ל** (תפארת אבות- בנין הבית היהודי, עמ' חי): כשם שהבחור צריך להכין עצמו קודם החתונה לקראת המצב החדש אליו זכה להגיע, כך צריך האברך לחזור ולשמוע, לשוב ולהתייעץ, במהלך שנות נישואיו, כיצד עליו לנהל את ביתו בדרך הנכונה. "ושומע לעצה חכם".

בעזר השי"ת ובישועתו, נקי נדר, יֵצא לאור ויופיע אם ירצה ה', החלק השני של החיבור, ובו פרטים רבים בעניין ליל החופה והמסתעף, בהנהגה ובהלכה באורך וברוחב בפרוטרוט, וכן כמאה הנהגות יקרות בחיי הנישואין לבעל ולאשה, ע"פ רבותינו הקדושים, מעט המחזיק את המרובה. לזכות בהם את הרבים לכבוד ה' יתברך.

וה' הטוב יעזרנו על דבר כבוד שמו.

סיכום - איך מוצאים את האשה הנכונה?

צעירים רבים חושבים שבן זוגם שאיתו יהיו מאושרים, הוא זה שמתלהבים ממנו בפגישה אקראית ברחוב. הנבערים מדעת קוראים לזה "אהבה". אם תבוא להציע להם מישהו מוכר, מתאים, יהיה זה בעיניהם חילול הקודש: כך מכירים אשה? לפי אינפורמציה קרה?

הבה נתאר לעצמנו את הצעירים הנ"ל, מחפשים לקנות מכונית. הם רוצים דֶגֶם כזה וכזה, נפח מנוע כזה וכזה, ושיעמוד בביצועים אלו ואלו, וגם במחיר כך וכך. מהו הסיכוי של אדם, להלך כך ברחובה של עיר, ולפגוש פתאום בעל מכונית בנתונים בדיוק הנ"ל, ואשר יציע לו לקנות את המכונית? אפס! אין סיכוי כלל.

ומעניין, שאותם צעירים חושבים שבדרך זו אמנם ישיגו את בת זוגם... ההחלטה הגורלית ביותר בחיים, תפול לידיהם "במקרה" ותהיה מתאימה לבנות בית יחדיו.

הלא לכל אדם תכונות, השכלה, נטיות, אורח חיים, שכל, רגש משלו, ומהלכים להם אלפי תמימים, ומדמיינים לעצמם שבדיוק מה שטוב להם לחיים, יסתובב ברחוב, במקרה מול עיניהם.

ויסולח לנו אם נזכיר, שמי שישקיע את כל רכושו בקניית מכונית, ולא יבדוק כלל את יכולתה וכישוריה, אלא "יימשך" אחר צבעה היפה... הלא יֵחשב לכסיל גמור, ודי לחכימא. אגב: מכונית עוד אפשר למכור, וחסל. אבל גירושין? הרי זה אסון!

בלי להשתמש בבדיקות השכל הקר לפני שנחבלים ברגש, אין סיכויים רבים לנישואין. אכן יש לומר ברורות: גם במלא השכל שלנו, עדיין לא נוכל להחליט מה טוב, אילולא סיוע מהשמים. כל אחד כבר ראה ודאי, שזיווגו של אדם הוא מעל לטבע. (אנשים שנראו כלא מתאימים כלל קשרו קשר והצליחו. ואחרים שנראו כמתאימים מאד לא הצליחו. עי' קריינא

דאיגרתא ח"ב, י"ז). אנשים רגילים לפטור תמיהה זו במילה "מזל"... אליבא דאמת, כפי שמוסרת לנו הגמרא, הקדוש ברוך הוא, הוא, שיושב ומתכנן את הכל.
הקדוש ברוך הוא לבדו מייצר את הנסיבות שיביאו להיכרות זה עם זו, ושולח די והותר איתותים ורגשות לאדם, לעזור לו להחליט. בתורה עצמה כבר נמסרו ההוראות, כיצד לחפש אשה, מה לחפש בה, מתי להסכים, ומתי לא.
הקדוש ברוך הוא גם נתן לנו את חכמי התורה, ושאר אנשי קשר שלוחי דרבנן, ישרים ונאמנים, ושולח דרכם עצה והכוונה. תפקיד האדם הוא רק לא לקלקל! לא להחמיץ את בת זוגו, על ידי החלטות מוטעות או בררנות מיותרת. הקדוש ברוך הוא נוהג כך עם כל אחד, אבל דרושה תפלה רבה, שאכן העיניים יפקחו להחליט נכון.
ועל כל פנים, ההולך בדרך זו שבה הנחתה אותנו התורה, בודאי יכוון מלמעלה, וימצא את בת זוגו לאורך ימים טובים ומאושרים. (**ע"פ עלון "האיגוד", הובא בספר "אנשי קודש" עמ' פז**).

קובץ מאמרים

כדי שלא להפריע לרצף הקריאה בגוף החיבור, מובאים להלן מספר מכתבים, עובדות ומאמרים בארוכה בנושאים הנידונים בחיבור, כפי שעיני הקורא תחזינה מישרים:
בענין המתעכבים בשידוכים - מכתב מהסטייפלר זצוק"ל.
לפנינו מאמר חשוב מהסטייפלר זצוק"ל, בו דיבר על חומרת דחיית השידוך מסיבות שאינן מוצדקות:
ואף זו רעה חולה ראיתי, שיש כאלה, שברוב גאוותם מאבדים בידיים את ה"בת פלוני" שלהם...דהנה הוא מדמה בעצמו שהוא משהו מיוחד במינו, וצריך הוא אחת כזו שכל המעלות יש בה, פקחות, עשירות, יופי, יחוס, וכו' וכו', וממילא, כל מי שהוא נפגש איתה- לא טובה עבורו, שלזו חסר הפקחות שהוא חושב עליה, וזו יותר מדי גבוהה, וזו יותר מדי נמוכה, וזו דווקא בינונית וזה לא טוב בשבילו, וכאן אין כסף וכאן אין יחוס.
וכך הוא הולך ומבלה כמה שנים מהשנים היפות ביותר בחייו של האדם (20 עד 30) בחיפוש אחר השידוך "המתאים" המדומה לו בדמיונו, וכמובן שהוא יוצא מהלימוד ע"י זה, ועצביו נמרטים, והשנים מתקדמות, והוא כבר בן כ"ו, כ"ז, כ"ח, ועדיין נתון בסחרחורת ובתסבוכת הזו של חיפוש אחר "שידוך מיוחד" "המתאים לו", עד שלבסוף בדלית ברירה כבר עושה איזה שידוך שהוא, לא זה שחלם עליו, כי כזה לא מגיע לו בכלל, ויתכן שכזה גם אין בכלל בעולם, וגם לא ה"בת פלוני" שלו...

וכאן אמר לי הרב בהתרגשות של כאב לב אמיתי: הנה באים אלי הרבה בחורים מבוגרים, בגילים: 24, 25, 26, 27, 28 ומעלה, ודמעתם על לחיים, איפה ה"בת פלוני" שלי?... ואני משיב להם: אתה כבר נפגשת איתה לפני כמה שנים, בתחילת הצעות השידוכים שלך, ולא רצית בה, היא לא מצאה חן בעיניך בגלל איזה תירוץ טיפשי, והיא כבר מזמן התחתנה עם מישהו אחר...

[וכיו"ב נכתב בשם הגר"ח מוואלאז'ין (כל הכתוב לחיים, אישות ושידוכין אות ב' מתוך כתר ראש). ע"ש].

והוסיף רבינו: וכל זה בא כשהולכים בעקמומיות ובגובה לב. ואילו כנגד זה אשרי חלקם של הישרים והתמימים בליבותם, אלו הבחורים היקרים שאינם מהלכים בגדולות ובנפלאות, והם צנועים וענווים, ואינם מדמיינים דמיונות שווא, לא על עצמם ולא על המיועדת להם, והולכים בתום וביושר, והם מאוד מרוצים כשמציעים להם בת ישראל כשרה, בעלת מידות טובות, ואינם נותנים עיניהם לא בממון, ולא ביופי מדומה, והם מחונכים על דברי הרמ"א באבן העזר, שמה שיתן להם חותנם יקחו בעין טובה ובעין יפה, ואז יצליחו.

והם מרגישים בעצמם שמחה כששומעים שהצד השני חפץ בהם, ואז זה אושר בשבילם, וזוכים להתחתן בצעירותם, וחייהם טובים ומאושרים עם ה"בת פלוני" האמיתית שלהם, כי לא התחכמו על ה"בת קול". ואפילו שהשידוך לא היה "מרעיש"- למי זה איכפת, הלא החיים שלהם מאושרים, וזו המיועדת לו ארבעים יום קודם יצירת הוולד על פי בת קול מהשמים- היא לו לעזר אמיתי לשקוד בתורה בשלווה, וזוכים לדור ישרים יבורך ולכל טוב. אשרי חלקו של ההולך בישרות, והלא מקרא מלא דיבר הכתוב: "היטיבה ה' לטובים ולישרים בליבותם!"...

ופעמים רבות כשהיו באים אליו בחורים מבוגרים לבקש ברכה על שידוך, היה מרן גוער בהם שהם הפסידו בידיים את זיווגם המיועד להם, ולפחות מכאן ואילך שלא יפסידו בידיים את מה שעכשיו מציעים להם.

וכה היו דבריו: בעיקר מה שצריך לחפש בשידוך הוא - א. יראת שמים. ב. מידות טובות. ג. שיהא הולך על הדרך (מתאים). יתר הדברים שמחפשים זה מעצת היצר, כי אי אפשר לחפש את כל המעלות באדם אחד.

ובהזדמנות אחרת אמר לבחור: כסף ויופי הרי זה דבר טוב, אבל כל זה רק כאשר הולך, אבל כאשר לא הולך, חייבים לוותר על כך, אבל מידות טובות אי אפשר לוותר על זה בשום אופן, כי בלי מידות הרי זה גיהנם בבית חלילה, וחזר על כך כמה פעמים.

פעם בא אליו בחור בשאלה, מאחר שמציעים לו שני שידוכים, ובשידוך אחד יש חיסרון זה- ובשידוך השני יש חיסרון אחר, מה להעדיף? מרן אמר בחכמתו: שמע נא, בחור יקר! אי אפשר למצוא שידוך עם כל המעלות, ותמיד יש איזה חיסרון, ואם כן, מאי נפקא מינה אם תסבול מחיסרון זה או תסבול מחיסרון אחר.... (הובאו ב**אהליך יעקב** עמ' 16. ועי' פניני יעקב ח"א עמ' לד).

האם לבטל שידוך? - מרן הקהילות יעקב זצוק"ל.

בחור שעמד לגמור שידוך ורצה לעזוב מסיבות צדדיות, בא להתייעץ עם מרן ה"קהילות יעקב" זצ"ל. ענה לו בזה הלשון: כשעומדים לגמור שידוך ולבסוף מבטלים אותו, קרוב הדבר לשפיכות דמים, ועל כן, אם הדבר מוצא חן בעיניך, אלא שיש לך סיבה בלתי מספקת לבטל השידוך, דע לך כי לא תרוויח שום דבר, כי כאשר גורמים צער ועוגמת נפש לשני, סובלים צרות צרורות כל החיים, רחמנא ליצלן, אלא אם כן שהשידוך לא מוצא חן בעיניך, שאז אתה לא חייב לגמור השידוך. (**אהליך יעקב** עמ' 26).

קריאה נרגשת לבני הישיבות - מכתב מהגרא"מ שך זצ"ל.

במכתב (מיום כ"ד ניסן תשנ"ב, המתפרסם בקובץ מבקשי תורה, כרך ה', קובץ כג), פונה הגרא"מ שך זצ"ל בקריאה נרגשת לבני הישיבות, וכותב:

הנני פונה בזה בקריאה נרגשת, שהנני רואה חובה לעצמי להתריע על זה למען ה' ותורתו, ופונה אני בזה לכל בני הישיבות בכל מקום שהם על אשר ראיתי ושמעתי שפשה ענין הנהוג בפגישות ובשידוכים.

כמובן ובוודאי מותר להיפגש כמה פעמים עד שכל צד יכיר במידה מסוימת את המידות של הזולת וההשקפה על דרך החיים להמשיך בלימוד, וכבר כתבתי שגם בזה אין להפריז, אבל לעשות פגישות שעות על שעות, וללכת לטייל במקומות שאין מקום שם לבן תורה- חוץ ממה שאין בזה תועלת, זה אסור על פי הדין, ולא יכול לצאת הצלחה מפגישות כאלה.

ודעו נא אחים יקרים, כי ההנהגה הנ"ל היא פסולה ואסורה, ויותר משלוש או ארבע פגישות אין צריך, וגם הזמן של כל פגישה אין צריך להיות יותר משתיים עד שלוש שעות.

וכל מי שיתנהג בדרך שכתבתי, יתברך משוכן במרומים בכל הטוב, ויזכה להקים בית של תורה ויראה ואושר.

מנאי הכותב וחותם לכבוד התורה ולומדי'ה,

(חתים) אלעזר מנחם מן שך.

מתי ראוי להתחיל בשידוכים? - שיחה נדירה מראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שליט"א.

לפני תקופה, מספר הרב יצחק וקסמן, יו"ר ארגון "נתיבות יצחק", העוסק בבני נוער הנושרים ממוסדות הלימוד, היתה לי זכות מיוחדת לפגישה מאוד מאוד נדירה עם מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן שליט"א, בה דיבר מרן על עולם הישיבות והרישום.

וכן אמר מרן: "ההורים צריכים לדעת שאם הם רוצים את הצלת הילדים שלהם ברישום לישיבות, עליהם לחפש באמת את טובת הילד ולא את טובת הכבוד שלהם, שהילד שלהם לומד בישיבה מכובדת. לצערנו הרב, יש היום הרבה הורים שרוצים בדווקא להכניס את הילדים שלהם לישיבות מכובדות בגלל סיבה זו.

סיבה נוספת ישנה לגבי כניסת הבחורים לישיבות גדולות שחושבים על השידוכים, שבישיבה פלונית יקבל הבחור שידוך טוב יותר. צריכים להאמין באמונה שלמה ששידוך זה משמים. ממילא בחורים מגיעים לישיבות שלא מתאימים להם, ומה הפלא שהרבה בחורים נשרו מהישיבות".

הדבר השני עליו יצא מרן ראש הישיבה מגדרו, היה לגבי גיל השידוכין. וכה היו תוכן דבריו: " כידוע ישנם הרבה ישיבות שעשו זמן מיוחד מתי הבחורים יתחילו לשמוע שידוכים.

אני רוצה להגיד לך שכל הישיבות האלו בלי יוצא מן הכלל באשר הן (מרן דיבר על תקופה זו, בשנים האחרונות ממש, מדגיש הרב וקסמן), אף ראש ישיבה לא קיבל היתר משום אדם גדול לעשות את הזמנים של הגילים האלו, 21, 22 וכו'. וממילא מי מדבר על זה שלאף אחד אין שום היתר שבחור שמתארס בגיל 19 ובגיל 20, לזרוק אותו מהישיבה בגלל שהוא התארס!

לאחרונה מגיעים אלי בחורים ואומרים שהם רוצים להתחתן, ואני שואל כל אחד בן כמה אתה, אחד אומר לי בן 18 וחצי , אחר אומר בן 19 ובן 20, וכל אחד מהבחורים לומד בישיבה אחרת. אמרתי לבחורים, אם אתם רוצים להתחתן, תתחתנו. מי מפריע לכם להתחתן בגיל הזה? כל בחור בפני עצמו אמר 'הראש ישיבה שלי לא נותן לי להתחתן, היות שקבע גיל מסויים שרק אז יתחילו בשידוכים'.

הבחורים מספרים שאם בחור מעיז בגיל 18 וחצי או 20 להתארס, לא רק שייזרק מהישיבה באותו יום שיוודע שהתארס, אלא ראש הישיבה לא יבוא לסדר קידושין ולא יתן לבחורים לבוא לרקוד בחתונה. ואין שום היתר לאף אחד לעשות את הדברים האלו.

בדור שלנו יש הרבה נסיונות, ולכן מה שחז"ל אמרו "בן שמונה עשרה לחופה" מתאים לדור שלנו. הבחורים צריכים להתחיל לשמוע שידוכים בגיל שמונה עשרה".
והוסיף מרן ראש הישיבה, "היום הרי לכולם קשה לחתן את הילדים, ממילא יקח קצת זמן עד שיוכלו להתחתן, אלא מה, עצם זה שבחור יודע שהשערים פתוחים לפניו בגיל 18, אם הוא רוצה הוא יכול לשמוע שידוכים ואף אחד לא ימנע ממנו, אפילו אם יש סיבות שלא מיד יתממש, זה יגרום שהבחור לא יגיע לכל מיני הפרעות ולחצים שיוציאו אותו מהלימוד.
למעשה הייתי אומר, אמר מרן, שהיות והדור כל כך התדרדר היו צריכים לחתן כמו בדורות הקודמים, בזמן ר' עקיבא אייגר בגיל 15, אבל בדור שלנו מה יגידו, ילדים מתחתנים? אי אפשר לחתן אותם. זה היה רק בדורות הקודמים".
הסיפור השני אותו סיפר מרן ראש הישיבה לרב וקסמן, היה כך: "היה אצלי אחד מגדולי ראשי הישיבות וסיפר ששני בחורים מהלמדנים הכי גדולים בישיבה בגיל 19, רחמנא ליצלן התחילו באופן פתאומי להתדרדר מבחינה רוחנית, ובא הראש הישיבה לשאול האם לזרוק את הבחורים האלו מהישיבה.
מה אתה חושב, שאל מרן ראש הישיבה, אמרתי לו לזרוק את הבחורים האלו מהישיבה? אמרתי לו, אם היית נותן לבחורים בישיבה שלך להתחתן בגיל צעיר מגיל 18 והלאה, שני הבחורים האלה לא היו מגיעים למצבים האלה, וממילא לא היית צריך לבוא ולשאול אותי אם לזרוק אותם".
לקראת סוף השיחה הנדירה מספר הרב וקסמן, אמר לי מרן ראש הישיבה: "תדע לך, אם כל ראשי הישיבות היו נותנים לבחורים להתחיל לשמוע שידוכים בגיל 18, זה היה מונע תשעים אחוז מהמקרים שמגיעים אליכם בחורים שמתדרדרים מבחינה רוחנית, והם מגיעים מהישיבות הטובות ביותר". (תודתנו לר' איתי טאסה הי"ו שהעביר אלינו מאמר חשוב זה. ויהי רצון שיזכו ליישוב טוב, ולהיפקד בזרע קודש של קיימא בקרוב, בכלל ישראל).
א"ה: סמוך לחתימה הגיע לידינו הקונטרס הנדון מעלה, "הגיע זמן" להגר"א עבוד שליט"א, ושם הובאו ברוח זו מדבריו של הגאון רבי אהרון ירחי שליט"א, ירושלים ת"ו (מכ"ח תשרי תשס"ג), ובין יתר דבריו כתב, וזו לשונו:
...אבל היום יש מראשי הישיבות אשר מונעים את תלמידיהם מלישא אשה בזמן הראוי, והרי זה כחֶב לחבירו, שכל ימיו בהרהור ח"ו, ובפרט אם הבחור מכיר את עצמו ורוצה לישא אשה, איך יכולים למונעו מזה, והיכן מצינו לחכמים שמונעים אחרים מלקיים מצוה וליכשל בעבירה?!

ובאמת טענתם: שעל ידי שיתחתנו מוקדם יסגרו הישיבות. שהרי בגיל צעיר עדיין לא טעמו טעמה של תורה, וכשגדל והתחיל ללמוד ולהבין, כבר פרח מהם ונשא אשה. אך אין בטענה זו שום טעם, וכי משום כך יחובו לאותם בחורים שרוצים לישא אשה ויעצרו בעדם?! עכ"ל. ע"ש עוד.

עם סגולה

סגולות למציאת הזיווג

א. אמירת ולימוד פסוקים שונים

האומר מזמור "שיר למעלות אשא עיני" (תהילים קכ"א) בסוף כל תפילות העמידה, קודם עקירת רגליו, מזמנין לו בת זוג ההוגנת לו. (הרמ"ע מפאנו בספרו עשרה מאמרות, מאמר חיקור דין, ח"ד פי"ז).

יאמר מזמור "שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'" (תהילים ק"ל) ז' פעמים, ובזכות זה יבוא לו זיווגו במהרה. (המקובל האלוקי הרב מרדכי שרעבי זצוק"ל).

סגולה לזיווג לקרוא חמישה פרקי תהילים אלו: ל"א, ל"ב, ע', ע"ב, קכ"ד, ואח"כ יבקש על הזיווג, וזכות דוד המלך ע"ה תעמוד לו. (המקובל האלוקי ח"ר יצחק כדורי זצוק"ל).

סגולה לזיווג יאמר פסוק "ויאמר אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי, שלחוני ואלכה לאדוני" ז' פעמים, ויצליח. (הנ"ל).

מי שקשה לו למצוא זיווגו יקרא שירת הים בכוונה [מודפס בסדורים בתפילת שחרית], ובקרבנות הנשיאים פרשת "נשא" [במדבר פרק ז' מפסוק א' עד פסוק פ"ו. מודפס גם בסידורים].

(הגר"ח פאלג'י בספרו רפואה וחיים פי"ב, ובספר המידות חיתון ח"ב סק"א וס"ק ו', ובספר סגולות ישראל מערכת ז' אות ז').

לאדם אלמן ל"ע יאמר כל יום את פר' קורבן אשם [ויקרא א', ז']. (ספר המידות ערך אלמן).

יקרא וילמד את הפסוקים מן התנ"ך המדברים בעניין מציאת הזיווג [כגון פרשת "ואברהם זקן" מפרשת "חיי שרה". מודפס בחלק מהסידורים בתפילת שחרית לשבת. ועי' הפסוקים המובאים במו"ק יח ע"ב]. (בעש"ט פר' צו אות ב').

הרוצה לזכות בזיווג הגון, קודם שיתפלל על זיווגו יקרא בהתלהבות כל שיר השירים, שהוא קודש קדשים, וסגולתו רבה. (קבלה מפי הזקנים).

ילמד את מסכת קידושין ומסכת כתובות, וכן את הלכות קידושין וכתובות. (הבעש"ט שם).

ב. תפילות במקומות מיוחדים.

ההולך ארבעים יום רצופים לכותל המערבי ומתפלל על זיווגו זוכה לזיווג הגון. (הרב בנימין זאב חשין זצ"ל -מזקני ירושלים. וכן מובא בס' תל תלפיות בשם האריז"ל שהפנה אדם להתפלל על צרתו במשך ארבעים יום בכותל המערבי. וכן היה נוהג ומורה הרה"ק ר' שלמה מזוועהיל זי"ע).

סגולה לזיווג שיתפלל אצל קבר התנא רבי יונתן בן עוזיאל הקבור בעמוקה, וידליק נר לכבודו ויאמר מדברי תורתו, ויוושע. והוא בדוק ומנוסה. (מפי זקנים).

מי שמתעכב זיווגו, וכן לכל דבר שצריך ישועה, סגולה גדולה שילך אצל קבר רבי לייב בעל היסורים הקבור בצפת ויתפלל אצלו, ומה טוב אם יוכל לגמור תהילים על קברו ביום שישי אחר חצות. והוא בדוק ומנוסה. (מסורת מזקנים).

ג. דקדוק במצוות שונות

ע"י תפילה בכח זוכה לזיווגו. (ליקוטי עצות, חיתון א').

מי שאינו יכול למצוא את זיווגו, התיקון לזה שישתדל לשמוע חידושי תורה מבעל דעת. וזה יועיל לשדך גם הפכים גדולים זה מזה. ור"ת מהפסוק (מלאכי ב): "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה", עולים מילת "שידוך". (ליקוטי מוהר"ן תנינא פט. ע' הקדמת הזוהר אתוון רברבין ואתוון זעירין. ליקוטי עצות שם ו').

בחור שחפץ לישא אישה, יזהר שלא לאבד מלומר ברכת הלבנה בכוונה ובציבור (כף החיים סופר סי' תכ"ו סק"י). קידוש לבנה בכוונה סגולה שימצא אדם את זיווגו, וסימן לדבר לבנ"ה ר"ת: **ב**תולה **נ**ישאת **ל**יום **ה**רביעי. (ספר המידות חיתון ח"ב סק"ב).

הרוצה למצוא שידוך הגון ישתדל ויזהר במצות כבוד אב ואם מאוד, ויועיל בעה"י. (חזו"א, ומפי זקנים).

ידקדק ויהדר בקיום מצוות ציצית. (מדרש תנחומא פר' כי תצא אות א').

סגולה לבת ישראל להכין טלית חדשה לחתן. (מפי השמועה).

ירבה במעשים טובים, בתשובה ותפילה וצדקה, ובפרט לצורך הכנסת כלה, וישתדל ככל יכולתו להישמר בקדושה וטהרה. (עי' תקוני הזוהר דף ל' ע"א).

ע"י הלל והודאה לשם יתברך, ושמקבל הכל באהבה, וע"י לימוד הלכות, זוכה למצוא זיווגו האמיתי, וכן לכל שאר הצריכים לזיווג. (ליקוטי עצות ערך חיתון ד', ליקוטי הלכות ראש חודש ו' ס"ק יח).

ידקדק במידת האמת ודיבורי אמת. (ליקוטי הלכות, גניבה ה' ס"ק ט', כט).

יזהר לענות כל האמנים הן של הקדיש והן של הברכות כראוי ובכוונה גדולה. (שער הכוונות דף מ"ב ע"א).

ד. דברים סגוליים וזמנים מיוחדים.

סגולה בפסח לשים את הזרוע שהיה בקערה בשולחן ליל הסדר (עטוף בניר או בניילון) בכיס הימיני (של החליפה) של הבחור הרווק ללא ידיעתו, וכשיגלה הזרוע בכיס ומחזיקו בידו- סגולה שיתארס. וכן לתת לבחור לאכול את הזרוע למחרת הפסח [לא בליל הסדר]. (ספרים. והעידו שהועיל).

בתיקון ליל שביעי של פסח אחר חצות סגולה להתפלל למציאת זיווגו, מפני שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, וידוע שזה הזמן שהקב"ה קרע לבני ישראל את הים. (עי' סוטה ב' ע"א).

ירבה בתפילה על הזיווג בעיקר ביום ט"ו באב וביום הכפורים. (עי' תענית ל' ע"ב, וע"ע לעיל פ"א אות ד' עוד זמנים המסוגלים לבקשת הזיווג).

תיכון תפילתי - תפילות למציאת הזיווג

כתב בעל "מנורת המאור" (נר ג' כלל ו' חלק ב' פרק ה'):

כתיב (בראשית כד) "מה' יצא הדבר", וכתיב (שם) "היא האשה אשר הוכיח ה'", ועם כל זאת אל ימנע עצמו מלבקש רחמים, שמא יגרום החטא ויתנו לו כפי מעשיו, וכמו שאמרו (סוטה ב'): "כי פתח רבי שמעון בן לקיש בסוטה אמר: אין נותנים לאדם אלא כפי מעשיו".

וכשם שמתפלל האדם לאלוקיו שיזמין לו כל צרכיו ויצילהו מכל צרה, כך טוב לו להתחנן לאלוקיו שיזמין לו אשה טובה בכשרות ובשלוה. ע"כ.

וברוח זו, המדברת בנחיצות וחשיבות כח התפילה, שכל כך נצרכת בכל מהלך בחיינו, וקל וחומר בצעד גורלי זה של הקמת קשר נצחי של בית נאמן בישראל, אנו מצרפים כאן מספר תפילות שיסייעו, בעזרת ה' יוצר כל, המזווג זיווגים יומם וליל מעת בריאת העולם, למצוא לכל אחד ואחת מעם קדוש, עם ישראל סבא, את זיווגו משורש נשמתו, ולהקים בית מוצלח של קיימא.

בענין פרטי התפילה ואופניה, עיין לעיל פרק ראשון אות ד'. התפילות לקמן נדפסו בכתב אשורי, כתב סת"ם, שכפי המקובל מפי רבינו החיד"א (עי' 'צפורן שמיר' ס"ח קכ"א) והבן איש חי (עי' 'סדר היום') זיע"א, יש בזה מעלה גדולה לקבלת התפילות להתפלל מכתב זה:

א - תפילה לבָחור - למציאת בת זוג

(מספר "כף אחת" למרן החיד"א זיע"א)

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַסְדְּךָ יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ, וּבָרָאתָ אָדָם, וְעָשִׂיתָ לוֹ עֵזֶר, וְצִוִּיתָנוּ לִישָׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים, וְהֶחְמִירוּ עֲבָדֶיךָ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁלֹּא לְאַחֵר מִצְוָה זוּ, וְיַעַן חַיֵּי

הָאָדָם בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא תְּלוּיִים כִּמְעַט בָּאִשָּׁה, וּבַעֲוונוֹתֵינוּ הָרַבִּים אֵין עוֹד נָבִיא וְלֹא בַּעֲלֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לַדַּעַת אֵיזוֹ רְאוּיָה כְּדֵי לְקַיֵּם מִצְווֹתֶיךָ.

לָכֵן בְּלֵב נִשְׁבָּר בָּאתִי לְהַפִּיל תְּחִנָּתִי לְפָנֶיךָ אָב הָרַחְמָן, וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתִּתְמַלֵּא רַחֲמִים עָלַי (*ועל...) וְתַזְמִין לִי (*ול..) בַּת זוּג נָאָה, יְרֵאַת ה' וּבַעֲלַת מִדּוֹת טוֹבוֹת וּבַעֲלַת מַזָּל טוֹב, וְטוֹבַת שֵׂכֶל וּמֻצְלַחַת וּמְבֹרֶכֶת, כִּי בְּזֶה אוּכַל לַעֲבוֹד עֲבוֹדַת הַקּוֹדֶשׁ בְּלִי טָרְדָּה, וְהָיָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר יְדַבְּרוּ לִי עָלֶיהָ וְהִיא רְאוּיָה, וְיֵשׁ לָהּ יִרְאַת ה' וּמִדּוֹת טוֹבוֹת וּמַזָּל טוֹב וְהוֹגֶנֶת לִי. בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים תָּחוֹן עָלַי וְתַטֶּה לִבִּי לִגְמוֹר הַדָּבָר בְּאוֹפֶן שֶׁאוּכַל לְקַיֵּם מִצְווֹתֶיךָ וְטוֹב לִי בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא.

אֵל מַלֵּא רַחֲמִים, רַחוּם חָנּוּן שׁוֹמֵר תּוֹמֵךְ מַצִּיל יָשָׁר פּוֹדֶה (יִכַּוֵּן **במחשבה** בַּשֵּׁם רח"ש תמי"ף) עָזְרֵנִי עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתֶךָ. חוֹנְנֵנִי וַעֲנֵנִי וּשְׁמַע תְּפִלָּתִי (יִכַּוֵּן **במחשבה** בְּשֵׁם אראריתי"א) כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה, בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה (יִכַּוֵּן **במחשבה** אוכ"ק אזבוג"ה). יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

ב - תפילה לבחור - לזכות לזיווג הגון

(מִסִּידוּר בֵּית תְּפִלָּה)

ידוע מאמר רבותינו ז"ל, שמותר לארס אישה אפילו בט' באב, שמא יקדמנו אחר ברחמים, ובזוהר הקדוש אמרו על פסוק "מושיב יחידים ביתה, מוציא אסירים בכושרות"- בכי ושירות. שלפעמים בא לו זיווגו ע"י בכי מצד אחד ושירות מצד אחר. וזהו נמי מאמר רבותינו ז"ל: וקשה לזווגן כקריעת ים סוף. ופרשו, דהיינו בזיווג שני, שצריך להיות דוחה נפש מפני נפש. ועוד יש רעה חולה כי מר ממות אישה רעה. לכן טוב לגבר שיקדים תפילה כפעם בפעם או לפחות בעת רצון בעשרת ימי תשובה.

וכבר מצאתי נוסח שתיקן מהרי"א ז"ל (הרב חיד"א זיע"א) ואני (הרב בית תפילה) הוספתי בה דברים. וכה תארה:

רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, בְּחַסְדְּךָ יָצַרְתָּ עוֹלָמְךָ וּבָרָאתָ אָדָם וְעָשִׂיתָ לוֹ עֵזֶר. וְקִידַּשְׁתָּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְצִיוִּיתָנוּ לִישָׂא אִשָּׁה וּלְהוֹלִיד בָּנִים. בָּרוּךְ יוֹצֵר הָאָדָם, שֶׁהַכֹּל בָּרָא לִכְבוֹדוֹ.

וְאוּלָם גָּדַל צַעֲרִי, יִרְאָה וְרֵעַד יָבוֹא בִּי, כִּי חוֹשְׁשֵׁנִי לִי פֶּן יִגְרְמוּ עֲוונוֹתַי שֶׁתִּזְדַּמֵּן לִי אִשָּׁה רָעָה שֶׁאֵינָהּ בַּת זוּגִי וְאֵינָהּ הוֹגֶנֶת לִי, וּפֶן יְקַדְּמֻנִי אַחֵר לִיקַּח אֶת בַּת זוּגִי, וְיִהְיֶה צָרִיךְ לְדָחוֹת נֶפֶשׁ מִפָּנֵי נֶפֶשׁ חָס וְשָׁלוֹם. עַל כֵּן בָּאתִי בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה לְהַפִּיל תְּחִינָתִי לְפָנֶיךָ אָב הָרַחֲמָן:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, ה' אֱלֹקֵינוּ וֵאלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּתְמַלֵּא בְּרַחֲמִים עָלַי וְתַזְמִין לִי (ול..*) אֶת בַּת זוּגִי הֲהוּגֶנֶת לִי וּרְאוּיָה לִי מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית לְאוֹרֶךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים. וְתִהְיֶה בַּת זוּגִי אִשָּׁה טוֹבָה, אֵשֶׁת חַיִל, יִרְאַת ה', בַּעֲלַת שֵׂכֶל, בַּעֲלַת מִידוֹת טוֹבוֹת, בַּעֲלַת מַעֲשִׂים טוֹבִים. וְלֹא תִהְיֶה מְשַׁכֶּלֶת וַעֲקָרָה וְלֹא בַּעֲלַת מוּם, אֶלָּא שְׁלֵמָה, מוּצְלַחַת וּמְבוֹרֶכֶת בַּכֹּל, בְּאוֹפֶן שֶׁאוּכַל לַעֲבוֹד עֲבוֹדַתְךָ קוֹדֶשׁ, בְּלִי שׁוּם טִרְדָה.

וְאַל תְּדִיחֵנוּ מִפְּנֵי שׁוּם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם. אֵל מָלֵא רַחֲמִים, מוֹשִׁיב יְחִידִים בָּיְתָה, רַחוּם, חַנּוּן, שׁוֹמֵר, תּוֹמֵךְ, מַצִּיל, פּוֹדֶה (יכוון: רח"ש תמי"ף), עָזְרֵנִי נָא עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּלְמַעַן מֹשֶׁה, אַהֲרוֹן, יוֹסֵף וְדָוִד, וּלְמַעַן כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים, זְכוּתָם תָּגֵן עָלֵינוּ. וְתֵן שָׂכָר טוֹב לְכָל הַבּוֹטְחִים בְּשִׁמְךָ בֶּאֱמֶת. וְשִׂים חֶלְקֵנוּ עִמָּהֶם, אִם לֹא בִּזְכוּת, בְּרַחֲמִים. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִיבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ, אִם לֹא לְמַעֲנֵינוּ. עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ, עֲשֵׂה לְמַעַן קְדוּשָּׁתֶךָ, לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ, הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. חָנֵנִי וַעֲנֵנִי וּשְׁמַע תְּפִילָתִי, כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תְּפִילַת כָּל פֶּה, בָּרוּךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִילָה. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִיבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

ג - תפילה לבחור - למצוא זיווגו

(מספר מליץ טוב)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקַי וֵאלֹקֵי אֲבוֹתַי הַקְּדוֹשִׁים וְהַטְּהוֹרִים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן יוֹסֵף דָּוִד וּשְׁלֹמֹה. וּבִזְכוּת תּוֹרָתֵינוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהַטְּהוֹרָה וּבִזְכוּת תַּרְי"ג מִצְוֹת שֶׁצִּוִּיתָנוּ בָּהּ, וּבְרֹאשָׁם מִצְוַת פְּרִיָה וְרִבְיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ". וּכְשֵׁם שֶׁהִמְצֵאתָ לַאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב אֶת זִיווּגָם הֶהָגוּן לָהֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וְזָכוּ לְהוֹלִיד מֵהֶם גִּיזְעִין קַדִּישִׁין, כֵּן בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וְחֲסָדֶיךָ הָעֲצוּמִים תָּחוֹן וְתַחֹס וְתַחֲמוֹל עָלַי, עַבְדְּךָ בֶּן אֲמָתֶךָ, וְתַזְמִין לִי (*ול...) כַּלָּה נָאָה וַחֲסוּדָה וְיִרְאַת ה', טוֹבָה וּמַשְׂכֶּלֶת וּבַעֲלַת חֵן וָחֶסֶד וְלֵב טוֹב וְעַיִן יָפָה וּנְדִיבָה.

וּתְזַכֵּינוּ לְקַדֵּשׁ וּלְטַהֵר אֶת עַצְמֵנוּ בְּשֶׁעַת הַזִּיווּג וּלְהַמְשִׁיךְ לְבָנֵינוּ וְלִבְנוֹתֵינוּ שֶׁיִּחְיוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם, נְשָׁמוֹת חֲדָשׁוֹת וְעֶלְיוֹנוֹת וּלְבוּשִׁים קְדוֹשִׁים וּמְקוּדָּשִׁים וּמְעוּלִים מְאוֹד מְאוֹד, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהֶם כֹּחַ וְעֶזֶר וְסִיּוּעַ לְעָבְדְךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם.

וְלֹא תִּפְסוֹק הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. וְלֹא יִמָּצֵא בִּי וּבְזַרְעִי וּבְזֶרַע זַרְעִי עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת שׁוּם פְּסוּל. וְיִזְכּוּ לַחֲסִידוּת בִּתְמִימוּת וְלִקְדוּשָׁה יְתֵרָה בְּטַהֲרָה. וּמוֹרִים הוֹרָאוֹת יְשָׁרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל. וְיִזְכּוּ לְתַקֵּן נרנח"י (נֶפֶשׁ, רוּחַ, נְשָׁמָה, חַיָּה, יְחִידָה)

שֶׁלָּהֶם בְּגִלְגּוּל רִאשׁוֹן, וְיִהְיוּ עַשִׁירִים וּכְשֵׁרִים וּמְאוּשָׁרִים וְחַסִידֵי עֶלְיוֹן וּקְדוֹשִׁים מִבֶּטֶן וּמֵהֶרְיוֹן וְזַכֵּי הַשֵּׂכֶל וְהָרַעְיוֹן.

לֵב טָהוֹר בְּרָא לָנוּ אֱלֹקִים וְרוּחַ נָכוֹן חַדֵּשׁ בְּקִרְבֵּינוּ. עַשֵּׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עַשֵּׂה לְמַעַן יְמִינֶךָ. עַשֵּׂה לְמַעַן תּוֹרָתֶךָ. עַשֵּׂה לְמַעַן קְדוּשָׁתֶךָ. לְמַעַן יֵחָלְצוּן יְדִידֶיךָ. הוֹשִׁיעָה יְמִינְךָ וַעֲנֵנִי. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

ד - תפילה למציאת בת זוג

(ע"פ קצור השל"ה)

צריך כל אדם להתפלל לה' יתברך שיזמין לו בת זוגו ההוגנת לו וראויה להוליד ומזרע מיוחסים. ויאמר בתחילה מזמור קכ"א, שהוא "שיר למעלות אשא עיני" וכו', ואח"כ יתפלל תפילה זו. וע"י זה יזכה לבת זוגו ההוגנת לו. וטוב להתפלל תפילה זו בשמונֶה-עשרה ברכות (בתפילת הלחש בעמידה) קודם "עושה שלום":

שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי: עֶזְרִי מֵעִם ה' עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אַל יִתֵּן לַמּוֹט רַגְלֶךָ אַל יָנוּם שֹׁמְרֶךָ: הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל: ה' שֹׁמְרֶךָ, ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ: יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יַכֶּכָּה וְיָרֵחַ בַּלָּיְלָה: ה' יִשְׁמָרְךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשֶׁךָ: ה' יִשְׁמָר צֵאתְךָ וּבוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקַי וֵאלֹקֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּמְצִיא לִי (ול..*) בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבְחַסְדֶּיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת זִיווּגִי הָרָאוּי לִי בְּזִמַּנוֹ לְכָל צָרְכִּי וְתַקָּנָתִי, זִיווּג הָגוּן הָרָאוּי לְלֶדֶת בָּנִים, מְזֶרַע תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, מְזֶרַע צַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְיִרְאַת חֵטְא, כְּמוֹ שֶׁהִמְצֵאתָ זִיווּגוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים: אַבְרָהָם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב, וּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ ע"ה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד זִיווּגוֹ בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ. וְאוֹתָהּ אִשָּׁה שֶׁתַּמְצִיא לִי לְזִיווּגִי, תִּהֶא אִשָּׁה טוֹבָה, אִשָּׁה נָאָה בְּמַעֲשֶׂיהָ וְנָאָה בְּמַרְאֶהָ, בַּעֲלַת מַעֲשִׂים טוֹבִים, וּבַעֲלַת חֵן, אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת וְיִרְאַת אֱלֹקִים, רוֹדֶפֶת צְדָקָה וְגוֹמֶלֶת חֶסֶד, וְלֹא יִהְיֶה בָּהּ שׁוּם שֶׁמֶץ פְּסוּל וּמוּם וּפְגָם, וְלֹא תִּהֶא כַּעֲסָנִית וְרַגְזָנִית, רַק תִּהֶא בַּעֲלַת עֲנָוָה וּנְמוּכַת רוּחַ, וְיִקְוִיִּים בִּי מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב", וְגַם מִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "לֹא יָנוּחַ שֵׁבֶט הָרֶשַׁע עַל גּוֹרָל הַצַּדִּיקִים", וּמִקְרָא שֶׁכָּתוּב: "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פּוֹרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ, בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ". כִּי אַתָּה הוּא הַ"מּוֹשִׁיב יְחִידִים בָּיְתָה, מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת". יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִיבִּי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

ה - תפילה לבת - למציאת בן זוג

(מבעל השל"ה זיע"א)

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּמְצִיא לִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת זִוּוּגִי הָרָאוּי לִי (*ול...) בִּזְמַנּוֹ, זִוּוּג הָגוּן הָרָאוּי לְהוֹלִיד, תַּלְמִיד חָכָם, גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבְיִרְאָה, מִזֶּרַע צַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְיִרְאַת חֵטְא, כְּמוֹ שֶׁהִמְצֵאתָ זִוּוּגוֹ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּלְאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וּמֹשֶׁה, כָּל אֶחָד זִוּוּגוֹ בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ. וְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁתַּמְצִיא לִי לְזִוּוּגִי יְהֵא אִישׁ טוֹב, אִישׁ נָאֶה בְּמַעֲשָׂיו בַּעַל מַעֲשִׂים טוֹבִים, בַּעַל חֵן, אִישׁ מַשְׂכִּיל וְיִרֵא אֱלֹהִים, רוֹדֵף צְדָקָה וְגוֹמֵל חֶסֶד. וְלֹא יְהֵא בּוֹ שֵׁמֶץ פְּסוּל וּמוּם וּפְגָם, וְלֹא יְהֵא כַּעֲסָן וְרַגְזָן, רַק בַּעַל עֲנָוָה וּנְמִיכוּת רוּחַ, בָּרִיא וּבַעַל כֹּחַ. וְאַל יִעְכַּב אַכְזְרִיּוּת הַבְּרִיּוֹת וְשׂוֹנְאִים וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְתַחְבּוּלוֹתֵיהֶם לְעַכֵּב אֶת בֶּן זוּגִי שַׁהוּכַן לִי. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

* הערה כללית לכל התפילות:

ישנה סגולה טובה, להוסיף בתפילות, במקום המסומן ב- (*), שמות נוספים של רווקים ורווקות הזקוקים לזיווג, ואז יש גם לומר את התפילה בלשון רבים. וכבר הבטיחונו חז"ל (ב"ק צב.) ש"כל המבקש רחמים (מתפלל) על חברו, והוא צריך לאותו דבר- הוא נענה תחילה".

והיינו, שהמבקש על חברו נענה עוד לפני מי שביקש עליו. וככל שנכוון יותר בבקשת הישועה לזולת, כך יגדל גם השפע שמגלגלים אנו על עצמנו. ומכל מקום, אין "לדרוש" זאת מהקב"ה, אלא ה' הטוב בעיניו יעשה, ברחמיו המרובים. (הערת שכני-ידידי ה"ה חיים דוד הכהן ני"ו. ויהי רצון שיזכה לזיווגו ההגון במהרה ממש, בכלל ישראל).

ו - תפילה לחתן ולכלה אחר האירוסין.

הגאון ר' מרדכי גרוס שליט"א מעורר (בספרו 'מילי דבי הילולא' פ"ה, ס"ח), שבזמן שבין האירוסין לבין החתונה יש להרבות בתפילה ועבודת ה', ולהתחזק הרבה ביראת שמים, בין החתן ובין הכלה, ויש בזמן שכזה להרבות בזכויות כדי שיזכו להקים בנין עדי עד. ע"כ.

אשר על כן, הבאנו כאן תפילה נאה שמצאנו, המתאימה לימים אלו. ויתמידו החתן והכלה בתפילה זו מיום האירוסין עד ליום החופה בכל עת מצוא, ויוסיפו בה כטוהר ליבם, כדי שיעלה זיווגם יפה, בלא מכשול כלל:

בָּא/ה אֲנִי לְפָנֶיךָ, ה' אֱלוֹקַי וֵאלֹקֵי אֲבוֹתַי, כְּעָנִי בַּפָּתַח הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים. אָנָּא ה' אָב הָרַחֲמָן, כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים רַחֵם עָלַי. וְאע"פ שֶׁאֵינִי כְּדָאִי/ת וְשָׁווה לְכָל זֶה, אֲבָל אַתָּה קַבֵּל תְּפִלָּתִי לְפָנֶיךָ, וְעַנֵּנִי כְּמַתָּנַת חִנָּם. חָנֵּנִי וְזַכֵּנִי (שם החתן/הכלה:) פלוני/ת בן/בת פלונית) לִבְנוֹת בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל עִם (שם הכלה/החתן:) פלוני/ת בת/בן פלונית, וְנִזְכֶּה

לְהִיכָּנֵס לָחוּפָּה בְּשָׂעָה טוֹבָה וּמוּצְלַחַת כְּדָת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל, וְתַכְנִיס בְּלִבֵּנוּ רוּחַ טַהֲרָה וּקְדוּשָׁה וְנֶפֶשׁ זַכָּה וּבָרָה בֵּינִי וּבֵינה/ו. וִיהִי רָצוֹן ה' אֱלוֹהַי וֵאלוֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁיְּהֵא זִיווּגֵנוּ עוֹלֶה יָפֶה, זִיווּג שֶׁל אַהֲבָה וְאַחְוָה וְשָׁלוֹם וְרֵעוּת, וְהַעֲרָכָה זֶה אֶת זֶה, זִיווּג הָגוּן שֶׁל יִרְאֶת שָׁמַיִם וְיִרְאַת חֵטְא, זִיווּג שֶׁנִּזְכֶּה בּוֹ בְּזֶרַע בַּר קַיְימָא, וּלְגַדֵּל בָּנִים וּבְנֵי בָנִים, זֶרַע קוֹדֶשׁ, דְּבֵקִים בַּה' וּמְאִירִים אֶת הָעוֹלָם בְּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, זִיווּג שֶׁיִּקּוּיִם בּוֹ: "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ, בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ", זִיווּג שֶׁתַּמְשִׁיךְ עָלֵינוּ בְּנִשְׁמֹתֵינוּ, רוּחֵנוּ, נַפְשֵׁנוּ וְגוּפֵנוּ קְדוּשָׁה וְטַהֲרָה בְּמַחֲשָׁבָה בְּדִבּוּר וּבְמַעֲשֶׂה.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתִּטַּהֲרֵנוּ וּתְקַדְּשֵׁנוּ וְתַשְׁפִּיעַ עָלֵינוּ שֶׁפַע בִּרְכוֹתֶיךָ מִן הַשָּׁמַיִם, וְתַשְׁכִּין שְׁכִינָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה בֵּינֵינוּ, וְתִתְרְצֶה בְּמַעֲשֵׂנוּ, וְתָזַכֵּנוּ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ תָּמִיד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ.

[מכאן והלאה תוסיף הכלה בלבד:] וִיהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁאַסַּיֵּעַ לְ (שם החתן:) פלוני בן פלונית בַּעֲבוֹדָתֶךָ, וְיוּכַל לַעֲלוֹת וּלְהִתְעַלּוֹת בְּמַעֲלוֹת הַתּוֹרָה וְהַיִּרְאָה, הָאֵר עֵינָיו שֶׁיֵּדַע לְכַוֵּון לַאֲמִתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְתִבְעָר בּוֹ אֵשׁ הַתּוֹרָה וְהַקְּדוּשָׁה, וְיִזְכֶּה לְשֶׁבֶת בְּאָהֳלָהּ שֶׁל תּוֹרָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, וְיִהְיוּ דִּבְרֵי תּוֹרָה עֲרֵבִים וּמְתוּקִים בְּפִיו. הוֹרֵה לוֹ ה' דַּרְכֶּךָ וְנַחֵהוּ בְּאוֹרַח מִישׁוֹר, תֵּן לוֹ כֹּחַ שֶׁיּוּכַל לִלְמוֹד בְּהַתְמָדָה, וְשֶׁיְּהֵא חֶלְקוֹ עִם צַדִּיקֵי עוֹלָם.

זַכֵּנִי לִהְיוֹת אִישָׁה אוֹהֶבֶת, מַעֲרִיכָה אֶת בַּעֲלִי וְיַלְדַי, וְשֶׁאֶזְכֶּה לִהְיוֹת "אִישָׁה כְּשֵׁרָה עוֹשָׂה רָצוֹן בַּעֲלָהּ". [עד כאן].

הָאֵצֶל עָלֵינוּ מִמְּרוֹמְךָ רוּחַ טַהֲרָה וּקְדוּשָׁה, יִרְאָה וְשִׂמְחָה, וְהַצִּילֵנוּ מִכָּל הִרְהוּר רָע וְדָבָר רָע וּמִכּוּעַר, הֵן בְּמַחֲשָׁבָה, הֵן בְּדִבּוּר, הֵן בְּמַעֲשֶׂה, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ, הָאֵר פָּנֶיךָ וְנִיוָּושֵׁעָ, וּמַלֵּא כָּל מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

"**בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען**"

הנהגות החתן ביום החופה וסדר עריכת הקידושין

מתוך קיצור שו"ע ילקו"י החדש (ח"**ב עמ'** 992-999)

א. מנהג הספרדים ועדות המזרח שאין החתן מתענה ביום חתונתו. ובפרט בזמן הזה שירדה חולשה לעולם. ואף אלה שנהגו בחוץ לארץ להתענות, יכולים לכתחילה לנהוג כמנהג ארץ ישראל בזה. ויש ליעץ לחתנים שביום החתונה יעסקו בלימוד תורה בתענית דיבור, שזה עדיף מתענית ממש. [חופה וקידושין עמוד פז. יביע אומר ח"ג סי' ח' אות יז. וסימן ט]

ב. ומכל מקום אף אלו שאין מתענים, או בימים שאין מתענין בהם, צריכים ליזהר שלא יהיו רודפים אחר מותרות במאכל ומשתה. ולא ירבו באכילה ושתיה יותר מדאי. ומיהו מותר לחתן ולכלה לשתות חלב ביום החתונה, ואין צריך להחמיר בזה. [ומאחר שחתן

מוחלין לו על כל עוונותיו, לכן נהגו בכמה מקומות לבקש ברכה מהחתן, אך יש ליזהר שהדבר לא יגרום להפרעת השמחה של החתן והכלה]. [חופה וקידושין עמוד צ]

ג. בבית כנסת שהחתן מתפלל בו בערב החופה, אומרים תחנון כרגיל, גם במנחה. אולם כשמתפללים מנחה באולם השמחות בסמוך ממש לחופה, עם קהל המוזמנים לשמחת החתן והכלה, מנהגינו שאין אומרים תחנון בשבילם. [חופה וקידושין עמוד צו]

ד. יש חתנים שנוהגים לטבול במקוה ביום החתונה, והוא מנהג טוב והגון. אך אין בזה חיוב, שבזמן הזה אין חיוב על פי ההלכה על האנשים לטבול כלל. ולכן אם הוא אנוס שאינו יכול לטבול, יוסיף בלימודו והתורה מטהרתו. [חופה וקידושין עמוד צו]

ה. החתן והכלה צריכים לקדש עצמן ביום החופה, ויעשו תשובה ביום ההוא, ויפשפשו במעשיהם מיום הולדתם עד היום הזה ויתוודו ויבקשו סליחה וכפרה מהשי"ת, ויהיו מודים ועוזבים ויתחרטו חרטה גמורה בשברון לב, ויקבלו על עצמם מהיום והלאה לעבוד את ה' באמת ובתמים ולהיותם קדושים וטהורים, ויתפללו שהקב"ה ישרה שכינתו ביניהם.

ו. יפייס את הוריו וחבריו ביום החתונה, כמו בערב יום הכפורים, כי עבירות שבין אדם לחבירו אין התשובה מועילה עד שיפייס את חבירו. וכן ראוי ונכון שהורי החתן והכלה יעשו שלום עם שונאיהם ביום החופה. [חופה וקידושין עמוד קד]

ז. ראוי ונכון שהחתן והכלה לא ילכו להצטלם ביום החתונה, קודם החופה, מחשש שיגעו זה בזו, כפי שהנסיון הוכיח. ובפרט שאין לאבד יום יקר זה בדברים של מה בכך. [שם]

ח. ראוי שהחתן ירבה בצדקה ביום החופה. וצריך החתן ללבוש בגדי שבת בכל שבעת ימי המשתה. [חופה וקידושין עמוד קה]

ט. חובה קדושה על כל חתן ללמוד בימים שלפני החופה, או ביום החופה, דיני טהרת המשפחה, בהדרכת תלמיד-חכם. [אך לא יקדים ללמוד מיד מהאירוסין, אלא בסמוך לחתונה]. וכן חובה על כל כלה ללמוד הלכות טהרת המשפחה בהדרכת רבנית מוסמכת. [שם עמוד קיא]

י. על החתן והכלה לדעת, שהגורם העיקרי להצלחה בחינוך הבנים שיהיו עובדי ה', הוא הכוונה בקיום מצוות החתונה, שלא יכוון ח"ו למלאות תאוות ליבו, אלא לקיים מה שציוונו הבורא, ולקיים הכתוב 'והתקדשתם והייתם קדושים'. [אוצר דינים לאשה ולבת תשס"ה, עמ' תשעא]

יא. יש נוהגים שהחתן והכלה מגיעים לאולם כל אחד בנפרד, לאחר שאין החתן נפגש עם הכלה שבוע ימים קודם החופה. ויש שאין מקפידים בזה, וכן המנהג אצלינו שהחתן

הולך לבית הכלה קודם החופה, ומגיעים יחד לאולם, והכלה נכנסת למקום הנשים, והחתן למקום הגברים, עד לעריכת החופה. [חופה וקידושין עמוד קכב]

יב. יש שנהגו שאב החתן ואב הכלה אוחזים בידיו של החתן, זה מימין וזה משמאל, והולכים עמו אצל הכלה על מנת שהחתן יכסה את פניה בהינומא שיש אומרים שזו היא החופה. ולכן יש שמקפידים לקחת עמהם את העדים על מנת שיראו את כיסוי הרעלה. או שיכירו את הכלה. אך אין מנהגינו כן, ולא נהגו אצלינו שהחתן עצמו מכסה את פני הכלה ברעלה, וממילא אף אם הספרדים רוצים לנהוג שהחתן יכסה את פני הכלה, אין צריך שיעשה כן בנוכחות עדים. [חופה וקידושין עמוד קכג]

יג. מנהג האשכנזים שהמלוים את החתן ואת הכלה אוחזים בידיהם נר מימין החתן ומימין הכלה. ואין מנהגינו כן. [חופה וקידושין עמוד קכה]

יד. אחר שהחתן כיסה את פני הכלה בהינומא, [שהוא הצעיף שעל ראשה משורבב על עיניה, למנהג האשכנזים וחלק מהספרדים כנ"ל], החתן הולך עם אביו ועם אב הכלה אל מקום החופה, ועומד תחת מקום החופה, ואחריו מגיעה הכלה עם קרובות משפחתה למקום החופה. [אולם מנהג זה של ליווי החתן על ידי אביו וכו' לא פשט אצל כל הספרדים]. [שם עמוד קכו]

טו. יש אומרים שהכלה עומדת לימין החתן. ויש שאין מקפידים בזה אחר החורבן. והנכון הוא לנהוג להעמיד הכלה לימין החתן. [חופה וקידושין עמוד קכו]

טז. יש שנהגו להניח אפר בראש החתנים קודם החופה. אך הספרדים לא נהגו בזה. [שם עמ' קכז]

יז. נחלקו הפוסקים מה היא חופה, ויש אומרים שהיא הייחוד שמביא החתן את הכלה לתוך ביתו, ויש אומרים שזו הכילה שהחתן והכלה עומדים מתחתיה. [חופה וקידושין עמ' קכח]

יח. טוב ונכון שקודם שיתחיל הרב לברך יזמין את העדים שיהיו קרובים למקום החופה, כדי שמיד לאחר הברכות והטעימה יהיו מזומנים לראות את נתינת הטבעת מהחתן על אצבע הכלה. וכן אם מחלקים את כל שבע הברכות לרבנים ותלמידי חכמים, טוב ונכון שיזמינו אותם מיד אחר קריאת הכתובה, כדי שכולם יהיו מזומנים לברך את שבע הברכות, ולא יהיה הפסק גדול בין הברכות. [חופה וקידושין עמוד קכח]

יט. מנהג הספרדים ועדות המזרח לערוך את החופה תחת קורת גג, ואינם מקפידים לעשותה תחת כפת השמים, ואין צריך לשנות ממנהגינו. [שם קכט. יבי"א ח"ג אהע"ז סימן י אות ד]

כ. המנהג לפרוס טלית גם כשיש כילה מעל לחתן ולכלה. [חופה וקידושין עמוד קכט]

כא. יש נוהגים שהכלה קונה את הטלית לחתן. ומנהג זה לא פשט אצלינו הספרדים [רק לאחרונה]. ועל כל פנים בודאי שאין לגרום למחלוקת בעבור מנהג זה. [חופה וקידושין עמוד קל]

כב. קודם הקידושין יש למזוג יין לתוך כוס, שכבר פשט המנהג לברך ברכת האירוסין על היין. אך אין צריך למזוג מים על היין שבכוס. [חופה וקידושין עמוד קלח]

כג. קודם שהרב יתחיל בברכתו יאמר לחתן ולכלה שיקשיבו לברכותיו, ויכוונו לצאת ידי חובה מדין "שומע כעונה", וגם הוא המברך מכוין עליהם להוציאם ידי חובת הברכות. ולכן עליהם להקשיב לכל הברכות ולא לדבר קודם הטעימה. וכן יזהיר אותם שלא יענו "ברוך הוא וברוך שמו" אחר הזכרת שם ה' שבברכות. ובדיעבד אם טעו וענו ברוך הוא וברוך שמו, יכולים לטעום אחר כך מהיין בלא ברכת הגפן. [חופה וקידושין עמוד קמ]

כד. על כל הקהל לעמוד בשעת ברכת האירוסין ושבע הברכות שתחת החופה, ונכון שהרב מסדר הקידושין קודם שיתחיל לברך יבקש מהקהל לעמוד על רגליו בעת הברכות. ואם יש אנשים שיושבים בעת ברכת האירוסין ושבע הברכות, יש ללמדם להועיל שעליהם לעמוד, ובפרט שכן מבואר בתיקוני הזוהר הקדוש. [ילקוט יוסף שובע שמחות חופה וקידושין עמ' קנה]

כה. במקום שיש ערבוביא בשעת החופה בין האנשים לנשים, אין הקהל צריכים לעמוד ולהתקרב למקום החופה ששם התערובת, אלא יעמדו על עומדם במקומותיהם בלא ערבוביא, מתחלת ברכת האירוסין עד סוף שבע ברכות. ועל כל פנים גם במקומות שיש ערבוביא של אנשים ונשים במקום החופה, בודאי שאין להמנע מלברך ברכת האירוסין וברכות הנישואין. [ילקוט יוסף שובע שמחות חלק א' חופה וקידושין עמוד קנו]

כו. מיד לאחר שהרב סיים לברך ברכת האירוסין, יטעם הרב מעט מן היין, ויתן לחתן לטעום, ואחר כך החתן יחזיר את הכוס למסדר הקידושין, והוא יתן את הכוס לאם הכלה [או לאחת מקרובותיה] כדי שתתן לכלה לטעום מעט מהיין. שאין זה נאה שהחתן יתן כוס יין לכלתו, אחר שעדיין אינה אשתו עד לאחר החופה והיחוד. [ואפשר שגם שהחתן עצמו יתן את הכוס לאם הכלה, כדי שהיא תתן לכלה לשתות. ואין צריך בדוקא שהרב יתן הכוס ליד אם הכלה]. ומיד לאחר מכן החתן יתן את הטבעת על אצבע הכלה, בנוכחות עדים. [חופה וקידושין עמוד קס]

כז. אין צריך להחמיר להצריך שהחתן יטעם מהיין שיעור רביעית או רוב רביעית, אלא די בטעימה כל שהיא. ואם החתן או הכלה הפסיקו בדיבור כלשהוא בין ברכת מקדש עמו ישראל וכו' לטעימה, וכל שכן אם דיברו באמצע הברכה, אף על פי כן בדיעבד

יטעמו מהיין, ולא יסתפקו בטעימת המברך. ויברכו ברכת בורא פרי הגפן ויטעמו. ואם דיברו לאחר שהמברך טעם, אינם צריכים לחזור ולברך. [חופה וקידושין עמוד קסא]

כח. לכתחלה אין לברך ברכת האירוסין אלא בעשרה מישראל גדולים. אולם אם אין שם עשרה, יכולים לברך ברכת האירוסין גם בלא עשרה. אבל ברכת חתנים, שהם שבע ברכות שאחר הקידושין, אין מברכים אותם אלא בעשרה גדולים, והחתן מן המנין. [שם עמוד קסז. יביע אומר ח"ב אבן העזר סי' ו. ושם אות ז' בהתחילו לברך שבע ברכות בעשרה ויצאו מקצתן אם ימשיכו הברכות]

כט. חתן וכלה שחלק מבני משפחתם חילוניים, וחוששים שירקדו ריקודים מעורבים, עליהם לדאוג שהתזמורת תפסיק לנגן אם יתחילו בריקודים מעורבים. וראוי לחברי החתן שירקדו ביתר שאת כדי למנוע ריקודים מעורבים. [אוצר דינים לאשה ולבת תשס"ה עמ' תשעח, תתד]

ל. אע"פ שמעיקר הדין מותר לאב לנשק את ביתו הכלה, וכן את בנותיו הגדולות, מכל מקום ראוי שלא יעשה כן בפרהסיא. ולכן מה שמצוי שאבי הכלה מנשק לביתו הכלה בפרהסיא, ראוי לבטל מנהג מכוער זה. [שם עמ' תשעט]

לא. אע"פ שאחר החופה הכלה מותרת לחתן, יש להזהיר את החתן והכלה לשמור על קדושה וצניעות ברבים, וכל שכן להישמר מכל מיני קירוב, וגם כאשר מצטלמים יזהרו בדבר, שאין לאדם להראות חיבה לאשתו ברבים. ומי שלא ידע דבר זה ולא נשמר בזה בעת חופתו, ישמיד התמונות שאינן צנועות, שלא יבואו אחרים להסתכל בהן. [שם עמ' תתד]

לב. כבר נהגו לברך את הכלה בשעת נישואיה במזל טוב, ואין בזה משום שאלת שלום לאשה. וכן מותר לברך ולהתפלל בעדה ואפילו בפניה, שאין זו אלא תפילה בעלמא, ולא שאלת שלום. [שם].

"**ברוך הנותן ליעף כח, ולאין אונים עוצמה ירבה**"